

RECHTBANK AMSTERDAM

ROLDATUM: 25 JANUARI 2023

DAGVAARDING

STICHTING APP STORES CLAIMS

Statutair gevestigd te Amsterdam

tegen

1. ALPHABET INC.

Statutair gevestigd te Mountain View, Verenigde Staten van Amerika

2. GOOGLE LLC

Statutair gevestigd te Mountain View, Verenigde Staten van Amerika

3. GOOGLE IRELAND LIMITED

Statutair gevestigd te Dublin, Ierland

4. GOOGLE COMMERCE LIMITED

Statutair gevestigd te Dublin, Ierland

5. GOOGLE PAYMENT IRELAND LIMITED

Statutair gevestigd te Dublin, Ierland

6. GOOGLE PAYMENT LIMITED,

Statutair gevestigd te Londen, Verenigd Koninkrijk

7. GOOGLE NETHERLANDS B.V.

Statutair gevestigd te Amsterdam

8. GOOGLE NETHERLANDS HOLDINGS B.V.

Statutair gevestigd te Amsterdam

Heden, de zeventiende oktober tweeduizend en tweeëntwintig, ten verzoeken van de stichting **STICHTING APP STORES CLAIMS** (hierna de "**Stichting**"), statutair gevestigd te AMSTERDAM, te dezer zake woonplaats kiezende te (1017 WV) Amsterdam aan de Sarphatikade 14, ten kantore van Hausfeld Advocaten, van welk kantoor mr. R. Meijer en mr. S. Timmerman tot advocaten worden gesteld,

GEDAGVAARD:

1) De vennootschap naar buitenlands recht **ALPHABET INC.**, gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika

- daartoe heb ik uit kracht van artikel 55 lid 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering mijn exploit gedaan aan het parket van de ambtenaar van het openbaar ministerie bij de Rechtbank Amsterdam, alwaar ik te Amsterdam aan het IJdok 163 twee afschriften hiervan voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, heb gelaten aan:

aldaar werkzaam en aanwezig.

- verzocht wordt dit exploit, voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, aan de vennootschap naar Amerikaans recht ALPHABET INC., gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika, te doen betekenen/kennisgeven overeenkomstig de artikelen 3 tot en met 6 van het Verdrag inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke- en handelszaken van 15 november 1965 (het "**Verdrag**"), en wel door betekening of kennisgeving met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de aangezochte lidstaat voorgeschreven voor de betekening of de kennisgeving van stukken, die in dat land zijn opgemaakt en bestemd zijn voor zich aldaar bevindende personen, waarbij aan de in artikel 6 van het Verdrag bedoelde (centrale) autoriteit voorts verzocht wordt een afschrift van dit exploit te retourneren, vergezeld van de verklaring als bedoeld in artikel 6 van het Verdrag.

- de kosten ten bedrage van USD 95,00 worden tijdig overgemaakt naar de Wells Fargo Bank, account no. 2007107119, onder vermelding van Swift Code: WFBIUS6S, 1763 4th Ave South, Seattle, Washington 98134 USA onder vermelding van de vennootschap naar het recht harer vestiging Alphabet Inc., gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika;
- Voorts wordt een afschrift van dit exploit voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal onverwijld door mij per aangetekende brief gezonden aan het adres van de vennootschap naar Amerikaans recht Alphabet Inc., voornoemd;
- en voorts heb ik in overeenstemming met artikel 10 sub b van het Verdrag vandaag een afschrift van dit exploit zonder producties, met vertaling daarvan in de Engelse taal, toegezonden aan een daartoe in de staat Californië (Verenigde Staten van Amerika), bevoegde deurwaarder, ambtenaar of andere bevoegde persoon met het verzoek betekening of kennisgeving hiervan te doen verrichten aan Alphabet Inc. met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de staat Californië (Verenigde Staten van Amerika) voorgeschreven.

2) De vennootschap naar buitenlands recht **GOOGLE LLC**, gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika

- daartoe heb ik uit kracht van artikel 55 lid 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering mijn exploit gedaan aan het parket van de ambtenaar van het openbaar ministerie bij de Rechtbank Amsterdam, alwaar ik te Amsterdam aan het IJdok 163 twee afschriften hiervan voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, heb gelaten aan:

aldaar werkzaam en aanwezig.

- verzocht wordt dit exploit, voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, aan de vennootschap naar Amerikaans recht Google LLC, gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika, te doen betekenen/kennisgeven overeenkomstig de artikelen 3 tot en met 6 van het Verdrag inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke- en handelszaken van 15 november 1965 (het "**Verdrag**"), en wel door betekening of kennisgeving met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de aangezochte lidstaat voorgeschreven voor de betekening of de kennisgeving van stukken, die in dat land zijn opgemaakt en

bestemd zijn voor zich aldaar bevindende personen, waarbij aan de in artikel 6 van het Verdrag bedoelde (centrale) autoriteit voorts verzocht wordt een afschrift van dit exploit te retourneren, vergezeld van de verklaring als bedoeld in artikel 6 van het Verdrag.

- de kosten ten bedrage van USD 95,00 worden tijdig overgemaakt naar de Wells Fargo Bank, account no. 2007107119, onder vermelding van Swift Code: WFBIUS6S, 1763 4th Ave South, Seattle, Washington 98134 USA onder vermelding van de vennootschap naar het recht harer vestiging GOOGLE LLC, gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten van Amerika.
  - Voorts wordt een afschrift van dit exploit voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal onverwijld door mij per aangetekende brief gezonden aan het adres van de vennootschap naar Amerikaans recht GOOGLE LLC voornoemd;
  - en voorts heb ik in overeenstemming met artikel 10 sub b van het Verdrag vandaag een afschrift van dit exploit zonder producties, met vertaling daarvan in de Engelse taal, toegezonden aan een daartoe in de staat Californië (Verenigde Staten van Amerika), bevoegde deurwaarder, ambtenaar of andere bevoegde persoon met het verzoek betekening of kennisgeving hiervan te doen verrichten aan GOOGLE LLC met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de staat Californië (Verenigde Staten van Amerika) voorgeschreven.
- 3) De vennootschap naar buitenlands recht **GOOGLE IRELAND LIMITED**, statutair gevestigd en kantoorhoudend aan Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, in de Republiek Ierland aan wie ik uit kracht van artikel 56 lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in mijn hoedanigheid van verzendende instantie als bedoeld in Verordening (EG) nr. 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 25 november 2020 ("**EG- betekeningsverordening**") en de Uitvoeringswet EG-betekeningverordening op de volgende wijzen dit exploit beteken:
- i. Ten eerste overeenkomstig lid 2 van voornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 8 van de EG-betekeningverordening door verzending van twee afschriften dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal naar de ontvangende instantie in de Republiek Ierland, aan het adres:

**Service of EU Documents, Courts Service
Centralised Office Combined Court Office,
the courthouse, Castlebar, Co.Mayo Ireland**

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS, tezamen met het aanvraagformulier als bedoeld in de Verordening (EG) nr. 2020/1784 van de Raad van Europese Unie van 25 november 2020, ingevuld in de Engelse taal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om dit exploit met vertaling in de Engelse taal te betekenen of ter kennis te brengen overeenkomstig het recht van het land waarin het adres van gedaagde is gelegen, daarbij heb ik tevens verzocht om terugzending van één afschrift van ditexploit met het certificaat als bedoeld in artikel 14 van de EG- betekenisverordening;

- ii. Ten tweede overeenkomstig lid 3 van voornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 18 van de EG-betekenisverordening door rechtstreekse verzending van een afschrift dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal, en

met gelijktijdige toezending van het in artikel 12 lid 2 en 3 van de EG-betekenisverordening in bijlage I bedoelde modelformulier L.

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS en is toegezonden aan voormeld adres van gedaagde met de mededeling dat gedaagde deze rechtstreeks toegezonden stukken mag weigeren door het hiervoor bedoelde modelformulier of een zelf opgestelde verklaring binnen twee weken na ontvangst aan mij, gerechtsdeurwaarder, te retourneren, indien zij niet gesteld zijn in of niet vergezeld gaan van een vertaling in één van de volgende talen:

- a. een taal die de gedaagde begrijpt; of
  - b. de officiële taal van de aangezochte lidstaat of indien er verscheidene officiële talen in de aangezochte lidstaat zijn, de officiële taal of één van de officiële talen van de plaats waar de betekening of kennisgeving moet worden verricht.
- 4) De vennootschap naar buitenlands recht **GOOGLE COMMERCE LIMITED**, statutair gevestigd en kantoorhoudend aan Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, in de Republiek Ierland aan wie ik uit kracht van artikel 56 lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in mijn hoedanigheid van verzendende instantie als bedoeld in Verordening (EG) nr. 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad

van de Europese Unie van 25 november 2020 en de Uitvoeringswet EG-betekenningsverordening op de volgende wijzen dit exploit beteken:

- i. Ten eerste overeenkomstig lid 2 van voornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 8 van de EG-betekenningsverordening door verzending van twee afschriften dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal naar de ontvangende instantie in de Republiek Ierland, aan het adres:

**Service of EU Documents, Courts Service
Centralised Office Combined Court Office,
the courthouse, Castlebar, Co.Mayo Ierland**

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS, tezamen met het -het aanvraagformulier als bedoeld in de Verordening (EG) nr. 2020/1784 van de Raad van Europese Unie van 25 november 2020, ingevuld in de Engelse taal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om dit exploit met vertaling in de Engelse taal te betekenen of ter kennis te brengen overeenkomstig het recht van het land waarin het adres van gedaagde is gelegen, daarbij heb ik tevens verzocht om terugzending van één afschrift van dit exploit met het certificaat als bedoeld in artikel 14 van de EG-betekenningsverordening;

- iii. Ten tweede overeenkomstig lid 3 van voornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 18 van de EG-betekenningsverordening door rechtstreekse verzending van een afschrift dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal, en

met gelijktijdige toezending van het in artikel 12 lid 2 en 3 van de EG-betekenningsverordening in bijlage I bedoelde modelformulier L.

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS en is toegezonden aan voormeld adres van gedaagde met de mededeling dat gedaagde deze rechtstreeks toegezonden stukken mag weigeren door het hiervoor bedoelde modelformulier of een zelf opgestelde verklaring binnen twee weken na ontvangst aan mij, gerechtsdeurwaarder, te retourneren, indien zij niet gesteld zijn in of niet vergezeld gaan van een vertaling in één van de volgende talen:

- a. een taal die de gedaagde begrijpt; of
- b. de officiële taal van de aangezochte lidstaat of indien er verscheidene officiële talen in de aangezochte lidstaat zijn, de officiële taal of één van de officiële talen

van de plaats waar de betekening of kennisgeving moet worden verricht.

5) De vennootschap naar buitenlands recht **GOOGLE PAYMENT IRELAND LIMITED**, statutair gevestigd en kantoorhoudend aan 70 Sir John Rogerson's Quay, Dublin 2, in de Republiek Ierland aan wie ik uit kracht van artikel 56 lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in mijn hoedanigheid van verzendende instantie als bedoeld in Verordening (EG) nr. 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 25 november 2020 en de Uitvoeringswet EG-betekenningsverordening op de volgende wijzen dit exploit beteken:

iv. Ten eerste overeenkomstig lid 2 van vornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 8 van de EG-betekenningsverordening door verzending van twee afschriften dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal naar de ontvangende instantie in de Republiek Ierland, aan het adres:

**Service of EU Documents, Courts Service
Centralised Office Combined Court Office,
the courthouse, Castlebar, Co.Mayo Ierland**

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS, tezamen met het aanvraagformulier als bedoeld in de Verordening (EG) nr. 2020/1784 van de Raad van Europese Unie van 25 november 2020, ingevuld in de Engelsetaal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om dit exploit met vertaling in de Engelse taal te betekenen of ter kennis te brengen overeenkomstig het recht van het land waarin het adres van gedaagde is gelegen, daarbij heb ik tevens verzocht om terugzending van één afschrift van dit exploit met het certificaat als bedoeld in artikel 14 van de EG-betekenningsverordening;

v. Ten tweede overeenkomstig lid 3 van vornoemd artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en overeenkomstig artikel 18 van de EG-betekenningsverordening door rechtstreekse verzending van een afschrift dezes, met vertaling daarvan in de Engelse taal, en

met gelijktijdige toezending van het in artikel 12 lid 2 en 3 van de EG-betekenningsverordening in bijlage I bedoelde modelformulier L.

Deze verzending heeft heden door mij, gerechtsdeurwaarder, plaatsgevonden per UPS en is toegezonden aan voormeld adres van gedaagde met de mededeling dat

gedaagde deze rechtstreeks toegezonden stukken mag weigeren door het hiervoor bedoelde modelformulier of een zelf opgestelde verklaring binnen twee weken na ontvangst aan mij, gerechtsdeurwaarder, te retourneren, indien zij niet gesteld zijn in of niet vergezeld gaan van een vertaling in één van de volgende talen:

- c. een taal die de gedaagde begrijpt; of
- d. de officiële taal van de aangezochte lidstaat of indien er verscheidene officiële talen in de aangezochte lidstaat zijn, de officiële taal of één van de officiële talen van de plaats waar de betekening of kennisgeving moet worden verricht.

6) De vennootschap naar buitenlands recht **GOOGLE PAYMENT LIMITED**, gevestigd te 5 New Straat Square, Londen, EC4A 3TW, Verenigd Koninkrijk.

- daartoe heb ik uit kracht van artikel 55 lid 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering mijn exploit gedaan aan het parket van de ambtenaar van het openbaar ministerie bij de Rechtbank Amsterdam, alwaar ik te Amsterdam aan het IJdok 163 twee afschriften hiervan voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, heb gelaten aan:

aldaar werkzaam en aanwezig.

- verzocht wordt dit exploit, voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal, aan de vennootschap naar het recht van het Verenigd Koninkrijk Google Payment Limited, gevestigd te 5 New Straat Square, Londen, EC4A 3TW, Verenigd Koninkrijk, te doen betekenen/kennisgeven overeenkomstig de artikelen 3 tot en met 6 van het Verdrag, en wel door betekening of kennisgeving met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de aangezochte lidstaat voorgeschreven voor de betekening of de kennisgeving van stukken, die in dat land zijn opgemaakt en bestemd zijn voor zich aldaar bevindende personen, waarbij aan de in artikel 6 van het Verdrag bedoelde (centrale) autoriteit voorts verzocht wordt een afschrift van dit exploit te retourneren, vergezeld van de verklaring als bedoeld in artikel 6 van het Verdrag.
- Voorts wordt een afschrift van dit exploit voorzien van de vertaling van die stukken in de Engels taal onverwijld door mij per aangetekende brief gezonden aan het adres van de vennootschap naar het recht van het Verenigd Koninkrijk Google Payment Limited, voornoemd;

- 7) De besloten vennootschap **GOOGLE NETHERLANDS B.V.**, statutair gevestigd te (1082 MD) Amsterdam aan het adres Claude Debussylaan 34, aldaar mijn exploit doende en afschrift dezes latende aan:

- 8) De besloten vennootschap **GOOGLE NETHERLANDS HOLDINGS B.V.**, statutair gevestigd te (1082 MD) Amsterdam aan het adres Claude Debussylaan 34, aldaar mijn exploit doende en afschrift dezes latende aan:

OM:

Op woensdag vijftiend januari tweeduizend en drieëntwintig (25-01-2023), des voormiddags te 10.00 uur, niet in persoon maar vertegenwoordigd door een advocaat, te verschijnen ter terechtzitting van de Rechtbank Amsterdam, alsdan en aldaar te houden in het gerechtsgebouw aan de Parnassusweg 280 te (1076 AV) Amsterdam;

ONDER AANZEGGING:

- (1) dat, indien een gedaagde verzuimt om advocaat te stellen of het hierna te noemen griffierecht niet tijdig betaalt en de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht zijn genomen, de Rechtbank tegen deze gedaagde verstek zal verlenen en de hierna omschreven vordering zal toewijzen, tenzij deze haar onrechtmatig of ongegrond voorkomt;
- (2) dat, indien ten minste één van de Gedaagden in het geding verschijnt en het griffierecht tijdig heeft voldaan, tussen alle partijen één vonnis wordt gewezen, dat als een vonnis op tegenspraak wordt beschouwd;
- (3) bij verschijning in het geding, van ieder der Gedaagden een griffierecht zal worden geheven, te voldoen binnen vier weken te rekenen vanaf het tijdstip van verschijning;

- (4) dat de hoogte van de griffierechten is vermeld in de meest recente bijlage behorend bij de Wet griffierechten burgerlijke zaken, die onder meer is te vinden op de website: www.kbvg.nl/griffierechtentabel;
- (5) dat van een persoon die onvermogen is, een bij of krachtens de wet vastgesteld griffierecht voor onvermogenen wordt geheven, indien hij op het tijdstip waarop het griffierecht wordt geheven heeft overgelegd:
- (i) een afschrift van het besluit tot toevoeging, bedoeld in artikel 29 van de Wet op de Rechtsbijstand, of indien dit niet mogelijk is ten gevolge van omstandigheden die redelijkerwijs niet aan hem zijn toe te rekenen, een afschrift van de aanvraag, bedoeld in artikel 24, tweede lid, van de Wet op de Rechtsbijstand, dan wel
  - (ii) een verklaring van het bestuur van de Raad voor de Rechtsbijstand, bedoeld in artikel 7 derde lid onderdeel e van de Wet op de Rechtsbijstand waaruit blijkt dat zijn inkomen niet meer bedraagt dan de inkomens bedoeld in de algemene maatregel van bestuur krachtens artikel 35 tweede lid van die wet;
- (6) van Gedaagden die bij dezelfde advocaat verschijnen en gelijklopende conclusies nemen, op basis van artikel 15 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken slechts eenmaal een gezamenlijk griffierecht wordt geheven.

MET MEDEDELING DAT:

Eiseres, op straffe van niet ontvankelijkheid, binnen twee dagen na de dag van dagvaarding het exploit van dagvaarding ter griffie indient en gelijktijdig aantekening maakt van de zaak en de dagvaarding in het centraal register voor collectieve acties als bedoeld in artikel 3:305a lid 7 van het Burgerlijk Wetboek, te vinden op www.rechtspraak.nl/Registers/centraal-register-voor-collectieve-vorderingen. De aantekening zal vergezeld gaan van een afschrift van de dagvaarding.

AANDUIDINGEN EN AFKORTINGEN

- a. “**AFA**” betekent Anti-Fragmentation Agreement.
- b. “**Android**” betekent het in licentie verkrijgbare mobiele besturingssysteem van Google.
- c. “**Android App**” betekent een app die voor Android is ontwikkeld door een derde-ontwikkelaar (dus niet door Google).
- d. “**Android Apparaat** ” betekent een slim mobiel apparaat (smartphone of tablet) dat draait op een versie van Android, met inbegrip van Android Forks.
- e. “**Android Fork**” betekent een versie van Android die is gewijzigd van de open-source versie van de Android-broncode en die niet door Google als “Android-compatibel” is goedgekeurd.
- f. “**API**” betekent een toepassingsprogrammeringsinterface, zijnde een reeks definities en protocollen voor het bouwen en integreren van toepassingssoftware, waarmee app-ontwikkelaars hun apps kunnen programmeren om verbinding te maken met de door het besturingssysteem geboden functionaliteit.
- g. “**app**” betekent individuele softwaretoepassingen die is ontworpen voor een bepaald besturingssysteem en op een slim mobiel toestel met dat besturingssysteem kan worden gedownload uit een app store. Dit in tegenstelling tot “web apps”, die alleen toegankelijk zijn via een webbrowser.
- h. “**app store**” betekent een app die functioneert als een digitaal distributieplatform voor andere apps, en die de gebruikers in staat stelt die apps vanuit één enkele interface te zoeken, te downloaden en te beheren.
- i. “**AOSP-licentie**” betekent Android Open Source Project licentie.
- j. “**CDD**” betekent Android Compatibility Definition Document.
- k. “**Commissie**” betekent de commissie die door Google wordt aangerekend op elke Relevante Aankoop met gebruikmaking van de PSPPS.
- l. “**CTS**” betekent Compatibility Test Suite.
- m. “**EER**” betekent de Europese Economische Ruimte.
- n. “**Gebundelde App**” betekent een Eigen App die deel uitmaakt van de **GMS** Bundel (inclusief Google Play Diensten).
- o. “**GMS**” betekent Google Mobile Services.

- p. "**GMS Apparaat**" betekent een slim mobiel apparaat (smartphone of tablet) dat draait op het Google Android besturingssysteem en waarop de **GMS Bundel** vooraf geïnstalleerd is.
- q. "**GMS Bundel**" betekent de bundel van eigen apps en diensten die Google samen in licentie geeft, zoals van tijd tot tijd door Google gespecificeerd en gewijzigd.
- r. "**Gebruikers van **GMS Apparaten****" omvat alle gebruikers van **GMS Apparaten**, rechtspersonen of natuurlijke personen.
- s. "**Google Android**" betekent een versie van Android die door Google als "Android-compatibel" is goedgekeurd.
- t. "**Google Android Apparaat**" betekent een slim mobiel apparaat dat op Google Android draait en door Google als "Android-compatibel" is goedgekeurd.
- u. "**Google App**" betekent een Android App ontwikkeld door Google.
- v. "**Google ecosysteem**" betekent het ecosysteem van Google bestaande uit relevante hardware van Google en derden, Google Android en aanverwante software en diensten van Google, waaronder de **GMS Bundel**.
- w. "**Google Play Distributieovereenkomst**" betekent een overeenkomst tussen enerzijds (onder andere) Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited en anderzijds een ontwikkelaar van Android Apps.
- x. "**Google Play Services**" betekent een laag eigen software van Google die API's verstrekt waarmee apps van derden kunnen integreren met en profiteren van de toegang tot diensten in het ecosysteem van Google, zoals Google's eigen cloud-diensten, en basisfunctionaliteiten zoals push-notificaties, locatiediensten en kaarten
- y. "**Google Search**" betekent de zoekmachine van Google.
- z. "**MADA**" betekent Mobile Application Distribution Agreement.
- aa. "**Mw**" betekent Mededingingswet.
- bb. "**Nederlandse versie van de Play Store**" betekent de versie van de Play Store waarbij de instellingen Nederland specificeren als het Google Play-land.
- cc. "**OEM**" betekent Original Equipment Manufacturer.
- dd. "**Play Store**" betekent de app store van Google.
- ee. "**PSPPS**" betekent het betalingsverwerkingssysteem van de Play Store.

- ff. **"Relevante Aankoop"** betekent:
- i. elke aankoop van een Android App in de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor een gebruiker van een GSM Apparaat een vergoeding betaalt om deze te downloaden (een **"Relevante App Aankoop"**); of
  - ii. elke eenmalige aankoop door een gebruiker van een GSM-apparaat binnen een Android App die is gedownload uit de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor de gebruiker van het GSM Apparaat een vergoeding betaalt (een **"Relevante In-App Aankoop"**); of
  - iii. elke terugkerende aankoop door een gebruiker van een GSM- apparaat binnen een Android App die is gedownload van de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor de gebruiker van het GSM Apparaat een vergoeding betaalt (een **"Relevante Aankoop van een Abonnement"**),

met uitzondering van:

- (i) in-app betalingen die in de eerste plaats dienen voor de aankoop of huur van fysieke goederen of diensten die buiten de Android App zullen worden verbruikt;
  - (ii) in-app betalingen die hoofdzakelijk overmakingen zijn van kredietkaartrekeningen of rekeningen van nutsbedrijven;
  - (iii) in-app betalingen voor peer-to-peer diensten;
  - (iv) in-app betalingen voor online veilingen;
  - (v) in-app betalingen voor belastingvrije schenkingen;
  - (vi) in-app-betalingen voor inhoud of diensten die onlinogokken vergemakkelijken; en
  - (vii) in-app betalingen met betrekking tot een productcategorie die onaanvaardbaar wordt geacht volgens het inhoudsbeleid van Google's Payments Center (hier beschikbaar: (https://pay.google.com/intl/en_in/about/policy/?visit_id=636308113142509927-1253831182&rd=3) van tijd tot tijd.
- gg. **"Stichting"** betekent de Stichting app stores claims.
- hh. **"VWEU"** betekent het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

INHOUDSOPGAVE:

1. Inleiding	16
2. Samenvatting en plan van behandeling	16
A. Samenvatting van de vordering en de grondslagen daarvan	17
B. Plan van behandeling	21
3. Betrokken partijen.....	22
A. De Stichting app stores claims	22
B. Alphabet Inc.	22
C. Google LLC.....	23
D. Google Ireland Limited	24
E. Google Commerce Limited	25
F. Google Payment Ireland Limited.....	25
G. Google Payment Limited	26
H. Google Netherlands B.V.	26
I. Google Netherlands Holdings B.V.	26
4. Feiten en omstandigheden.....	27
A. De werking van mobiele toestellen.....	27
B. Het Google ecosysteem.....	28
C. Beperkingen die Google oplegt in verband met de distributie van Android Apps en de verwerking van betalingen voor Relevante Aankopen.	37
5. Mededingingsrechtelijke inbreuken	48
A. Relevante Markten	48
B. Machtspositie	52
C. Misbruik door uitsluiting	54
D. Misbruik door uitbuiting: excessieve prijzen	69
E. Gevolgen voor de handel tussen lidstaten	77
F. Andere juridische procedures en onderzoeken	77
6. Aansprakelijkheid en schade.....	83
A. Aansprakelijkheid op grond van het Unierecht.....	83

B.	Aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad	87
	<i>Onrechtmatigheid</i>	87
	<i>Toerekenbaarheid</i>	88
	<i>Causaliteit</i>	88
	<i>Schade</i>	89
	<i>De schade is door de Gebruikers van GMS Apparaten geleden</i>	90
	<i>Bewijsvermoeden</i>	91
	<i>Conclusie</i>	92
B.	Aansprakelijkheid op grond van ongerechtvaardigde verrijking	92
7.	<i>Toepasselijkheid WAMCA en ontvankelijkheid</i>	94
A.	<i>Inleiding</i>	94
B.	<i>Toepasselijkheid WAMCA</i>	95
C.	<i>De personen tot bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt</i>	98
D.	<i>Efficiëntie en effectiviteit van deze collectieve actieprocedure (artikel 1018c lid 1 onder c en lid 5 Rv jo artikel 3:305a lid 1 BW)</i>	101
E.	<i>Ontvankelijkheid Stichting app stores claims</i>	102
F.	<i>Verdere (vrijwillig) conformering aan de Claimcode</i>	111
G.	<i>Verzoek om aanwijzing als Exclusieve Belangenbehartiger</i>	118
H.	<i>Aantekening van de onderhavige dagvaarding in het Centraal register voor collectieve vorderingen en vermelding van de gevolgen van die aantekening (ex art. 1018c, lid 1, sub f, Rv)</i> 121	
8.	<i>Bekende verweren</i>	121
9.	<i>Bewijs</i>	121
10.	<i>Rechtsmacht en toepasselijk recht</i>	121
A.	<i>Rechtsmacht van de rechtbank Amsterdam</i>	122
B.	<i>Toepasselijk recht</i>	125
11.	<i>Petitum</i>	126
	<i>Productielijst:</i>	131

TENEINDE:

alsdan voor die Rechtbank kennis te nemen van het namens eiser gevorderde:

1. INLEIDING

- 1.1 De Stichting app stores claims (de "**Stichting**") komt in deze procedure op voor alle particuliere en zakelijke gebruikers van GSM Apparaten die een Relevante Aankoop in de Play Store hebben gedaan (de "**Gedupeerden**").
- 1.2 De collectieve vorderingen die de Stichting met deze dagvaarding wenst in te stellen (de "**vorderingen**") zijn gebaseerd op het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar economische machtspositie in verband met haar ecosysteem voor Android Apparaten (smartphones en tablets). Door misbruik te maken van haar economische machtspositie heeft Google in strijd gehandeld met artikel 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie ("**VWEU**") en artikel 24 van de Mededingingswet ("**Mw**").
- 1.3 Met deze procedure beoogt de Stichting dit misbruik van economische machtspositie en dus onrechtmatige handelen door Google een halt toe te roepen en de schade die de gebruikers van GSM Apparaten daardoor hebben geleden vergoed te krijgen.

2. SAMENVATTING EN PLAN VAN BEHANDELING

- 2.1 De gedaagden maken allen deel uit de Google-groep. Zoals hieronder uiteengezet, vormen zij voor de toepassing van het mededingingsrecht één enkele onderneming (hierna "**Google**" genoemd). Google is bekend geworden als het techbedrijf achter de Google-zoekmachine, maar ontplooit - mede dankzij een reeks van geruchtmakende overnames¹ - inmiddels vele andere activiteiten. Op het gebied van websites, software en internettechnologie omvatten de activiteiten van Google, naast de Google-zoekmachine, bijvoorbeeld het ontwikkelen en exploiteren van populaire software platforms zoals YouTube en het besturingssysteem Android. Daarnaast ontwerpt, vervaardigt en verkoopt Google reeks populaire producten, waaronder mobiele telefoons (Pixel), intelligente thermostaten (Nest) en zelfrijdende auto's.
- 2.2 Android is wereldwijd het meest gebruikte besturingssysteem voor mobiele telefoons, met een marktaandeel van ruim 71% per mei 2022.² Naar schatting waren er in 2021

---

¹ Een kleine greep uit de overnames door Google: Picasa (juli 2004), Android (augustus 2005), Youtube (oktober 2006), Doubleclick (april 2007), Motorola (augustus 2011), Waze (juni 2014) Nest (januari 2014),

² <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/worldwide>

alleen al in Nederland ongeveer 8.6 miljoen Android smartphone gebruikers en 4.8 miljoen Android tablet gebruikers. Google Android had daarmee in Nederland een marktaandeel van ongeveer 58%³ in de markt voor besturingssystemen voor smartphones en circa 41%⁴ in de markt voor besturingssystemen voor tablets.

A. Samenvatting van de vordering en de grondslagen daarvan

(i) *De gebeurtenis of gebeurtenissen waarop de collectieve vordering betrekking heeft*

- 2.3 De vorderingen hebben betrekking op het misbruik dat Google heeft gemaakt en nog steeds maakt van haar economische machtspositie in verband met haar ecosysteem voor Android Apparaten. Het inbreukmakende gedrag omvat verschillende, elkaar versterkende praktijken met betrekking tot (i) de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android-toestellen en (ii) de verwerking van betalingen voor (en binnen) Android Apps die via de Play Store worden gedistribueerd.
- 2.4 Google biedt gebruikers van slimme mobiele toestellen een ecosysteem aan dat een eigen besturingssysteemsoftware – Android genaamd – en aanverwante software en diensten omvat, waaronder een bundel van gespecificeerde Google Apps alsook Google Play Services die gezamenlijk bekend staan als "Google Mobile Services" ("**GMS**" en de "**GMS Bundel**").⁵ In tegenstelling tot Apple en haar iOS besturingssysteem, hanteert Google met Google Android geen verticale integratiestrategie bij de productie van slimme mobiele toestellen.⁶ In plaats daarvan is Android gratis beschikbaar onder de AOSP-licentie. Dit betekent dat elke producent die slimme mobiele toestellen ontwerpt, vervaardigt en verkoopt, toegang heeft tot de onderliggende broncode en een zogeheten Android Fork, een gewijzigde versie van Android voor zijn eigen slimme mobiele toestellen, kan creëren.
- 2.5 De beschikbaarheid van een gratis versie van Android leidde tot de snelle adoptie van Android door producenten en Android is nu geïnstalleerd op bijna 100% van de niet met Apple iOS besturingssysteem uitgeruste slimme mobiele apparaten wereldwijd. Hoewel Google ook eigen slimme mobiele apparaten ontwikkelt, produceert en

---

³ Zie: <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/netherlands-yearly-2012-2022>. Per mei 2022 was dit percentage gestegen naar 60%

⁴ Zie: <https://gs.statcounter.com/os-market-share/tablet/netherlands-yearly-2012-2022>. Per mei 2022 was dit percentage gestegen naar 43%.

⁵ Zie over het Google ecosysteem ook: Economic analysis of Google's conduct relating to the Play Store, Expert Report by Derek James Holt, Prepared for Stichting app stores claims, 9 October 2022 ("**Rapport AlixPartners**") (**Productie 1**), blz. 16.

⁶ Google's eigen mobiele apparaten, zoals de Pixel telefoon, hebben slechts een zeer klein marktaandeel. Zie: <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/mobile/netherlands>

verkoopt, voornamelijk Pixel-toestellen⁷, worden de meeste slimme mobiele apparaten die draaien op het Android besturingssysteem verkocht door derden, zoals Samsung, HTC, LG en Huawei. Het ecosysteem van Google bestaat derhalve uit relevante hardware (bv. slimme mobiele apparaten van Google zelf of van derden), het Android-besturingssysteem, en de eigen apps van Google - met name de Play Store - en andere aanverwante diensten.

- 2.6 Hoewel een open-sourceversie van het Android-besturingssysteem onder de AOSP-licentie vrijelijk en zonder verdere voorwaarden beschikbaar is voor producenten van slimme mobiele apparaten, sluiten alle grote producenten (buiten China) in de praktijk een licentieovereenkomst met Google op grond waarvan gebruik kan worden gemaakt van een gewijzigde versie van het Android-besturingssysteem, Google Android, en de GMS-bundel. De GMS-bundel omvat: a) een aantal eigen apps van Google, waaronder YouTube en de Play Store; en b) Google Play Services, een software-laag van Google die achtergronddiensten en belangrijke API's levert die de functionaliteit van Android-apps verbeteren. Vrijwel alle niet met iOS uitgeruste slimme mobiele apparaten wereldwijd (buiten China) draaien op Google Android en op nagenoeg alle Google Android-toestellen is de GMS-bundel voorgeïnstalleerd (dergelijke toestellen worden in deze dagvaarding GMS Apparaten genoemd).
- 2.7 Door de Play Store in de GMS-bundel op te nemen, bewerkstelligt Google dat producenten alleen gebruik kunnen maken van de licentie voor het aanbieden van de gebundelde apps, als zij er mee instemmen de Play Store vooraf te installeren en prominent weer te geven op hun GMS Apparaten. Veel van de gebundelde apps worden door gebruikers van slimme mobiele apparaten als nuttig en belangrijk beschouwd (bijvoorbeeld YouTube en Google Maps), wat betekent dat producenten deze apps waarschijnlijk op hun apparaten willen aanbieden. Het resultaat is dat de Play Store vooraf is geïnstalleerd en prominent wordt weergegeven op de overgrote meerderheid van de Android Apparaten. Eenmaal voorgeïnstalleerd, is het technisch niet mogelijk voor een gebruiker van een GMS Apparaat om de Play Store te verwijderen.
- 2.8 Als gevolg van contractuele en technische beperkingen die door Google worden opgelegd wordt de concurrentie beperkt die de Google Play Store anders zou ondervinden van concurrerende methoden voor de distributie van Android Apps. Google plaatst zich vervolgens tussen de gebruikers van GMS Apparaten en de ontwikkelaars van Android Apps door deze laatsten te dwingen Google te gebruiken om de betalingen voor alle Relevante Aankopen te verwerken. Als gevolg daarvan kan Google een Commissie rekenen voor elke Relevante Aankoop die door een gebruiker

---

⁷ En voorheen de Nexus smartphone.

van een GSM Apparaat wordt gedaan. Deze Commissie, die over het algemeen op 30% is vastgesteld, is excessief en onbillijk, waardoor de gebruikers van GSM Apparaten schade lijden.

2.9 In dit verband zal in deze dagvaarding het volgende nader worden toegelicht:

- a. Google bekleedt een machtspositie – en is zelfs superdominant – op de volgende markten: (i) de markt voor de licentiëring van slimme mobiele besturingssystemen (de "**Markt voor besturingssystemen**"); en (ii) de markt voor de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android-toestellen (de "**Android app distributie markt**"). Voorts heeft zij een monopolie op (iii) de markt voor de levering van betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen ("**Play Store betalingsverwerkingsmarkt**").⁸
- b. Google maakt misbruik van haar machtspositie en handelt hierdoor in strijd met artikel 102 VWEU en artikel 24 Mw – en daarmee onrechtmatig –, door de volgende, elkaar versterkende uitsluitings- en uitbuitingspraktijken te hanteren, die geen mededinging op grond van verdiensten (*on the merits*) vormen:
  - i. het bundelen van de Play Store met andere belangrijke eigen apps, met als gevolg dat fabrikanten van slimme mobiele toestellen (ook wel aangeduid als '*Original equipment manufacturers*'; hierna "**OEMs**") die dergelijke apps op hun toestellen willen voorinstalleren, geen andere keuze hebben dan de Play Store te installeren en duidelijk zichtbaar weer te geven;⁹
  - ii. het opleggen van een reeks contractuele en technische beperkingen die de mogelijkheden van Android App-ontwikkelaars beperken om Android Apps via andere distributiekanaalen dan de Play Store aan gebruikers van GSM Apparaten te distribueren;¹⁰
  - iii. vereisen dat betalingen voor Relevante Aankopen uitsluitend via de PSPPS van Google worden verricht, waardoor ontwikkelaars van Android-App geen gebruik kunnen maken van andere dienstverleners voor betalingsverwerking met betrekking tot Relevante Aankopen;¹¹ en

---

⁸ Zie o.a. de randnummers 5.13 – 5.17 van deze dagvaarding.

⁹ Zie o.a. de randnummers 5.21 – 5.39 van deze dagvaarding.

¹⁰ Zie o.a. de randnummers 4.32 – 4.46 en 5.40 – 5.41 van deze dagvaarding.

¹¹ Zie o.a. de randnummers 4.47 – 4.76 en 5.42 – 5.60 van deze dagvaarding.

- iv. het rekenen van de excessieve en onbillijke Commissie voor alle Relevante Aankopen.¹²

2.10 De hiervoor onder i t/m iii genoemde uitsluitingspraktijken zijn elk op zich reeds onrechtmatig, maar zij versterken elkaar ook, aangezien het gecombineerde effect is dat zij de concurrentiedruk beperken die Google anders zou ondervinden van andere kanalen om Android Apps te distribueren en andere methoden voor de verwerking van betalingen voor Relevante Aankopen. Tezamen genomen vormen de bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps, de beperkingen met betrekking tot de distributie van Android apps en de beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem een algemene commerciële strategie die de concurrentie kan beperken op een wijze die verder gaat dan de mate waarin elke praktijk de mededinging kan beperken wanneer zij afzonderlijk wordt beoordeeld. De machtspositie die Google heeft verworven op de relevante markten en die mede in stand wordt gehouden door de genoemde uitsluitingspraktijken, stellen Google voorts in staat om uitbuitingspraktijken te hanteren waarbij een excessieve en onbillijke Commissie wordt gerekend voor alle Relevante Aankopen.

2.11 De handelswijze van Google wordt kort en bondig samengevat in een rapport van de *Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary* het Huis van Afgevaardigden van de VS uit 2020¹³:

“The Subcommittee’s investigation revealed that Google has used Android to entrench and extend its dominance in a host of ways that undermine competition. (...) Additionally, Google’s Play Store now functions as a gatekeeper, which Google is increasingly using to hike fees and favor its own apps. Overall, Android’s business practices reveal how Google has maintained its search dominance through relying on various contractual restrictions that blocked competition and through exploiting information asymmetries, rather than by competing on the merits.”

(ii) *De personen ter bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt*

2.12 Zoals gezegd, stelt de Stichting deze collectieve vordering in namens alle particuliere en zakelijke gebruikers van GSM Apparaten die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store.

¹² Zie o.a. de randnummers 4.58 – 4.61 en 5.64 – 5.80 van deze dagvaarding.

¹³ Investigation of competition in Digital Markets, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary, October 2020 (het “**US Committee Report**”) (**Productie 2**), blz. 213.

2.13 Deze gebruikers van GSM Apparaten hebben als gevolg van het onrechtmatige en mededingingsbeperkende gedrag van Google schade geleden. Deze schade bestaat uit hogere prijzen, verminderde keuze en innovatiebeperkingen. Gebruikers van GSM Apparaten hebben meer Commissie betaald voor Relevante Aankopen dan zij zouden hebben gedaan onder omstandigheden van normale en daadwerkelijke mededinging. Volgens een voorlopige schatting van het door de Stichting ingeschakelde economische onderzoeksbureau AlixPartners, bedraagt de totale schade die de betreffende gebruikers van GSM Apparaten hebben geleden tussen EUR 106 miljoen en EUR 305 miljoen (inclusief wettelijke rente).¹⁴ Het betreft hier dan alleen nog maar de schade bestaande uit de excessieve Commissie en nog niet de schade die voortvloeit uit de verminderde keuze en innovatie. De werkelijk geleden schade is derhalve nog groter.

(iii) De mate waarin de te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen gemeenschappelijk zijn.

2.14 De te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen zijn in voldoende mate gemeenschappelijk en de vorderingen van de Gedupeerden lenen zich voor bundeling. De Gedupeerden zijn allemaal: (i) gebruikers van Android Apparaten, die (ii) één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store, waardoor zij schade hebben geleden en (iii) de schade is veroorzaakt door het onrechtmatige en mededingingsbeperkende gedrag van Google. De belangen waar de vorderingen op zien laten zich voldoende veralgemeniseren om te kunnen worden gerekend tot de gelijksoortige belangen waarop artikel 3:305a BW ziet. De Gedupeerden hebben met elkaar gemeen getroffen te zijn door de machtspositie die Google heeft gecreëerd met haar ecosysteem en het misbruik dat Google vervolgens van die machtspositie heeft gemaakt. Voor alle Relevante Aankopen die door gebruikers van GSM Apparaten zijn verricht is dezelfde Commissie in rekening gebracht. Zoals wordt toegelicht in het rapport van AlixPartners, hebben gebruikers van GSM Apparaten in ieder geval vanaf 1 januari 2013 meer Commissie betaald voor zij zouden hebben gedaan onder omstandigheden van normale en daadwerkelijke mededinging.¹⁵

B. Plan van behandeling

2.15 Deze dagvaarding is als volgt opgebouwd.

---

¹⁴ Zie Rapport AlixPartners (**Productie 1**), randnummers 1.8.6. en 10.2.10 alsmede bijlage A.1 (Estimation of damages). Exclusief wettelijke rente bedraagt de schade die de benadeelde gebruikers hebben geleden tussen de EUR 98 miljoen en EUR 283 miljoen.

¹⁵ Zie Rapport AlixPartners, randnummer 1.5.6.

- 2.16 In hoofdstuk 3 van deze dagvaarding zal de Stichting eerst stilstaan bij de betrokken partijen en haar eigen achtergrond. Daarna komen in hoofdstuk 4 de feiten en relevante achtergronden aan de orde. In hoofdstuk 5 wordt uitgebreid stil gestaan bij de mededingingsrechtelijke kwalificatie van het handelen van Google.
- 2.17 In hoofdstuk 6 zal de Stichting de juridische kwalificatie en gevolgen van het handelen van gedaagden bespreken. Daarbij zal zij ook ingaan op de schade die door de Gedupeerden is geleden. Vervolgens zal de Stichting aantonen dat aan alle ontvankelijkheidseisen is voldaan en verzoeken om benoeming als Exclusieve Belangenbehartiger (hoofdstuk 7). Ook gaat de Stichting kort in op de (bekende) verweren van gedaagden (hoofdstuk 8) en het bewijs (hoofdstuk 9).
- 2.18 De Stichting sluit af met enkele opmerkingen over de rechtsmacht en het toepasselijk recht (hoofdstuk 10).
- 2.19 Voor een nader overzicht van alle behandelde onderwerpen verwijst de Stichting naar de inhoudsopgave van deze dagvaarding na de aanzeggingen.

3. BETROKKEN PARTIJEN

A. De Stichting app stores claims

- 3.1 De Stichting is opgericht op 27 oktober 2021 en statutair gevestigd te Amsterdam. Volgens artikel 3 van haar statuten (**Productie 3**) heeft de Stichting als doel (o.a.) *“Het behartigen van belangen van gebruikers die schade lijden, schade dreigen te lijden en/of schade hebben geleden ten gevolge van het handelen of nalaten van een of meer Apple Entiteiten, Google Entiteiten en/of andere (derde) partijen die aanleiding geven tot een claim;”*.
- 3.2 De behartiging van de belangen van de Gedupeerden valt derhalve onder de statutaire doelomschrijving van de Stichting.

B. Alphabet Inc.

- 3.3 Alphabet Inc. (**“Alphabet”**) is gevestigd te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Californië, de Verenigde Staten van Amerika en staat aan het hoofd van de Google-groep. Alphabet is in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het bepalen van het (wereldwijde) beleid met betrekking tot de door haar dochterondernemingen ontwikkelde producten en diensten. De aandelen in Alphabet zijn (deels) genoteerd aan de Amerikaanse beurs Nasdaq.

- 3.4 Alphabet is opgericht op 23 juli 2015 en kwam na een reorganisatie in oktober 2015 als houdstermaatschappij aan het hoofd te staan van de Google-groep. De reorganisatie voorzag in een opsplitsing van activiteiten en het onderbrengen daarvan onder één grote paraplu. Dit moest het bedrijf overzichtelijker en de verantwoordelijkheden duidelijker maken.¹⁶ Het grootste groepsonderdeel na de reorganisatie is Google LLC (voorheen Google Inc.). Alphabet heeft de beursnotering van Google Inc (aan de Nasdaq) overgenomen en ook de historische financiële resultaten voortgezet.
- 3.5 Zoals in hoofdstuk 6 deze dagvaarding zal worden toegelicht, is Alphabet rechtstreeks aansprakelijk voor de in deze dagvaarding beschreven inbreuken op het mededingingsrecht.

C. Google LLC

- 3.6 **Google LLC** (“**Google LLC**”) en is een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid uit Delaware, met hoofdkantoor te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Californië, Verenigde Staten. Google LLC maakt deel uit van de Google-groep en is de voornaamste operationele dochteronderneming van de beursgenoteerde houdstermaatschappij Alphabet.¹⁷ De enige vennoot van Google LLC is XXVI Holdings, Inc., een vennootschap uit Delaware met hoofdkantoor in Mountain View, Californië, en een dochtervennootschap van Alphabet.¹⁸ Google LLC is: (a) de contractuele wederpartij bij overeenkomsten met OEMs die de OEMs o.a. verplichten de Play Store vooraf te installeren en duidelijk zichtbaar weer te geven op GMS Apparaten; en b) verantwoordelijk voor het opleggen van technische beperkingen met betrekking tot het downloaden van Android Apps via andere potentiële distributiekkanalen dan de Play Store.
- 3.7 Google LLC is bovendien een van de entiteiten waarmee Android App-ontwikkelaars een overeenkomst aangaan. Een app ontwikkelaar die Android Apps beschikbaar wil stellen via de Play Store aan gebruikers van GMS Apparaten, dient eerst de Distributieovereenkomst voor Google Play voor ontwikkelaars (de “**Google Play Distributieovereenkomst**”)¹⁹ aan te gaan. De Google Play Distributieovereenkomst

---

¹⁶ Zie: NRC Handelsblad Google splitst zich op, brengt zich onder bij nieuw bedrijf Alphabet, 11 augustus 2015; <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/08/10/google-splitst-zich-op-brengt-google-onder-in-moederbedrijf-alphabet-a1414074?t=1650534607>

¹⁷ Zie Klacht ingediend door 37 Amerikaanse procureurs-generaal tegen Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Asia Pacific Pte. Limited, Google Payment Corp., en Alphabet Inc. op 7 juli 2021, Case 3:21-cv-05227 (“**US AG Complaint**”) (**Productie 4**), par. 35.

¹⁸ Zie de US AG Complaint, par. 35.

¹⁹ Distributieovereenkomst voor Google Play voor ontwikkelaars, van kracht met ingang van 17 november 2020, **Productie 5**; <https://play.google.com/about/developer-distribution-agreement.html>

is een overeenkomst tussen enerzijds (onder andere) Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited en anderzijds een ontwikkelaar van Android Apps.²⁰ Over de inhoud van de Google Play Distributieovereenkomst kan niet worden onderhandeld. Google LLC stelt ook het beleid met betrekking tot de Play Store vast, dat van tijd tot tijd eenzijdig door Google kan worden gewijzigd, en stelt de criteria vast waaraan Android Apps moeten voldoen voordat Google een Android App zal goedkeuren voor distributie via de Play Store. Google LLC schrijft aldus de in deze dagvaarding beschreven beperkende voorwaarden voor en bepaalt de hoogte van de Commissie.

D. Google Ireland Limited

- 3.8 Google Ireland Limited ("**Google Ireland**") is een Ierse vennootschap gevestigd te Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, Ierland en maakt eveneens deel uit van de Google-groep. Google Ireland is een van de contractspartijen bij de Google Play Distributieovereenkomst, die de hierboven genoemde beperkingen bevatten en op grond waarvan de Commissie verschuldigd is voor apps en in-app-producten die worden verkocht via de PSPPS. Daarnaast is Google Ireland de contractuele wederpartij bij de Servicevoorwaarden van Google Play ("**Servicevoorwaarden van Google Play**")²¹ voor gebruikers van GMS Apparaten in Nederland en wordt Google Ireland in de Privacyverklaring voor Google Payments (**Productie 7**)²² aangemerkt verwerkingsverantwoordelijke voor persoonlijke data van gebruikers van de Play Store in de EER (exclusief het Verenigd Koninkrijk). Volgens artikel 1 van de Servicevoorwaarden van Google Play is "Google Play [...] een service die wordt geleverd door Google Ireland Limited". De Servicevoorwaarden van Google (de "**Google Servicevoorwaarden**") bepalen daarnaast dat 'Google services' in de Europese Economische Ruimte (EER) en Zwitserland worden aangeboden door Google Ierland. Naar de Stichting begrijpt, is Google Ireland dan ook de entiteit die

²⁰ Zie Artikel 1 van de Distributieovereenkomst, waar "Google" wordt gedefinieerd als: "Google LLC, een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid uit Delaware waarvan de hoofdvestiging zich bevindt te 1600 Amphitheatre Parkway, Mountain View, CA 94043, Verenigde Staten; Google Ireland Limited, een vennootschap in Ierland waarvan het hoofdkantoor zich bevindt te Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, Ierland; Google Commerce Limited, een vennootschap in Ierland waarvan het hoofdkantoor zich bevindt te Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, Ierland; of Google Asia Pacific Pte. Limited, een vennootschap in Singapore waarvan het hoofdkantoor zich bevindt te 70 Pasir Panjang Road, #03-71, Mapletree Business City, Singapore 117371, Singapore. Google kan de Google-entiteiten en de bijbehorende adressen van tijd tot tijd updaten."

²¹ Zie: https://play.google.com/intl/nl_nl/about/play-terms/ (**Productie 6**). In deze dagvaarding wordt uitgegaan van de versie van 4 augustus 2020.

²² Zie: https://payments.google.com/payments/apis-secure/u/0/get_legal_document?ldo=0&ldt=privacynotice&ldl=nl. In deze dagvaarding wordt uitgegaan van de versie van 28 maart 2022.

betalingen met betrekking tot Relevante Aankopen in de Nederlandse versie van de Play Store verwerkt.

E. Google Commerce Limited

3.9 Google Commerce Limited ("**Google Commerce**") is een Ierse vennootschap gevestigd te Gordon House, Barrow Street, Dublin 4, Ierland en maakt eveneens deel uit van de Google-groep. Google Commerce is een van de contractspartijen bij de Google Play Distributieovereenkomst. Google Commerce is verantwoordelijk voor de distributie van Android Apps via de Nederlandse versie van de Play Store. Volgens de Servicevoorwaarden van Google Play worden "*apps en games (waaronder Android Instant-apps), muziek, films, boeken, tijdschriften of andere digitale content of services*" (hierna ook wel aangeduid als "**Content**") in de Play Store aangeboden door Google Commerce.²³ App ontwikkelaars stellen Google Commerce Limited aan als hun vertegenwoordiger om Content via de Play Store beschikbaar te maken voor gebruikers. Een gebruiker van een GSM Apparaat die Content via de Play Store downloadt, bekijkt, gebruikt of aanschafft of de Play Store gebruikt, gaat op grond van de Servicevoorwaarden van Google Play een overeenkomst aan met Google Commerce.

F. Google Payment Ireland Limited

3.10 Google Payment Ireland Limited ("**Google Payment Ireland**") is een Ierse vennootschap gevestigd te 70 Sir John Rogerson's Quay, Dublin 4, Ierland en maakt eveneens deel uit van de Google-groep. Google Payment Ireland is met ingang van 4 april 2019 verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties in Nederland in verband met de verkoop van producten op 'Google-marktplaatsen', waaronder de Play Store (behalve in de Europese Economische Ruimte).²⁴ Google Payment Ireland is sinds 29 maart 2019 geregistreerd als betaalinstantie in het door De Nederlandsche Bank aangehouden register van Betaalinstellingen.²⁵ Uit deze registratie volgt dat Google Payment Ireland in Nederland haar betaaldiensten aanbiedt op basis van een Europees paspoort.

---

²³ Zie artikel 3 Servicevoorwaarden van Google Play.

²⁴ Zie artikel 2.1 van de Servicevoorwaarden voor Verkopers, d.d. 4 april 2019 (**Productie 8**), tevens te raadplegen via: https://payments.google.com/payments/apis-secure/u/0/get_legal_document?ldo=0&ldt=sellertos&ldr=NL.

²⁵ Zie: <https://www.dnb.nl/openbaar-register/registerdetailpagina/?registerCode=WFTBI&relationNumber=R161672>

G. Google Payment Limited

- 3.11 Google Payment Limited (“**Google Payment**”) is een in het Verenigd Koninkrijk opgerichte vennootschap die haar zetel heeft te 5 New Street Square, Londen, EC4A 3TW. Google Payment Limited was tot 4 april 2019 verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties in Nederland namens de andere bedrijven van de Google-groep, met inbegrip van betalingstransacties voor aankopen via de Play Store.²⁶ Naar de Stichting begrijpt, was Google Payment tot 4 april 2019 de entiteit die betalingen met betrekking tot Relevante Aankopen in de Nederlandse versie van de App Store heeft ontvangen.

H. Google Netherlands B.V.

- 3.12 Google Netherlands is een in Nederland opgerichte vennootschap. Volgens het handelsregister bestaan de activiteiten van de vennootschap uit het drijven van een onderneming op het gebied van een internetzoekmachine en het verlenen van diensten en geven van informatie en advies op het gebied van het zoeken en ophalen van informatie van internet, intranet en andere (elektronische) communicatie. Google Search maakt een onlosmakelijk deel uit van het Google ecosysteem en is ook onderdeel van de GMS Bundel.

I. Google Netherlands Holdings B.V.

- 3.13 Google Netherlands Holdings B.V. is een in Nederland opgerichte vennootschap. Het betreft een financiële holding waarin (een deel van) opbrengsten vloeien die worden gegenereerd in de voornoemde vennootschappen.

---

²⁶ Zie alinea 1, blz. 15 van de jaarrekening van Google Payment Limited, opgemaakt tot 31 december 2019 (**Productie 9**).

4. FEITEN EN OMSTANDIGHEDEN

A. De werking van mobiele toestellen

- 4.1 Mobiele apparaten zoals smartphones en tablets zijn alomtegenwoordig in Nederland; 93% van alle Nederlanders ouder dan 13 jaar bezat in 2020 een smartphone.²⁷ Uit openbare bronnen blijkt dat voor volwassenen in Nederland hun smartphone het belangrijkste apparaat is dat zij gebruiken om verbinding te maken met het internet.²⁸
- 4.2 Mobiele toestellen hebben een besturingssysteem nodig. De software van het besturingssysteem is de kernsoftware die de gebruikers basisfunctionaliteit biedt, waaronder bijvoorbeeld de bediening van toetsen, aanraak- en bewegingscommando's en de gebruikersinterface, met inbegrip van pictogrammen en andere visuele elementen. Het besturingssysteem beheert alle hardware van het toestel en alle aanvullende, niet-kernsoftware (namelijk apps) die later op het toestel geladen wordt. Het besturingssysteem wordt regelmatig bijgewerkt.
- 4.3 Via apps kunnen allerlei functies worden uitgevoerd, vergelijkbaar met die van software op desktop- of laptopcomputers, waarmee gebruikers aan die apparaten functies kunnen toevoegen, toegang kunnen krijgen tot bepaalde content, of toegang kunnen krijgen tot bepaalde diensten. Apps moeten worden geprogrammeerd om te functioneren op het specifieke besturingssysteem waarop zij zullen worden gedownload en uitgevoerd. Een app die voor een bepaald besturingssysteem is ontwikkeld, zal niet werken op een mobiel toestel dat een ander besturingssysteem gebruikt.
- 4.4 Sommige apps zijn gratis te downloaden en te gebruiken. Andere apps brengen kosten in rekening, hetzij om ze te downloaden, hetzij om specifieke functies te kunnen gebruiken. Daarvoor is het gebruik van een betalingsverwerkingsdienst nodig, die in de app geïntegreerd is door een besturingssysteem-specifieke API.
- 4.5 App stores fungeren als digitale distributieplatforms voor andere apps, waarmee gebruikers apps kunnen zoeken, downloaden en beheren vanuit één enkele interface.

---

²⁷ Per december 2020; zie: <https://www.statista.com/statistics/451495/smartphone-penetration-internet-users-the-netherlands/>

²⁸ <https://www.statista.com/statistics/573347/devices-with-access-to-the-internet-at-home-in-the-netherlands-by-age-group/>

B. Het Google ecosysteem

- 4.6 Het ecosysteem van Google bestaat uit hardware van Google en van derden, het besturingssysteem van Google (Android), en Google Apps en diensten. Google produceert en verkoopt haar eigen Android Apparaten, bijvoorbeeld "Pixel"-smartphones en -tablets, maar heeft daarmee slechts een zeer klein aandeel in de wereldwijde en Nederlandse markt voor smartphones en tablets.²⁹ Google heeft daarentegen een zeer groot aandeel in de wereldwijde markt en Nederlandse markt voor slimme mobiele besturingssystemen.³⁰
- 4.7 Het Android besturingssysteem regelt de basisfuncties van Android Apparaten. Het besturingssysteem is eigendom van Google. In tegenstelling tot Apple en het iOS-besturingssysteem, gebruikt Google Android niet alleen voor de productie van haar eigen mobiele toestellen. In plaats daarvan kunnen OEMs gratis gebruik maken van een basisversie van Android onder een open-source licentie (de "**AOSP-licentie**"). Dit betekent dat elke OEM in beginsel toegang kan krijgen tot de onderliggende Android-broncode en Android op zijn eigen slimme mobiele toestellen kan inzetten. Android is het meest gebruikte licentieerbare³¹ slimme mobiele besturingssysteem ter wereld. De beschikbaarheid van een gratis versie van Android sinds 2007 heeft geleid tot de snelle aanvaarding van Android door OEMs en Android is nu geïnstalleerd op bijna 100% van de niet-iOS slimme mobiele toestellen wereldwijd.³²
- 4.8 De AOSP-licentie verleent OEMs echter niet het recht om de belangrijkste Google Apps, zoals Google Search, Google Chrome, Google Maps, Gmail, YouTube en de Play Store, te distribueren. De Play Store, die oorspronkelijk "Android Market" heette, is de digitale "marktplaats" van Google van waaruit Android Apps kunnen worden gedownload: zie randnummers 4.17 e.v. hieronder. Voorts verleent de Android AOSP-licentie OEMs geen recht op toegang tot "**Google Play Services**", dat wil zeggen een laag eigen software van Google die API's verstrekt waarmee apps van derden kunnen integreren met en profiteren van de toegang tot diensten in het ecosysteem van Google, zoals Google's eigen cloud-diensten, en basisfunctionaliteiten zoals push-

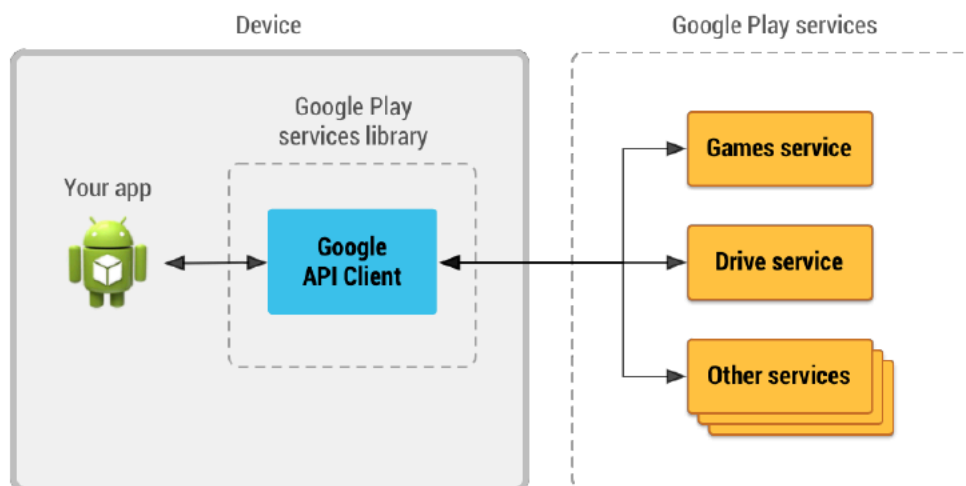
²⁹ Zie: <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/mobile-tablet/worldwide> (Mobile & Tablet Vendor Market Share Worldwide: March 2021 - March 2022) <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/mobile-tablet/netherlands> (Mobile & Tablet Vendor Market Share Netherlands: March 2021 - March 2022). Het marktaandeel van Google is in beide gevallen opgenomen in de categorie 'Other'.

³⁰ Zie: <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/worldwide> (Mobile Operating System Market Share Worldwide: March 2021 - March 2022) en <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/netherlands> (Mobile Operating System Market Share Netherlands: March 2021 - March 2022).

³¹ In tegenstelling tot niet-licentieerbare besturingssystemen, zoals het iOS- besturingssysteem van Apple, dat alleen te vinden is op slimme apparaten van Apple.

³² Zie: <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/worldwide>

notificaties, locatiediensten en kaarten. Zonder toegang tot Google Play Services zouden veel apps van derden vastlopen of belangrijke functies missen.³³ De Werking van de Google API Client kan als volgt worden geïllustreerd:³⁴

4.9 Om het recht te verkrijgen de belangrijkste Google Apps alsook Google Play Services vooraf te installeren en te distribueren, verlangt Google van de OEMs dat zij met Google LLC een overeenkomst voor de distributie van mobiele toepassingen sluiten, de Mobile Application Distribution Agreement (de "**MADA**").³⁵ De MADA is een licentieovereenkomst die onder meer de voorwaarden vaststelt waaronder OEMs toegang kunnen krijgen tot de GMS Bundel, zoals hierboven omschreven, en deze kunnen verspreiden.³⁶

4.10 De MADA legt aan OEMs een aantal verplichtingen op, waaronder:³⁷

³³ Beschikking van de Europese Commissie van 18 juni 2018 in Zaak AT.40099 - *Google Android C(2018) 4761 final* (de "**Google Android beschikking**"), overweging 142. Te raadplegen via: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf (**Productie 10**). Het beroep dat door Google was ingesteld tegen de Google Android beschikking is door het Hof van Justitie van de Europese Unie grotendeels afgewezen. Zie: Arrest van het Gerecht (zesde kamer – uitgebreid), 14 september 2022, zaak T-604/18 (Google en Alphabet/Commissie). Voor zover relevant voor de vorderingen die door middel van de onderhavige dagvaarding worden ingesteld, is de Google Android beschikking door het arrest van het HvJ in stand gebleven.

³⁴ Google Android beschikking, overweging (92).

³⁵ Google Android beschikking, overweging (155) en (156) en HvJ 14 september 2022, zaak T-604/18 (Google en Alphabet/Commissie), r.o. 805, 856.

³⁶ Google Android beschikking, overweging (182), waarin wordt overwogen dat in de meest recente MADA (van 1 maart 2014) 30 verplichte Google-apps worden vermeld, waaronder de Google Play Store.

³⁷ Google Android beschikking, overwegingen (176) t/m (180) en HvJ 14 september 2022, zaak T-604/18 (Google en Alphabet/Commissie), r.o. 807.

- a. Ten eerste mogen OEMs geen handelingen verrichten die een fragmentatie van Google Android kunnen veroorzaken of tot gevolg hebben. OEMs stemmen ermee in geen Android-toestellen te ontwikkelen of te verkopen die draaien op alternatieve versies van Android die niet door Google zijn goedgekeurd (zie ook randnummer 4.41 hieronder).
  - b. Ten tweede moeten alle slimme mobiele toestellen die op Google Android draaien, ook die waarop door OEMs vooraf geen Google Apps zijn geïnstalleerd, de compatibiliteitstestsuite ("**CTS**") doorstaan en het CTS-rapport naar Google sturen. De CTS is een geautomatiseerd testinstrument dat op een doeltoestel of -simulator kan worden uitgevoerd om de compatibiliteit (voor de doeleinden van Google) vast te stellen. Het wordt ontwikkeld, gewijzigd en vastgesteld door Google en is beschikbaar via de Android webpagina.³⁸
  - c. Ten derde, voor alle apparaten waarop de GMS Bundel vooraf is geïnstalleerd (d.w.z. GMS Apparaten), moeten OEM's de definitieve software van hun GMS Apparaten opsturen voor definitieve goedkeuring door Google (waardoor Google onder andere kan nagaan of aan de plaatsingseisen voor de GMS Bundel is voldaan).
  - d. Ten vierde, zodra een OEM besluit een of meer van de Google Apps die deel uitmaken van de GMS Bundel op zijn apparaten voor te installeren (en gebruik te maken van Google Play Services), moet hij alle apps die deel uitmaken van de GMS Bundel (met inbegrip van de Play Store) op het GMS Apparaat installeren, en een aantal daarvan duidelijk zichtbaar plaatsen.
- 4.11 De Google Apps die deel uitmaken van de GMS Bundel (inclusief Google Play Services) worden hierna ook wel aangeduid als de "**Gebundelde Apps**".³⁹ Tot de Gebundelde Apps behoren apps zoals YouTube, die in de Google Android beschikking ook wel worden aangeduid als "must have" Android Apps vanuit het oogpunt van de consument.⁴⁰ De OEMs hebben dus geen andere keuze dan een MADA te sluiten indien zij commercieel levensvatbare Android-toestellen die aan de verwachtingen van de gebruikers voldoen, op de markt willen brengen, aangezien zij alleen door een MADA te sluiten het recht kunnen verkrijgen om een van de Gebundelde Apps vooraf te installeren.⁴¹

---

³⁸ Google Android beschikking, overweging (161) en HvJ 14 september 2022, zaak T-604/18 (Google en Alphabet/Commissie), r.o. 807.

³⁹ Google Android beschikking, overwegingen (176) t/m (180).

⁴⁰ Zie de Google Android beschikking, overweging (292), punt (2), en de klacht van US AG, punten 113 en 115.

⁴¹ Google Android beschikking, overweging (600).

- 4.12 De lijst van gebundelde apps die aan OEMs wordt opgelegd, verschilt per MADA en Google heeft de discretionaire bevoegdheid om de inhoud van de GMS Bundel te wijzigen.⁴² Volgens de Google Android beschikking van de Europese Commissie (zaak AT.40099) heeft Google echter gestreefd naar consistentie tussen de MADA's die met OEM's zijn gesloten.⁴³
- 4.13 Volgens een document genaamd "GMS 3.0 for Android Partners", dat als bijlage bij het niet-vertrouwelijke antwoord van een MADA-ondertekenaar op het verzoek om informatie van 17 juni 2015 van de Europese Commissie is ingediend, bevatte de lijst van gebundelde apps op dat moment: Google Chrome, Gmail, Google Search, Google Maps, YouTube, de Play Store, Google Drive, Google Play Music, Google Play Movies, Google Hangouts en Google Foto's; Android System WebView, AndroidForWork, Browser Provider, ConfigUpdater, Google Account Manager, Google Backup Transport, Google Calendar Sync, Google Contacts Sync, Google One Time Init, Google Partner Setup, Google Play Services, Google Services Framework, Google Text-to-speech Engine, Market Feedback Agent, Partner Bookmarks, Setup Wizard en Widevine.⁴⁴
- 4.14 In de periode van maart 2009 tot april 2017 is Google MADA's aangegaan met wel 300 OEMs.⁴⁵ De lijst van deelnemende OEMs omvat Samsung,⁴⁶ HTC,⁴⁷ Huawei, Lenovo, LG en Sony.⁴⁸ De looptijd van elke MADA is doorgaans 5 jaar, waarna er wordt onderhandeld over een nieuwe MADA of een verlenging van de bestaande MADA.⁴⁹
- 4.15 Na de publicatie van de Google Android beschikking in juli 2018, moeten OEMs die de apps Google Chrome en Google Search (twee van de Google Apps die voorheen deel uitmaakten van de GMS Bundel) vooraf willen installeren, een afzonderlijke licentie aangaan.⁵⁰ Opgemerkt wordt dat in de Google Android beschikking alleen is gekeken naar de door Google gestelde voorwaarde dat OEMs Google Search en Google Chrome vooraf moeten installeren op hun apparaten (en dat daarom ook alleen ten aanzien van die Google Apps een inbreuk is vastgesteld).⁵¹ Voor zover bekend, bevatten alle MADA's die Google aangaat de voorwaarde dat een OEM alle

---

⁴² Google Android beschikking, overweging (183).

⁴³ Google Android beschikking, overweging (191).

⁴⁴ Google Android beschikking, overweging (183) en voetnoot 171.

⁴⁵ Google Android beschikking, overweging (189).

⁴⁶ Zie Google/Samsung MADA van 1 januari 2011 (**Productie 11**).

⁴⁷ Zie Google/HTC MADA van 1 januari 2011 (**Productie 12**).

⁴⁸ Google Android beschikking, overweging (189).

⁴⁹ Google Android beschikking, overweging (190).

⁵⁰ Epic Games, Inc c.s./Apple Inc c.s. [2021] CAT 4, r.o. 54.

⁵¹ Google Android beschikking, voetnoot 169.

Gebundelde Apps vooraf installeert, indien de OEM besluit een of meer van de Gebundelde Apps vooraf op zijn apparaten te installeren. Naar verluidt vraagt Google sinds 29 oktober 2018 een vergoeding aan OEMs voor de licentie van eventuele Gebundelde Apps en diensten.⁵²

- 4.16 Voor alle duidelijkheid en nog eens herhaald: in deze dagvaarding wordt met de term "**GMS Apparaat**" bedoeld op een slim mobiel apparaat (smartphone of tablet) dat op het Google Android besturingssysteem draait en waarop bovendien de **GMS Bundel** vooraf is geïnstalleerd; met de term "**Google Android Apparaat**" wordt bedoeld een slim mobiel apparaat (smartphone of tablet) dat op Google Android draait, d.w.z. dat door Google als "Android compatibel" is goedgekeurd; en met de term "**Android Apparaat**" wordt bedoeld op een slim mobiel apparaat (smartphone of tablet) dat op om het even welke versie van Android draait. Android Apparaat is dus een overkoepelende term die alle slimme mobiele apparaten omvat die op Android Forks draaien, waaronder Google Android Apparaten en **GMS Apparaten**.

(i) *De Play Store*

- 4.17 De Play Store is de digitale marktplaats van Google waar gebruikers van **GMS Apparaten** Android Apps kunnen browsen en downloaden. Google lanceerde Android Market, de voorganger van de Play Store, in oktober 2008⁵³, het jaar waarin de eerste commerciële Android smartphone op de markt kwam.⁵⁴ Android Market werd vervolgens in maart 2012 omgedoopt tot de Play Store. Via de Play Store kunnen zowel Google Apps als Android Apps worden gedownload voor gebruik op **GMS Apparaten**. De Android Market werd oorspronkelijk gelanceerd met minder dan 50 apps. In oktober 2018 werden er in de Play Store 3,3 miljoen verschillende Android Apps aangeboden⁵⁵ en hadden ongeveer 724.000 ontwikkelaars een Android App in de Play Store uitgebracht.⁵⁶ Die aantallen zijn sindsdien alleen maar verder gestegen. In juni 2022 werden er in de Play Store 3,51 miljoen verschillende Android Apps aangeboden en hadden ongeveer 1,07 miljoen ontwikkelaars een of meer Android Apps in de Play Store uitgebracht.⁵⁷

⁵² Zie: <https://www.reuters.com/article/us-google-antitrust-ptoide-idUSKCN1MW2CL>.

⁵³ Zie voor een korte geschiedenis van Android: <https://www.androidplanet.nl/nieuws/android-geschiedenis-verjaardag/>

⁵⁴ Zie: <https://www.cnet.com/tech/mobile/a-brief-history-of-android-phones/>.

⁵⁵ Zie: Autoriteit Consument & Markt, Market study into mobile app stores, Case no.: ACM/18/032693 / Date: 11 April, 2019 (het "**ACM-rapport**" – **Productie 13**), blz. 21. Te raadplegen via: <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/market-study-into-mobile-app-stores.pdf>

⁵⁶ <https://www.statista.com/statistics/276437/developers-per-appstore/>.

⁵⁷ Zie: <https://42matters.com/google-play-statistics-and-trends>.

4.18 Consumenten hebben in 2021 wereldwijd naar schatting 47,9 miljard dollar uitgegeven aan de Play Store.⁵⁸ Dat betekende een stijging van 23,5% ten opzichte van de 38,8 miljard dollar aan inkomsten die de Play Store in 2020 heeft gegenereerd.⁵⁹ Daarnaast heeft de Play Store in 2021 111,3 miljard eerste downloads ('first time installs') van Android Apps gefaciliteerd, een stijging van 2,6% ten opzichte van 2020 toen er 108,5 miljard eerste downloads werden gefaciliteerd.⁶⁰

(ii) *De relatie van Google met ontwikkelaars van Android Apps*

4.19 Een ontwikkelaar die een Android App wil maken en via de Play Store wil distribueren onder gebruikers van GMS Apparaten, heeft toegang nodig tot de app-ontwikkelingssoftware en -diensten van Google. Om toegang tot die software en diensten te krijgen, moet hij allereerst de Google Play Distributieovereenkomst aangaan.⁶¹

4.20 Volgens artikel 2.1 van de Google Play Distributieovereenkomst is sprake van "juridisch bindend contract" tussen de ontwikkelaar van de Android App en Google. Het aangaan van de Google Play Distributieovereenkomst geeft de ontwikkelaar toegang tot ontwikkelingshulpmiddelen, API's, tutorials en testsoftware (de zogenaamde "testsporen") via de Google Play Console, om ervoor te zorgen dat de Android App goed werkt voordat hij in de Play Store wordt uitgebracht. Google biedt ook Android App analyse- en rapportagetools waarmee Android App ontwikkelaars kunnen meten en bijhouden hoe hun Android Apps presteren in termen van downloads en verkoop. Voordat een Android App in de Play Store kan worden verspreid, moet de betreffende app eerst ter beoordeling en goedkeuring bij Google worden ingediend. Op grond van artikel 10.1 van de Google Play Distributieovereenkomst blijft deze overeenkomst van kracht totdat deze wordt beëindigd.

4.21 Als tegenprestatie voor de rechten en licenties die op grond van de Google Play Distributieovereenkomst worden verleend, en een Google Play-ontwikkelaarsaccount in de Google Play Console, betalen de ontwikkelaars van Android App aan Google een eenmalige registratievergoeding van 25 USD.⁶² De vergoeding geldt voor alle ontwikkelaars van Android Apps, ongeacht het door hen gekozen bedrijfsmodel (zie hieronder). In 2015 waren er 231.741 nieuwe ontwikkelaars die Android Apps uitbrachten via de Play Store en in 2016 was dat aantal gestegen naar 235.499. Over

⁵⁸ Zie: <https://sensortower.com/blog/app-revenue-and-downloads-2021>.

⁵⁹ Zie: <https://sensortower.com/blog/app-revenue-and-downloads-2021>

⁶⁰ Zie: <https://sensortower.com/blog/app-revenue-and-downloads-2021>

⁶¹ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/6112435?hl=en-zippy=,step-accept-the-developer-distribution-agreement>.

⁶² Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/6112435?hl=nl-zippy=,step-accept-the-developer-distribution-agreement.,stap-betaal-de-registratiekosten>

deze twee jaren bedroegen de inkomsten van Google uit deze registratievergoeding gemiddeld 5,8 miljoen dollar per jaar.

- 4.22 Er zijn een aantal bedrijfsmodellen die (afzonderlijk of in combinatie) door ontwikkelaars van Android Apps in de Play Store kunnen worden gebruikt (met inachtneming van de hieronder beschreven beperkingen). De mogelijkheden zijn als volgt:
- a. Het betaalde model, waarbij gebruikers van GMS Apparaten één keer betalen om een Android App te downloaden en alle functionaliteit ervan te gebruiken;
  - b. Het "paymium"-model, waarbij gebruikers van GMS Apparaten betalen om een Android App te downloaden en de mogelijkheid hebben om extra functies, content of diensten binnen de Android App te kopen;
  - c. Het "freemium"-model, waarbij gebruikers van GMS Apparaten niets betalen om een Android App te downloaden en binnen de Android App optionele aankopen aangeboden krijgen voor premium functies, extra content, abonnementen, of digitale goederen;
  - d. Het abonnementsmodel, waarbij de Android App doorgaans gratis is en gebruikers van GMS Apparaten door middel van een aankoop in de Android App een abonnement kunnen nemen om toegang te krijgen tot content, diensten en ervaringen voor verlengbare of niet-verlengbare perioden;
  - e. Gratis Android Apps, waarbij gebruikers van GMS Apparaten niet hoeven te betalen om een Android App te downloaden en te gebruiken;
  - f. Gratis Android Apps met aankoop van fysieke goederen en diensten, waarbij de Android App gratis te downloaden is en de ontwikkelaar inkomsten genereert door fysieke goederen of diensten te verkopen; en
  - g. Gratis Android Apps met reclame, waarbij de Android App gratis is om te downloaden en er geld wordt verdiend met getoonde advertenties.
- 4.23 Voor Android Apps die voor distributie in Nederland op de markt worden gebracht, staat Google toe dat ontwikkelaars van Android Apps prijzen vaststellen op een naar eigen goeddunken te bepalen bedrag⁶³ binnen de volgende marge: EUR 0,05 - 350.00.⁶⁴

---

⁶³ Vgl. artikel 3.3 de Google Play Distributieovereenkomst.

⁶⁴ Zie: https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10532353?visit_id=637883923003202991-2604760626&rd=1

4.24 Elke Android App moet de regels van het Beleidscentrum van de Play Store volgen en door Google worden goedgekeurd om toegang te krijgen tot en te worden verspreid in de Play Store.⁶⁵ Het Beleidscentrum bevat de regels die Google toepast om, naar eigen goeddunken, te beslissen of zij een Android App, en elke volgende update daarvan, goedkeurt voor distributie in de Play Store. Het beoordelingsproces van Google voor Android Apps is geautomatiseerd en bestaat erin te controleren of de Google Play Distributieovereenkomst en het Programmabeleid voor Ontwikkelaars (**Productie 14**)⁶⁶ van Google worden nageleefd.

(iii) *Relevante aankopen: de contractuele relaties tussen Google, de ontwikkelaar van de Android App en de gebruikers van het GMS Apparaat*

4.25 Ingevolge artikel 3.1 van de Google Play Distributieovereenkomst wijst een ontwikkelaar Google Commerce Limited aan als zijn vertegenwoordiger of marktplaatserviceprovider om zijn Android Apps in de Play Store beschikbaar te maken aan gebruikers van GMS Apparaten in Nederland.

4.26 Zoals uiteengezet in artikel 3.2 van de Google Play Distributieovereenkomst, geldt de Google Play Distributieovereenkomst zowel voor Android Apps die gratis toegankelijk zijn voor gebruikers, als voor Android Apps die alleen toegankelijk zijn als gebruikers ervoor betalen. Voordat een Android App ontwikkelaar aan Gebruikers van GMS Apparaten een vergoeding in rekening kan brengen voor het downloaden van een Android App of voor het afnemen van digitale goederen en diensten binnen een Android App, d.w.z. Relevante Aankopen kan aanbieden, moet hij via een afzonderlijke overeenkomst met een Betalingsverwerker een geldig Betalingsaccount openen. Een Betalingsaccount wordt aangeduid als “*een financieel account dat door een Betalingsverwerker is verstrekt aan een Ontwikkelaar*”. Hiermee is de Betalingsverwerker gerechtigd namens de ontwikkelaar betalingen te innen en over te maken voor producten die zijn verkocht via de Play Store.

4.27 Artikel 1 van de Google Play Distributieovereenkomst definieert Betalingsverwerker(s) als “*De entiteit die door Google is geautoriseerd services te leveren waarmee Ontwikkelaars met Betalingsaccounts worden betaald voor Producten die worden gedistribueerd via Google Play*” (de “**Betalingsverwerker**”). Daarbij ligt het voor de hand dat Google een Google-entiteit zal aanwijzen als de Betalingsverwerker. In ieder geval staat Google niet toe dat voor Relevante Aankopen een andere betalingsverwerkingsdienst dan de PSPPS wordt gebruikt. Uit de

⁶⁵ Zie: https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/9899234?hl=en-GB&ref_topic=9877468.

⁶⁶ Tevens te raadplegen. via: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/11987217?hl=nl>. In deze dagvaarding wordt uitgegaan van de versie van 3 oktober 2022.

Aanvullende servicevoorwaarden van Google Pay/Google Payments (**Productie 15**)⁶⁷ maakt de Stichting op dat Google Ireland als Betalingsverwerker fungeert voor Relevante aankopen in de Nederlandse versie van de Play Store.

- 4.28 Indien een ontwikkelaar Relevante Aankopen wil aanbieden, dan worden er, overeenkomstig artikel 3.4 van de Google Play Distributieovereenkomst, "Servicekosten" in rekening gebracht aan de hand van de verkoopprijs en toegewezen aan de Betalingsverwerker. Dit betreft de Commissie zoals hierboven gedefinieerd.
- 4.29 De contractuele en technische beperkingen waarmee Google ervoor zorgt dat de ontwikkelaars van Android Apps uitsluitend de PSPPS gebruiken met betrekking tot de verwerking van Relevante Aankopen, worden hierna in randnummer 4.47 e.v.
- 4.30 De bepalingen van de Google Play Distributieovereenkomst worden weerspiegeld in de Servicevoorwaarden van Google Play. Wanneer een Gebruiker van een GSM Apparaat een Relevante Aankoop doet, moet hij beschikken over een Google Payments-account en instemmen met de Servicevoorwaarden van Google Play.⁶⁸ Deze Servicevoorwaarden van Google Play (**Productie 6**) regelen " *Uw gebruik van Google Play en de apps en games (waaronder Android Instant-apps), muziek, films, boeken, tijdschriften of andere digitale content of services (de 'Content') waartoe u toegang heeft (...)*".⁶⁹ De Servicevoorwaarden van Google Play bepalen voorts " *Content op Google Play wordt aangeboden door Google Commerce Limited en wanneer u Content op Google Play downloadt, bekijkt, gebruikt of aanschaf of Google Play gebruikt, gaat u een afzonderlijke overeenkomst aan die is gebaseerd op deze Voorwaarden (voor zover van toepassing) met Google Commerce Limited.* ".⁷⁰
- 4.31 Gebruikers van GSM Apparaten die een Relevante Aankoop doen sluiten zodoende een overeenkomst met Google Commerce als vertegenwoordiger van de betreffende ontwikkelaar. Zoals hiervoor uiteengezet, is Google Ireland verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties voor Relevante Aankopen via de Nederlandse versie van de Play Store. Google Ireland is dan ook de entiteit die betalingen in ontvangst neemt met betrekking tot de Relevante Aankopen, met inbegrip van de Commissie, en vervolgens ook tot inning overgaat van de Commissie.

---

⁶⁷ Te raadplegen via: https://payments.google.com/payments/apis-secure/u/0/get_legal_document?ldo=0&ldt=buyertos&ldr=nl. In deze dagvaarding wordt uitgegaan van de versie van 17 mei 2022.

⁶⁸ Aanvullende servicevoorwaarden van Google Pay/Google Payments, laatst gewijzigd op 17 mei 2022 (**Productie 15**).

⁶⁹ Servicevoorwaarden van Google Play, artikel 1 (inleiding).

⁷⁰ Servicevoorwaarden van Google Play, artikel 3 (Aankopen en betalingen) (**Productie 6**).

C. Beperkingen die Google oplegt in verband met de distributie van Android Apps en de verwerking van betalingen voor Relevante Aankopen.

4.32 Tegen de achtergrond zoals hiervoor uiteengezet, nemen de beperkingen die Google oplegt (i) met betrekking tot de distributie van Android Apps aan Gebruikers van GSM Apparaten en (ii) de verwerking van betalingen met betrekking tot Relevante Aankopen, in deze procedure een centrale rol in. Door de distributiebeperkingen voor Android Apps wordt de Play Store in de praktijk gehandhaafd als het enige mechanisme waarmee Android Apps worden gedistribueerd naar de zeer grote meerderheid van de Gebruikers van GSM Apparaten. Het gevolg van de beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem is dat ontwikkelaars van Android Apps gedwongen zijn om de PSPPS te gebruiken voor de verwerking van Relevante Aankopen, en dus de Commissie moeten betalen. Deze beperkingen worden hierna besproken.

(i) Beperkingen met betrekking tot de distributie van Apps

4.33 Er zijn in beginsel verschillende manieren waarop Android Apps kunnen worden gedistribueerd onder gebruikers van Android Toestellen:

a. Voorinstallatie op een Android toestel;

b. Rechtstreeks downloaden van een website; en/of

c. Distributie via een Android app store, waaronder de Play Store (die zelf vooraf geïnstalleerd kan zijn of rechtstreeks van het internet kan worden gedownload).

4.34 Google heeft echter een reeks technische en contractuele beperkingen opgelegd aan gebruikers van GSM Apparaten, OEMs en ontwikkelaars van Android Apps, die de concurrentie beperken waarmee Google anders zou worden geconfronteerd in verband met de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android-toestellen via de Play Store.

Technische beperkingen voor Gebruikers van GSM Apparaten

- 4.35 Vanwege het feit dat de Play Store deel uitmaakt van de GSM Bundel (zie randnummers 4.10 t/m 4.16 hiervoor), is de Play Store de enige app store die is voorgeïnstalleerd op alle GSM Apparaten. Dit in tegenstelling, bijvoorbeeld, tot eigen app stores van de OEMs, die alleen vooraf geïnstalleerd zijn op de apparaten van die OEM.⁷¹ Verder is het technisch uiterst moeilijk voor gebruikers van GSM Apparaten om de Play Store van hun Android Apparaat te verwijderen.
- 4.36 Bovendien zorgt Google ervoor dat het rechtstreeks downloaden van andere app stores (en/of individuele apps) van een website van een ontwikkelaar naar een GSM Apparaat alleen mogelijk is via een proces dat bekend staat als *sideloading*. Dit proces vereist bijzondere technische kennis en de bereidheid van de gebruiker van het GSM Apparaat om de instellingen van zijn Android Apparaat te wijzigen en een aantal door Google afgegeven veiligheidswaarschuwingen te omzeilen.⁷² Alleen wanneer dat proces wordt ondernomen, kan een andere app store of een individuele app op het toestel worden *sideloaded*.⁷³ Volgens de Europese Commissie is de installatie van apps rechtstreeks van een website, dat wil zeggen via *sideloading*, "technisch ingewikkeld en vormt zij geen bevredigend distributiekanaal".⁷⁴ Veel gebruikers "kunnen daarom in de veronderstelling verkeren dat er geen alternatieve app stores voor de Play Store bestaan op Android toestellen".⁷⁵ Het *sideloading*-proces voor de Epic Games App verliep bijvoorbeeld als volgt:⁷⁶

---

⁷¹ Sommige GSM Apparaten worden geleverd met de eigen app store van de OEM voorgeïnstalleerd naast de Play Store. De Samsung Galaxy Store is bijvoorbeeld voorgeïnstalleerd op alle door Samsung geproduceerde GSM Apparaten.

⁷² Rapport AlixPartners, randnummer 5.3.7, onder f).

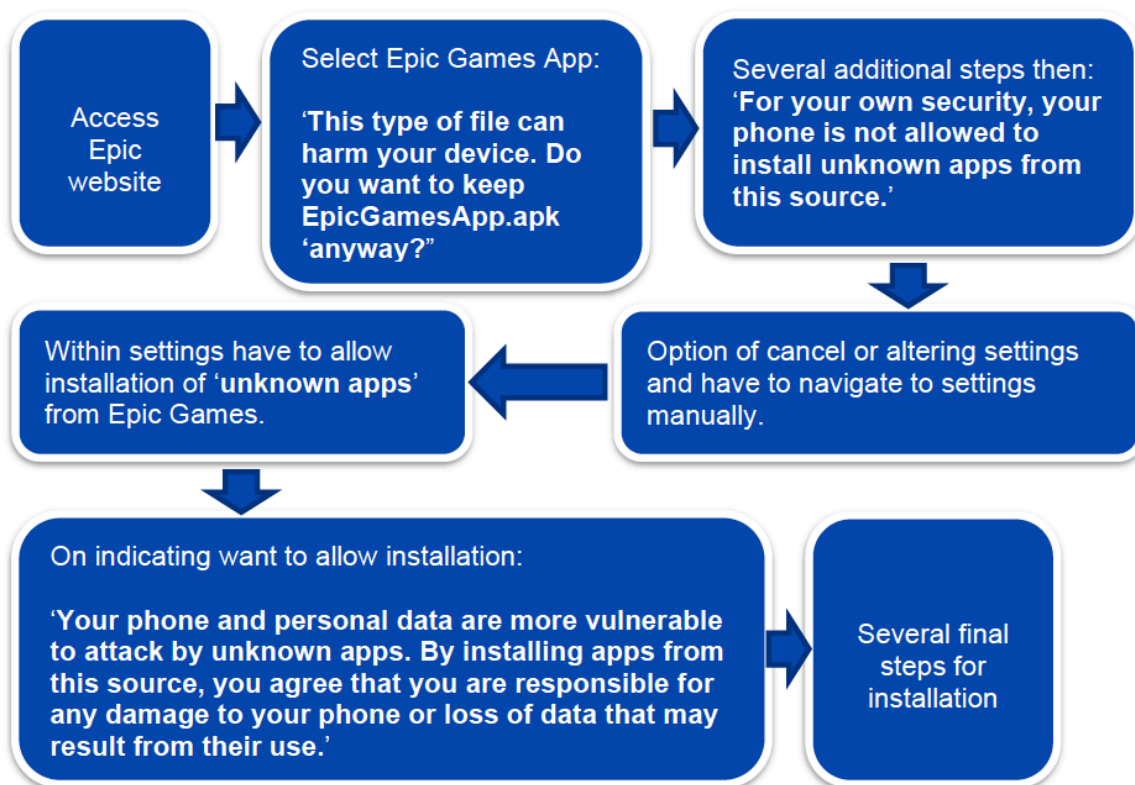
⁷³ Dit geldt in de eerste plaats voor oudere versie van de Android. Android 12 (de Android-release van 2021) heeft het downloaden van apps buiten de Play Store en het installeren van alternatieve app stores weliswaar makkelijker gemaakt, maar het betreft nog steeds een technisch ingewikkeld proces dat (veel) meer moeite dan het gebruik van de Play Store. Zie o.a.:

<https://www.androidplanet.nl/nieuws/android-12-play-store-alternatieven/> en <https://www.androidpolice.com/how-to-download-apps-outside-google-play-store/>

⁷⁴ Google Android beschikking, overweging (271), voetnoot 295: "However, *sideloading* is technically complex and does not constitute a satisfactory distribution channel".

⁷⁵ Google Android beschikking, overweging (634): "Users that do not necessarily possess a sufficient degree of technical knowledge may, therefore, be under the impression that no alternative app stores to the Play Store exist on Android devices."

⁷⁶ Zie CMA Mobile ecosystems – Market study final report, 10 June 2022, figure 4.7, blz. 113

- 4.37 Als voorbeeld van de stappen die Google onderneemt om *sideloading* te beperken, geeft Google, wanneer een gebruiker probeert Aptoide (een Android-appwinkel van derden) te sideloaden, een waarschuwing dat de app "onveilig" is. Dit ondanks het feit dat, volgens een onafhankelijk onderzoek naar Android app stores dat in 2017 is gepubliceerd, Aptoide als de veiligste Android app store werd gerangschikt, vóór de Play Store.⁷⁷ Google heeft Aptoide ook zonder medeweten van de gebruikers verwijderd van Android-apparaten, een praktijk die in oktober 2018 door een Portugese rechtbank is verboden.⁷⁸ Naar verluidt is het gebruikersbestand van Aptoide tussen juni 2018 en juni 2019 met 15-20% gedaald als gevolg van de beperkingen die Google aan het gedrag van de gebruikers van GSM Apparaten heeft opgelegd.⁷⁹

⁷⁷ Zie de US AG Complaint, par. 97 en Yuta Ishii, Takuya Watanabe, Fumihiro Kanei, Yuta Takata, Eitaro Shioji, Mitsuaki Akiyama, Takeshi Yagi, Bo Sun, en Tatsuya Mori. 2017, *Understanding the Security Management of Global Third-Party Android Marketplaces*. In Proceedings of 2nd International Workshop on App Market Analytics, Paderborn, Germany, 5 september 2017 (WAMA'17), (Productie 17), te raadplegen via: https://nsl.cs.waseda.ac.jp/wp-content/uploads/2018/04/submitted_wama2017.pdf.

⁷⁸ Zie: *Aptoide wins court battle against Google in landmark case*, Reuters, 22 oktober 2018, (Productie 18), te raadplegen via: <https://www.reuters.com/article/us-google-antitrust-aptoide-idUSKCN1MW2CL>

⁷⁹ Zie US AG Complaint, par. 97.

- 4.38 Zelfs als een Gebruiker van een GSM Apparaat met succes een Android App of een concurrerende Android app store via *sideloading* heeft geïnstalleerd, blokkeert Google de auto-update-functionaliteit van apps en app stores die *sideloaded* zijn (waardoor handmatige updates nodig zijn die in elk stadium dezelfde veiligheidswaarschuwingen triggeren).⁸⁰
- 4.39 Google blokkeert eenzijdig het *sideloaden* van apps via zijn Google Play Protect en het zogenaamde Advanced Protection Program ("**APP**").⁸¹
- 4.40 Google blokkeert ook eenzijdig het *sideloaden* van apps die het schadelijk acht. Google doet echter geen moeite om onderscheid te maken tussen schadelijke Android Apps en app stores en niet-schadelijke Android Apps en app stores. In plaats daarvan bestempelt Google alle niet-Play Store apps en app stores als schadelijk.⁸²

Contractuele beperkingen voor OEMs van Android Apparaten

- 4.41 Google heeft daarnaast overeenkomsten gesloten met OEMs die het *sideloaden* van concurrerende Android app stores of individuele Android Apps verhinderen.⁸³ In dat verband eist Google, om in aanmerking te komen voor het aangaan van een MADA, van OEMs dat zij eerst een anti-fragmentatieovereenkomst ("**AFA**") aangaan met Google LLC.⁸⁴ Google is AFAs aangegaan met vrijwel alle grote hardware producenten ter wereld (buiten China).⁸⁵ Een AFA bevat voor een OEM o.a. de volgende verplichtingen:⁸⁶

⁸⁰ ACM Report, blz. 47 en US AG Complaint, par 92. Zoals gezegd, is dit proces recentelijk in Android 12 (de Android-release van 2021) veranderd. Apps die buiten de Play Store om zijn gedownload, kunnen in deze versie van Android wel op de achtergrond geüpdatet worden. Het betreft echter nog steeds een technisch ingewikkeld proces dat (veel) meer moeite dan het gebruik van de Play Store.

⁸¹ *Epic Games, Inc. v Google LLC and others*, 3:20-cv-05671. 13 August 2020, ("**Epic Complaint**") (**Productie 18**), randnummer. 99. Te raadplegen via: <https://cdn2.unrealengine.com/dkt-001---2020-08-13---complaint-for-injunctive-relief-against-all-google-defendants-c38afc87abb0.pdf>

⁸² Zie US AG Complaint, par. 227.

⁸³ US Committee Report, blz. 220-221.

⁸⁴ Zie Google Android beschikking, overweging (156).

⁸⁵ Google Android beschikking, overwegingen (164) en (165) en HvJ 14 september 2022, zaak T-604/18 (Google en Alphabet/Commissie) r.o. 228.

⁸⁶ Zie Google Android beschikking, overweging (157).

- (1) "[COMPANY] will only distribute Products that are either: (i) in the case of hardware, Android Compatible Devices; or (ii) in the case of software, distributed solely on Android Compatible Devices";
- (2) "[COMPANY] will not take any actions that may cause or result in the fragmentation of Android"; and
- (3) "[COMPANY] shall not distribute a software development kit (SDK) derived from Android or derived from Android Compatible Devices and [OEM] shall not participate in the creation of, or promote in any way, any third party software development kit (SDK) derived from Android, or derived from Android Compatible Devices".¹³⁵

4.42 *Android Compatibele Devices* zijn toestellen die voldoen aan het Android Compatibility Definition Document ("**CDD**") en de CTS doorstaan (samen de "**Android Compatibiliteitstests**"). Dergelijke toestellen worden in deze dagvaarding "Google Android Apparaten" genoemd. In het CDD worden de software- en hardwarevereisten voor een Google Android Apparaat vastgesteld. De CTS is een geautomatiseerd testinstrument dat op een Apparaat of een simulator kan worden uitgevoerd om de compatibiliteit met de vereisten van Google vast te stellen. De Android Compatibiliteitstests zijn door Google ontwikkeld en worden door Google naar eigen goeddunken vastgesteld en/of gewijzigd.⁸⁷

4.43 De Android Compatibiliteitstests vereisen dat OEMs de beperkingen en waarschuwingen van Google met betrekking tot *sideloading* ten uitvoer leggen. Indien OEMs de versie van Android die op hun apparaten is geïnstalleerd, zouden aanpassen om ongehinderd *sideloaden* van afzonderlijke Android Apps en concurrerende app stores mogelijk te maken, zouden dergelijke versies van Android door Google als ontoelaatbare Android-voorkeuren worden beschouwd, wat zou betekenen dat de betrokken OEM niet in aanmerking komt voor het aangaan van een MADA en dientengevolge geen van de gebundelde Apps op zijn apparaten kan verspreiden.⁸⁸

---

⁸⁷ Google Android beschikking, overweging (163).

⁸⁸ Zie US AG Complaint, par. 102. (**Productie 4**)

Contractuele beperkingen voor ontwikkelaars van Android Apps

- 4.44 Artikel 4.5 van de Google Play Distributieovereenkomst schrijft voor dat een Android App ontwikkelaar de Play Store niet mag gebruiken “*om Producten te distribueren die als doel hebben de distributie van software-apps en games voor gebruik op Android-apparaten buiten Google Play om te vergemakkelijken*”. Dit belet app-ontwikkelaars om in de Play Store een app aan te bieden die kan worden gebruikt om andere apps te downloaden, d.w.z. een app die bij de distributie van apps met de Play Store kan concurreren. Toen deze beperking in 2009 voor het eerst werd opgelegd, stond zij in een afdeling van de Google Play Distributieovereenkomst getiteld “*Non-Compete*”.⁸⁹ Indien een Android App niet voldoet aan de voorwaarden van de Google Play Distributieovereenkomst, kan Google o.a. besluiten de app niet toe te laten in de Play Store, of besluiten de app uit de Play Store te verwijderen indien deze reeds beschikbaar is.⁹⁰ De Google Play Distributieovereenkomst tussen Google en de ontwikkelaar kan in dat geval worden beëindigd.⁹¹
- 4.45 Door de hiervoor in de randnummers 4.33 e.v. uiteengezette contractuele en technische beperkingen (samen de “**Distributiebeperkingen voor Android Apps**”), afzonderlijk en/of gezamenlijk genomen, wordt de Play Store in de praktijk gehandhaafd als het enige mechanisme waarmee Android Apps worden gedistribueerd naar de zeer grote meerderheid van de Gebruikers van GSM Apparaten.
- 4.46 Google handhaaft de Distributiebeperkingen voor Android apps en zal, als een app-ontwikkelaar zich niet aan de Distributiebeperkingen voor apps houdt, de ter beoordeling voorgelegde app afwijzen; en/of de vindbaarheid van de app in de Play Store beperken; en/of de app (en alle eerdere versies van die app) uit de Play Store verwijderen; en/of het account van de ontwikkelaar beëindigen (wat betekent dat alle apps in de catalogus van de Android App-ontwikkelaar uit de Play Store worden verwijderd en dat de app-ontwikkelaar geen nieuwe apps meer kan publiceren). Volgens statistieken die zijn gepubliceerd, heeft Google in 2020 via het standaard app-beoordelingsproces belet dat meer dan 962.000 beleidsovertredende app-inzendingen werden gepubliceerd. Daarnaast zijn 119.000 accounts beëindigd van ontwikkelaars die zich volgens het app-beoordelingsproces bezighielden met het verspreiden van spam of kwaadaardige software.⁹² Verder heeft Google, als reactie op een poging van Amazon om zijn app store via de Play Store rechtstreeks onder gebruikers van GSM Apparaten te verspreiden, Artikel 4.5 van de Google Play

⁸⁹ Zie US AG Complaint, par. 104.

⁹⁰ Artikel 8.3 Google Play Distributieovereenkomst.

⁹¹ Artikel 10.3 Google Play Distributieovereenkomst.

⁹² Zie: <https://9to5google.com/2021/04/21/google-play-store-2020/>

Distributieovereenkomst bijgewerkt en Amazon gedwongen om de desbetreffende workaround uit te schakelen.⁹³ De Amazon app store kon vervolgens alleen via *sideloading* op GSM Apparaten geïnstalleerd worden.

(ii) *Beperkingen met betrekking tot de verwerking van betalingen*

- 4.47 Zoals hierboven reeds werd opgemerkt, zorgt Google ervoor dat alle betalingen voor Relevante Aankopen worden verricht met gebruikmaking van haar eigen betalingsverwerkingssysteem, de PSPPS. Google doet dit door de volgende contractuele en technische beperkingen op te leggen.

Contractuele beperkingen

- 4.48 Volgens artikel 2 van het onderdeel ‘Betalingen’ van het Programmabeleid voor Ontwikkelaars moeten apps die via de Play Store worden gedistribueerd en “*die betaling vereisen of accepteren voor toegang tot in-app-functies of -services, waaronder app-functionaliteit, digitale content of items*” het betalingsverwerkingssysteem van Google gebruiken voor die transacties (tenzij de artikelen 3 of 8 van het onderdeel ‘Betalingen’ van toepassing zijn). Voorbeelden van dergelijke app-functies of -services waarvoor het gebruik van het factureringssysteem van Google Play is vereist, “*zijn onder meer, maar niet uitsluitend, in-app-aankopen van:*

(1) *items (zoals virtuele valuta's, extra levens, extra speeltijd, add-on-items, personages en avatars);*

(2) *abonnementsservices (zoals fitness, games, daten, onderwijs, muziek, video, service-upgrades en andere services voor contentabonnementen),*

(3) *app-functionaliteit of -content (zoals een app zonder advertenties of nieuwe functies die niet beschikbaar zijn in de kosteloze versie), en*

(4) *cloudsoftware en -services (zoals services voor gegevensopslag, software voor bedrijfsproductiviteit en software voor financieel beheer).⁹⁴*

- 4.49 Volgens de voorwaarden van het Programmabeleid voor Ontwikkelaars moeten Android App ontwikkelaars dan ook uitsluitend de PSPPS gebruiken voor het verwerken van betalingen voor Relevante Aankopen; het is Android App ontwikkelaars

⁹³ Zie US AG Complaint, par. 105 en 106.

⁹⁴ Zie: https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/11987217?hl=nl&ref_topic=9877065

contractueel verboden de API van een alternatieve betalingsverwerkingsdienst te gebruiken om dergelijke aankopen te verwerken.

4.50 De contractuele verplichting dat ontwikkelaars van Android Apps alleen de PSPPS van Google mogen gebruiken voor de verwerking van betalingen voor Relevante Aankopen wordt versterkt door de "anti-steering"-bepaling van artikel 4 van het onderdeel 'Betalingen' van het Programmabeleid voor Ontwikkelaars. Volgens dat artikel mogen apps die Relevante Aankopen aanbieden *"gebruikers niet naar een andere betalingsmethode leiden dan het factureringssysteem van Google Play. Dit verbod omvat, maar is niet beperkt tot, het leiden van gebruikers naar andere betaalmethoden via:*

- *een app-vermelding in Google Play;*
- *in-app-promoties met betrekking tot aanschafbare content,*
- *in-app-webweergaven, knoppen, links, berichten, advertenties of andere call-to-actions, en*
- *gebruikersinterfacestromen in de app, waaronder het maken van of registreren voor een account, die gebruikers als onderdeel van die stromen van een app naar een andere betaalmethode dan het factureringssysteem van Google Play leiden."*

Technische beperkingen

4.51 Om de PSPPS te kunnen gebruiken, moet een app-ontwikkelaar de 'Factureringsbibliotheek' (de *Billing Library*) van de Play Store in zijn app integreren in de eerste ontwikkelingsfase en de toegang tot de Google Play Developer API configureren. De factureringsbibliotheek biedt toegang tot Android-API's die de app-ontwikkelaar met de Play Store verbinden. Van daaruit kan de app-ontwikkelaar taken uitvoeren, zoals toegang krijgen tot de aankoopinformatie van de gebruiker van het GMS Apparaat, vragen naar updates over aankopen en een gebruiker vragen nieuwe aankopen te doen.⁹⁵ Als onderdeel van de integratie van het PSPPS in zijn app, moet een ontwikkelaar ook de toegang tot de Google Play Developer API configureren. De Google Play Developer API biedt functionaliteit die niet beschikbaar is in de factureringsbibliotheek, zoals de functionaliteit om aankopen veilig te verifiëren en terugbetalingen aan gebruikers te doen.⁹⁶

⁹⁵ Zie: <https://developer.android.com/google/play/billing/getting-ready> – onder: "Enable billing-related features in the Google Play Console"

⁹⁶ Zie: <https://developer.android.com/google/play/billing/getting-ready> – onder: "Configure the Google Play Developer API"

- 4.52 Ontwikkelaars van Android Apps moeten de "Billing Library" van Google en de Google Play Developer API gebruiken om de PSPPS in hun Android App in te bouwen.⁹⁷ Indien een Android App-ontwikkelaar nalaat de PSPPS van Google in te bouwen (en in plaats daarvan probeert andere betalingsverwerkingsdiensten in te bouwen), zal die Android App niet worden goedgekeurd en zal Google de Android App afwijzen wanneer deze ter beoordeling wordt ingediend; en/of de vindbaarheid van de Android App beperken; en/of de Android App uit de Play Store verwijderen; en/of het account van de Android App-ontwikkelaar beëindigen.⁹⁸
- 4.53 Google heeft in 2020 de tekst van het Betalingsbeleid aangescherpt om duidelijk te maken dat alle ontwikkelaars die digitale artikelen en services in hun apps verkopen, het factureringssysteem van Google Play moeten gebruiken. Android Apps die bijvoorbeeld een alternatief in-app-factureringssysteem gebruiken of via een link verwijzen naar een alternatieve betalingswijze via de website van de ontwikkelaar, moeten dat systeem of die link verwijderen om aan het Betalingsbeleid te voldoen.⁹⁹ Daarbij heeft Google aangekondigd dat apps die nog steeds niet aan het beleid voldoen, vanaf 1 juni 2022 worden verwijderd uit de Play Store.¹⁰⁰ Zoals ook het AlixPartners Rapport blijkt¹⁰¹, heeft deze aankondiging ertoe geleid dat Android Apps die nog niet voldeden aan het aangescherpte Betalingsbeleid van Google zijn aangepast om uitsluitend de PSPPS gebruiken voor het verwerken van betalingen voor Relevante Aankopen.
- 4.54 In artikel 3 van het onderdeel 'Betalingen' van het Programmabeleid voor Ontwikkelaars worden bepaalde soorten transacties genoemd waarvoor de PSPPS niet mag worden gebruikt. Het betreft de volgende gevallen:
- "a. betaling vindt voornamelijk plaats:*
- *voor de aankoop of verhuur van fysieke goederen (zoals boodschappen, kleding, huishoudelijke artikelen, elektronica),*

---

⁹⁷ Zie: [Enable billing-related features in the Google Play Console](#)

⁹⁸ <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10281818-zippy=,mag-ik-mijn-app-distribueren-via-andere-android-appstores-of-via-mijn-eigen-website>

⁹⁹ Zie: Google Play Console Help - Het Betalingsbeleid van Google Play (**Productie 20**). Tevens te raadplegen via: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10281818-zippy=,mag-ik-mijn-app-distribueren-via-andere-android-appstores-of-via-mijn-eigen-website>

¹⁰⁰ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10281818-zippy=,mag-ik-mijn-app-distribueren-via-andere-android-appstores-of-via-mijn-eigen-website>

¹⁰¹ Rapport AlixPartners, randnummer 9.3.12.

- voor de aankoop van fysieke services (zoals vervoersservices, schoonmaakservices, vluchten, sportschoollidmaatschappen, bezorging van eten, kaartjes voor live evenementen),
- een overboeking met betrekking tot een creditcardafschrift of energierekening (zoals kabel- en telefoonservices),

b. betalingen omvatten peer-to-peer-betalingen, online veilingen en belastingvrije donaties,

c. betaling is voor content of services die online kansspelen mogelijk maken, zoals beschreven in het gedeelte Apps voor kansspelen van het beleid Kansspelen, games en wedstrijden waarbij wordt gespeeld om echt geld,

d. de betaling betreft een productcategorie die op grond van het Contentbeleid van het Betalingscentrum als onacceptabel wordt beschouwd".¹⁰²

- 4.55 Aankopen die binnen een Android App worden gedaan en die vallen binnen een van de hierboven genoemde categorieën, vormen geen Relevante Aankopen en worden niet gedekt door de vordering die op grond deze dagvaarding worden ingesteld.
- 4.56 Het gevolg van de hiervoor in de randnummers 4.47 e.v. beschreven contractuele en technische beperkingen (tezamen de "**Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem**"), afzonderlijk en/of gezamenlijk, is dat ontwikkelaars van Android Apps gedwongen zijn om de PSPPS te gebruiken voor de verwerking van Relevante Aankopen, en dus de Commissie moeten betalen. Google plaatst zich aldus tussen de ontwikkelaars van Android Apps en de gebruikers van GMS Apparaten die Relevante Aankopen doen, hetgeen betekent dat de Android App ontwikkelaars verplicht zijn de Commissie aan Google te betalen (hetgeen niet het geval zou zijn indien de Android App ontwikkelaars een andere betalingsverwerker zouden kunnen gebruiken voor de verwerking van Relevante Aankopen).
- 4.57 De Beperkingen met betrekking tot het Betalingssysteem worden strikt gehandhaafd en, net als bij de handhaving van de Beperkingen op de Distributie van Apps, zal Google, als een app-ontwikkelaar zich niet aan de Beperkingen op het Betalingssysteem houdt, de ter beoordeling ingediende Android App afwijzen; en/of, de vindbaarheid van de Android App in de Play Store beperken; en/of, de Android App

¹⁰² Zie: https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/9858738?visit_id=637888220321920958-759599170&rd=1. Terzijde wordt opgemerkt dat in sommige markten Google Pay wel wordt aangeboden voor Android Apps die fysieke producten en/of services verkopen.

(en alle eerdere versies van die Android App) uit de Play Store verwijderen; en/of, de account van de ontwikkelaar beëindigen (wat betekent dat alle Android Apps in de catalogus van de ontwikkelaar uit de Play Store worden verwijderd en de Android App-ontwikkelaar geen nieuwe Android Apps meer zal kunnen publiceren). Zo heeft Google in augustus 2020 het populaire onlinespel "Fortnite" van Epic Games Inc. ("**Epic Games**") uit de Play Store gezet, omdat Epic Games haar eigen in-app betalingssysteem had geïntroduceerd in strijd met de Programmabeleid voor Ontwikkelaars. Fortnite is sindsdien niet meer beschikbaar via de Play Store voor gebruikers van GSM Apparaten.¹⁰³

(iii) *Commissie*

- 4.58 Google brengt de Commissie op alle Relevante Aankopen in rekening. Voor Relevante App Aankopen wordt de Commissie sinds het eerste kwartaal van 2009 in rekening gebracht en voor Relevante In-App Aankopen sinds maart 2011.
- 4.59 De Commissie bedraagt 30% van alle prijzen (exclusief btw) die elke gebruiker van een GSM Apparaat in Nederland moet betalen wanneer hij Relevante Aankopen doet als vergoeding voor de diensten van Google als agent/handelaar in het kader van de Google Play Voorwaarden, behoudens de volgende kwalificaties en/of uitzonderingen:
- a. Pas sinds 24 mei 2012 is het mogelijk om Relevante Abonnementaankopen te doen.¹⁰⁴ Tussen mei 2012 en 31 december 2017 rekende Google een Provisie van 30% voor dergelijke abonnementen. Sinds 1 januari 2018 is de Provisie 30% gebleven voor het eerste jaar van abonnementsdiensten, maar rekent Google 15% voor de daaropvolgende verlengingen van abonnementsdiensten. Deze wijziging in de Commissie voor Relevante Aankopen van Abonnementen na het eerste jaar van het abonnement weerspiegelt soortgelijke wijzigingen die Apple in september 2016 heeft doorgevoerd.¹⁰⁵ Met ingang van 1 januari 2022 is de Commissie voor abonnementsdiensten algeheel verlaagd naar 15%. Volgens Google vormt een tarief van 15% voor abonnementsopbrengsten "*een weerspiegeling [...] van de investering van ontwikkelaars in het behoud van abonnees op de lange termijn*".¹⁰⁶
  - b. Daarnaast heeft Google de Commissie verlaagd naar 15% (en onder bepaalde voorwaarden 10%) voor ontwikkelaars van Android Apps die onderdeel zijn van

¹⁰³ Zie: <https://www.theverge.com/2020/8/13/21368079/fortnite-epic-android-banned-google-play-app-store-rule-violation>

¹⁰⁴ Zie: <https://android-developers.googleblog.com/2012/05/in-app-subscriptions-in-google-play.html>.

¹⁰⁵ Zie: <https://www.theverge.com/2017/10/19/16502152/google-play-store-android-apple-app-store-subscription-revenue-cut>

¹⁰⁶ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/11131145>

het Play Media Experience-programma en bijvoorbeeld e-books of muziekstreamingservices aanbieden.¹⁰⁷

- c. Sinds 1 juli 2021 rekent Google voor alle Relevante Aankopen van Android App-ontwikkelaars die zich officieel hebben ingeschreven voor de "15% service fee tier", een Commissie van 15% over de eerste 1 miljoen USD aan inkomsten uit Relevante Aankopen.¹⁰⁸ Deze wijziging in de Commissie voor Relevante Aankopen weerspiegelt soortgelijke, maar niet identieke, wijzigingen die Apple op 1 januari 2021 heeft doorgevoerd.¹⁰⁹

4.60 De Commissie is van toepassing op alle betalingen die via de PSPPS worden verwerkt. Daarom is er geen toegestane manier voor Android App-ontwikkelaars om de PSPPS en de daarmee samenhangende Commissie te omzeilen.

4.61 Google maakt geen uitgesplitste financiële cijfers bekend voor Relevante Aankopen. Maar, zoals in het Rapport AlixPartners meer in detail wordt uitgelegd, wordt geschat dat de inkomsten uit de Commissie die voor Relevante Aankopen is geïnd, zijn gestegen van USD 3,1 miljard in 2015 tot USD 12,9 miljard in 2021.¹¹⁰

5. MEDEDINGINGSRECHTELIJKE INBREUKEN

5.1 De vorderingen hebben betrekking op de schade die is veroorzaakt door de schending van artikel 102 VWEU en artikel 24 Mw door Google, als gevolg van de hierboven samengevatte feiten en omstandigheden. Zoals in dit hoofdstuk wordt toegelicht komt het gedrag van Google neer op misbruik van een machtspositie zowel bestaande uit misbruik door uitsluiting op de hierna aan te duiden relevante markten als misbruik door uitbuiting door het hanteren van excessieve prijzen.

A. Relevante Markten

(i) Productmarkten

5.2 Op grond van de feiten en omstandigheden zoals uiteengezet in hoofdstuk 4, zijn er in deze procedure drie relevante productmarkten in het geding, namelijk: (a) de markt voor licentieerbare slimme mobiele besturingssystemen; (b) de markt voor de distributie van Android-Apps; en (c) de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store.

---

¹⁰⁷ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/11131145>

¹⁰⁸ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10632485?hl=en-GB>

¹⁰⁹ Zie: <https://www.cnbc.com/2020/11/18/apple-will-cut-app-store-fees-by-half-to-15percent-for-small-developers.html>.

¹¹⁰ Rapport AlixPartners, tabel 7.1 (Estimated Play Store Revenu 2008 to 2021).

- 5.3 **Markt voor licentieerbare slimme mobiele besturingssystemen:** Er bestaat een afzonderlijke economische markt voor de licenties van slimme mobiele besturingssystemen. Deze markt omvat alle in licentie te geven mobiele besturingssystemen voor zowel smartphones als tablets, zoals Android en Windows Phone. De markt ziet op zowel smartphones als tablets aangezien beide worden aangedreven door dezelfde of soortgelijke besturingssystemen.¹¹¹
- 5.4 Omgekeerd sluit deze markt voor licentieerbare slimme mobiele besturingssystemen de volgende besturingssystemen uit, die niet voldoende substitueerbaar zijn:
- a. pc-besturingssystemen, aangezien die door OEMs niet kunnen worden gebruikt om smartphones te besturen en aangezien mobiele besturingssystemen specifieke functionaliteiten vereisen die verschillen van die van pc-besturingssystemen;¹¹²
  - b. besturingssystemen voor zgn. ‘basic phones’ en ‘(smart) feature phones’, aangezien dergelijke toestellen minder functies hebben en de besturingssystemen niet op smartphones kunnen worden geïnstalleerd;¹¹³ en
  - c. mobiele besturingssystemen zoals iOS en Blackberry OS, waarvoor geen licenties kunnen worden verleend, aangezien noch Apple noch Blackberry licenties voor het gebruik van hun besturingssystemen aan derden verlenen.¹¹⁴
- 5.5 **Markt voor de distributie van Android Apps** – Er bestaat ook een afzonderlijke economische markt voor de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android Apparaten.¹¹⁵ Die relevante markt omvat alle potentiële middelen voor de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android Apparaten (zie randnummer 4.33 hierboven).
- 5.6 De volgende producten zijn uitgesloten van de markt voor de distributie van Android Apps:
- a. apps die geen andere apps distribueren naar Android Apparaten, aangezien zij niet de relevante distributiefunctie bieden;¹¹⁶ en

---

¹¹¹ Vgl. Rapport AlixPartners, randnummer 4.3.1 en Google Android beschikking, onderdeel 7.3.

¹¹² Rapport AlixPartners, randnummer 4.3.2.

¹¹³ Rapport AlixPartners, randnummer 4.3.3.

¹¹⁴ Rapport AlixPartners, randnummer 4.3.4.

¹¹⁵ Rapport AlixPartners, onderdeel 4.4.

¹¹⁶ Rapport AlixPartners, randnummer 4.4.3 (a).

- b. app stores voor andere toestellen (zoals spelconsoles) en/of andere mobiele besturingssystemen, aangezien dergelijke app stores niet op Android Apparaten kunnen worden geïnstalleerd.¹¹⁷

5.7 De conclusie van AlixPartners dat er een afzonderlijke markt bestaat voor de distributie van Android Apps, wijkt af van de Google Android- beschikking,¹¹⁸ aangezien de Commissie niet heeft onderzocht of andere methoden voor de distributie van Android Apps aan gebruikers dan via app stores (bijvoorbeeld rechtstreekse downloads) ook deel uitmaakten van de relevante productmarkt. De Commissie is dus uitgegaan van een engere markt dan die welke door AlixPartners is afgebakend. Dit is echter niet van invloed op de beoordeling van de machtspositie van Google, aangezien Google in beide gevallen een machtspositie inneemt. Voor het overige is de redenering van de Commissie met betrekking tot de definitie van deze productmarkt in overeenstemming met die van AlixPartners, onder meer in de volgende opzichten:

- a. De Commissie concludeert dat andere apps niet tot dezelfde productmarkt behoren als app stores,¹¹⁹ aangezien app stores andere doeleinden dienen dan apps zelf,¹²⁰
- b. De Commissie concludeert dat App stores voor andere mobiele besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden verleend, niet tot dezelfde productmarkt behoren als app stores voor Android. Bezien vanuit de vraagzijde, kan een OEM, zodra hij heeft besloten Android op zijn apparaten te installeren, om technische redenen geen app store installeren die niet voor Android is ontwikkeld. Dat kan alleen als ook een ander besturingssysteem dan Android wordt geïnstalleerd.¹²¹ Bezien vanuit de aanbodzijde, is het onwaarschijnlijk dat ontwikkelaars van app stores voor andere mobiele besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden verleend, op Android zullen overschakelen, aangezien de ontwikkeling van een app store voor een bepaald besturingssysteem een aanzienlijke investering van tijd en middelen vergt;¹²² en
- c. De Commissie concludeert dat app stores voor niet-licentieerbare mobiele besturingssystemen, zoals de iOS App Store, niet tot dezelfde productmarkt behoren als de Android app stores.¹²³ Bezien vanuit de vraagzijde, zijn dergelijke

---

¹¹⁷ Rapport AlixPartners, randnummers 4.4.3 (b), (c) en (d).

¹¹⁸ Google Android beschikking, onderdeel 7 inzake marktdefinitie (en specifiek onderdeel 7.4, met betrekking tot Android app stores).

¹¹⁹ Google Android beschikking, onderdeel 7.4.1.

¹²⁰ Google Android beschikking, overweging (271).

¹²¹ Google Android beschikking, overweging (285).

¹²² Google Android beschikking, overweging (295).

¹²³ Google Android beschikking, onderdeel 7.4.5.

app stores specifiek ontwikkeld voor niet-Android Apparaten en kunnen zij niet op Android Apparaten draaien.¹²⁴ Vanuit de aanbodzijde bezien, zullen ontwikkelaars van app stores voor niet licentieerbare mobiele besturingssystemen¹²⁵ zoals iOS, waarschijnlijk geen app stores voor Android gaan ontwikkelen, omdat hun bedrijfsmodel gebaseerd is op verticale integratie van hun besturingssysteem in hun eigen smartphones (en tablets).

5.8 De markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store – om de redenen die ook in onderdeel 4.5 van het rapport van AlixPartners worden genoemd, bestaat er een afzonderlijke relevante markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen:

- Ten eerste, zoals toegelicht in randnummers 4.5.3 – 4.5.5 van het Rapport AlixPartners, voorzien diensten voor de verwerking van betalingen en diensten voor de distributie van apps in verschillende behoeften van gebruikers van GMS Apparaten en ontwikkelaars van Android Apps, en vormen dus afzonderlijke functionaliteiten op verschillende markten.
- Ten tweede, zoals uiteengezet in randnummer 4.5.7 van het Rapport AlixPartners, zijn betalingsverwerkingsdiensten die beschikbaar zijn binnen Android Apps die fysieke goederen en diensten verkopen – en een zeer beperkt aantal andere uitzonderingen dekken zoals hiervoor beschreven – geen substituuat voor de betalingsverwerkingsdiensten die beschikbaar zijn voor Relevante Aankopen, gezien de Beperkingen van het Betalingssysteem.

ii. Geografische markt

5.9 Wat de markt voor licentieerbare slimme mobiele besturingssystemen betreft, is de geografische omvang van die markt waarschijnlijk wereldwijd, met uitzondering van China: zie Rapport AlixPartners, randnummers 4.3.6 en 4.3.7. Alixpartners baseert zich daarbij op de argumenten uit de Google Android beschikking en merkt op dat er geen belangrijke beperkingen lijken te zijn die verhinderen dat mobiele besturingssystemen wereldwijd worden uitgerold, en dat overeenkomsten tussen OEM's en ontwikkelaars van besturingssystemen over het algemeen wereldwijd van toepassing zijn, met uitzondering van China.¹²⁶

¹²⁴ Google Android beschikking, overweging (370).

¹²⁵ Het mobiele besturingssysteem van Apple wordt een "niet-licentiebaar" systeem genoemd, aangezien het alleen is ontwikkeld voor gebruik in Apple's eigen smartphones, en niet beschikbaar is om op andere toestellen te worden geïnstalleerd. Zie de Google Android beschikking, overweging (83).

¹²⁶ Zie: Rapport AlixPartners, randnummer 4.3.6 en Google Android beschikking, overwegingen (403) t/m (411).

- 5.10 De geografische reikwijdte van de markt voor de distributie van Android Apps en van de markt voor de verwerking van betalingen in de Play Store is in beide gevallen ten minste heel Nederland: zie Rapport AlixPartners, randnummers 4.4.5 t/m 4.4.7 m.b.t. de Markt voor de distributie van Android Apps en randnummers 4.5.13 en 4.5.14 m.b.t. de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store.
- 5.11 Daarbij geldt dat er zowel argumenten zijn voor de afbakening per land (Nederland), als argumenten voor een ruimere (wereldwijde, met uitzondering van China) markt. Enerzijds lijkt de markt door overwegingen aan de vraagzijde per land te worden afgebakend, waarbij landen vaak landspecifieke storefronts hebben. Voorts stelt Google per land bepaalde eisen aan de app-distributie en de betalingsverwerking voor ontwikkelaars van Android Apps, waaronder eisen inzake de valuta van de in-app-verkoop en de prijsklasse.¹²⁷ Anderzijds lijken de voorwaarden aan de aanbodzijde internationaal.¹²⁸
- 5.12 De precieze geografische afbakening van beide markten heeft echter geen invloed op de economische analyse van AlixPartners.

B. Machtspositie

- 5.13 Google heeft een machtspositie op elk van de drie hierboven beschreven relevante markten.
- 5.14 **De markt voor slimme mobiele besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden verleend** - Google heeft een machtspositie op de markt van de slimme mobiele besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden verleend:
- a. Volgens de Google Android beschikking had Google tussen 2011 en 2016 naar volume het grootste aandeel in deze markt, met een marktaandeel van 96,4%.¹²⁹ Verder was Google Android in juli 2016 geïnstalleerd op het merendeel van de slimme mobiele apparaten die zijn ontworpen voor licentieerbare besturingssystemen.¹³⁰ Uit de US AG Complaint blijkt verder dat vanaf juli 2020 meer dan 99% van de smartphones met licentieerbare slimme mobiele besturingssystemen werden aangedreven door een door Google Android.¹³¹

---

¹²⁷ US AG Complaint, par. 74.

¹²⁸ Rapport AlixPartners, randnummer 4.4.6.

¹²⁹ Google Android beschikking, overweging (446).

¹³⁰ Rapport AlixPartners, randnummer 5.2.2.

¹³¹ US AG Complaint, par. 54.

- b. Het grote aandeel van Google op de markt voor slimmere mobiele besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden verleend wordt versterkt door een aantal aanzienlijke belemmeringen voor de toegang tot en de uitbreiding op die markt.¹³² Zo vergt de ontwikkeling van een intelligent mobiel besturingssysteem een aanzienlijke initiële investering.¹³³ Verder kan Google profiteren van netwerkeffecten die inherent zijn aan de markt, welke nog worden versterkt door het feit dat Google gratis toegang geeft tot Google Android, iets wat potentiële concurrenten zich misschien niet kunnen veroorloven.¹³⁴

5.15 De markt voor de distributie van Android Apps - Google heeft daarnaast een machtspositie op de markt voor de distributie van Android Apps:

- a. Tussen 2011 en 2016 werd meer dan 90% van alle apps op Android Apparaten gedownload via de Play Store en in diezelfde periode was de Play Store voorgeïnstalleerd op meer dan 90% van de Android-toestellen wereldwijd (China niet meegerekend).¹³⁵
- b. Google heeft te kampen met slechts een beperkte tegenmacht van OEMs, app-ontwikkelaars en gebruikers van Android Apparaten en/of andere concurrentiedruk op deze markt.¹³⁶
- c. Er zijn een aantal belangrijke belemmeringen voor de toegang tot en de uitbreiding op de markt voor de distributie van Android Apps, waaronder het feit dat grotere app-stores zoals de Play Store, in tegenstelling tot kleinere concurrenten, kunnen profiteren van schaalvoordelen en dat het opzetten van een app store een aanzienlijke investering vereist. Verder profiteert Google van een "first-mover"-voordeel, dat zij op verschillende manieren heeft behouden, onder meer door een aantal contractuele bepalingen (zoals de verplichting krachtens de MADA voor OEMs om de Play Store vooraf te installeren, en het verbod om alternatieve app stores via de Play Store te distribueren).¹³⁷

5.16 De markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store - Google heeft ook een machtspositie, zelfs een monopolie, op de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store. Zoals hierboven uiteengezet, eist Google van ontwikkelaars van Android Apps dat zij gebruik maken van Google's eigen betalingsverwerkingsstelsel (d.w.z. de PSPPS) met

¹³² Rapport AlixPartners, randnummer 5.2.4.

¹³³ Rapport AlixPartners, randnummer 5.2.4 onder (a).

¹³⁴ Rapport AlixPartners, randnummers 5.2.4 onder (b) en 5.2.8.

¹³⁵ Rapport AlixPartners, randnummer 5.3.1 en Google Android beschikking, overweging (597).

¹³⁶ Rapport AlixPartners, randnummers 5.3.3 t/m 5.3.5.

¹³⁷ Rapport AlixPartners, randnummer 5.3.7.

betrekking tot alle Relevante Aankopen gedaan door GSM Apparaat gebruikers, met als gevolg dat er geen andere aanbieders zijn die betalingsverwerkingsdiensten aanbieden met betrekking tot Relevante Aankopen.¹³⁸

- 5.17 Google is in staat zich op de drie hierboven genoemde relevante markten onafhankelijk van concurrenten en consumenten te gedragen, en doet dat op de hieronder uiteengezette punten.

C. Misbruik door uitsluiting

- 5.18 De artikelen 102 VWEU en 24 Mw verbieden ondernemingen met een machtspositie misbruik te maken van een dergelijke positie zoals door het toepassen van praktijken die een uitbuitingseffect hebben op (eind)afnemers, een uitsluitingseffect hebben op concurrenten of (meer algemeen) door hun economische machtspositie te versterken door andere methoden te gebruiken dan mededinging op basis van kwaliteit (*competition on the merits*).
- 5.19 De structuur van het ecosysteem van Google is hierboven in detail uiteengezet. Google is het archetypen van een digitale poortwachter met ecosystemen van complementaire producten en diensten die, zoals bijvoorbeeld de Competition and Markets Authority ("**CMA**") opmerkte, kunnen worden gebruikt om de concurrentie te bemoeilijken: "(...) *it can insulate these core services from competition, making it harder for rivals to compete.*"¹³⁹ en "*We have found that there are a number of aspects of the mobile ecosystem where Apple and Google have a gatekeeper role. This means they can determine on what basis, if at all, third parties can access certain activities or functionality within their mobile ecosystems. We found that they sometimes do so in a way that has the ability to restrict competition. (...)*".¹⁴⁰ Hoewel het ecosysteem van Google strikt gesproken geen volledig "gesloten" systeem is met betrekking tot de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android Apparaten, en met betrekking tot betalingen voor / binnen Android Apps,¹⁴¹ vertoont Google uitsluitingsgedrag, zowel op de markt voor de distributie van Android Apps als op de markt voor de verwerking van betalingen via de Play Store, waardoor de concurrentie die Google ondervindt van concurrerende methoden voor de distributie van Android Apps, en van concurrerende

---

¹³⁸ Rapport AlixPartners, onderdeel 5.4.

¹³⁹ Competition and Markets Authority, *A new pro-competition regime for digital markets, Advice of the Digital Markets Taskforce*, December 2020, blz 17. **(Productie 21)**

¹⁴⁰ CMA Mobile ecosystems – Market study final report, 10 June 2022, randnummer 8.8 (Productie 16).

¹⁴¹ Omdat het in theorie (i) technisch mogelijk is voor gebruikers van GSM Apparaten om Android Apps te verkrijgen anders dan via de Play Store, en dus (ii) technisch mogelijk is voor gebruikers van GSM Apparaten om het gebruik van PSPPS te vermijden wanneer zij betalingen doen voor / binnen Android Apps.

methoden voor de verwerking van betalingen voor aankopen van / binnen Android Apps, aanzienlijk wordt beperkt (zoals hierna nader wordt uiteengezet) De Distributiebeperkingen voor apps en de Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem zijn geen concurrentiemethoden op basis van kwaliteit.¹⁴² Het ecosysteem van Google is door de Commissie beschreven als "*closed on strategic layers of the app-ecosystem*"¹⁴³ en de "*meest gesloten*" van de beschikbare software voor open-source besturingssystemen.¹⁴⁴

5.20 Meer in het bijzonder heeft Google het volgende uitsluitingsgedrag vertoond en daarmee misbruik gemaakt van haar machtspositie op de markt voor de distributie van Android Apps en op de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store:

- (i) de bundeling van de Play Store samen met de andere gebundelde Apps in de GMS Bundel;
- (ii) het opleggen van de Distributiebeperkingen voor Android apps zoals hiervoor omschreven; en
- (iii) het opleggen van de Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem zoals hiervoor omschreven.

(i) *Bundeling Play Store met andere Apps*

5.21 Bundeling en koppelverkoop worden in artikel 24 Mw en in artikel 102 VWEU uitdrukkelijk aangemerkt als een gedraging die misbruik van een machtspositie kan opleveren:

“Dit misbruik kan met name bestaan in.”

(...)

“d. het feit dat het sluiten van overeenkomsten afhankelijk wordt gesteld van het aanvaarden door de handelspartners van bijkomende prestaties, welke naar hun aard of volgens het handelsgebruik geen verband houden met het onderwerp van deze overeenkomsten.”

¹⁴² Bijv. zaak 85/76, Hoffmann-La Roche/Commissie, randnummers 89-91; zaak C-413/14P, Intel/Commissie, randnummers 136-139.

¹⁴³ Zie ACM-rapport, blz. 62.

¹⁴⁴ Google Android beschikking, overweging (1161).

- 5.22 De begrippen "bundeling" en "koppelverkoop" worden vaak door elkaar gebruikt. Koppelverkoop" betreft doorgaans situaties waarbij afnemers die een product kopen (het koppellende product), ook een ander product van de producent moeten afnemen (het gekoppelde product). Koppelverkoop kan op technische of op contractuele basis plaatsvinden. Onder "bundeling" wordt gewoonlijk de wijze verstaan waarop producten door de onderneming met een machtspositie worden aangeboden en geprijsd. Bij zuivere bundeling worden de producten uitsluitend tezamen en in vaste verhoudingen verkocht. Bij gemengde bundeling (vaak ook "multi-productkortingen" genoemd) zijn de producten ook apart verkrijgbaar, maar is de som van de prijzen voor de afzonderlijke producten hoger dan de prijs voor het gebundelde product.¹⁴⁵
- 5.23 Bundeling levert misbruik van machtspositie op wanneer aan de volgende vier voorwaarden is voldaan:¹⁴⁶
- a. de producten waaruit de bundel bestaat zijn afzonderlijke producten;
  - b. de betrokken onderneming houdt een machtspositie op de markt voor een van de gebundelde producten (dominantie);
  - c. de onderneming met een machtspositie biedt afnemers niet de keuze om de gebundelde producten afzonderlijk te verkrijgen (dwang); en
  - d. de betrokken praktijk sluit de mededinging uit (uitsluiting).
- 5.24 Als aan deze voorwaarden is voldaan, is het aan de onderneming met een machtspositie om eventueel het bestaan van een objectieve rechtvaardiging voor haar gedragingen aan te tonen.¹⁴⁷
- 5.25 Zoals hiervoor uiteengezet in randnummers 4.9 en 4.10, moet een OEM die een of meer van de gebundelde apps vooraf wil installeren, zoals door Google in de desbetreffende MADA gespecificeerd, ermee instemmen om alle gebundelde apps vooraf te installeren op zijn Google Android Apparaten. De gebundelde apps vormen

---

¹⁴⁵ Zie de Mededeling van de Commissie - Richtsnoeren betreffende de handhavingsprioriteiten van de Commissie bij de toepassing van artikel [102 VWEU] op onrechtmatig uitsluitingsgedrag door ondernemingen met een machtspositie. Op de vereisten voor koppelverkoop wordt in het vervolg van deze dagvaarding nader ingegaan bij het bespreken van de beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem.

¹⁴⁶ Deze voorwaarden zijn vergelijkbaar met de voorwaarden waaronder koppelverkoop misbruik van machtspositie oplevert. Zie, zij het strikt genomen met betrekking tot een geval van koppelverkoop en niet van bundeling, GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 842, 859 en 867.

¹⁴⁷ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nrs. 859 en 869.

dus een bundel in die zin dat de samenstellende producten alleen als pakket worden aangeboden en niet afzonderlijk verkrijgbaar zijn.

Ad a: Afzonderlijke producten

- 5.26 Of twee producten als afzonderlijk producten moeten worden beschouwd, moet worden beoordeeld aan de hand van de vraag van de consument.¹⁴⁸ Bij de beoordeling of sprake is van afzonderlijke producten is een reeks factoren van belang, waaronder de aard en de technische kenmerken van de betrokken producten, de op de markt waargenomen feiten, de geschiedenis van de ontwikkeling van de betrokken producten en de handelspraktijk van de onderneming met een machtspositie.¹⁴⁹ Het feit dat er op de markt onafhankelijke ondernemingen zijn die gespecialiseerd zijn in de productie en de verkoop van de gebundelde producten, vormt een sterke aanwijzing van het bestaan van een afzonderlijke markt voor die producten.¹⁵⁰
- 5.27 De volgende factoren tonen aan dat er een onafhankelijke vraag is naar de Play Store en naar de andere gebundelde apps, zodat de Play Store als een afzonderlijk product moet worden beschouwd:¹⁵¹
- a. **Functionele verschillen**¹⁵² - er zijn duidelijke functionele verschillen tussen de Play Store en de andere gebundelde Apps. De Play Store stelt klanten in staat om Android Apps te zoeken, te kopen en te downloaden op hun GSM Apparaat. Geen enkele andere app binnen de bundel van Gebundelde Apps heeft deze functionaliteit.
  - b. **Andere ondernemingen leveren app stores** - Een aantal onafhankelijke ondernemingen levert app stores voor de distributie van Android Apps (waaronder zowel app stores van bepaalde OEM's onder hun eigen merknaam als app stores van derden, zoals Aptoide).
  - c. **Niet-Android versies van andere Gebundelde Apps** - Google ontwikkelt en verkoopt versies van andere Gebundelde Apps (zoals YouTube en Google Maps) die ontworpen zijn om op andere slimme mobiele besturingssystemen te werken

¹⁴⁸ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 917.

¹⁴⁹ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 925.

¹⁵⁰ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 927.

¹⁵¹ Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.5. Zie ook, naar analogie, de Google Android beschikking, overwegingen (756) t/m (772) betreffende het onderscheid tussen de Play Store en Google Search. Verder werden deze factoren ook door het Gerecht in de zaak *Microsoft* aangehaald ter ondersteuning van zijn conclusie dat het Windows-besturingssysteem en Windows Media Player twee afzonderlijke producten waren.

¹⁵² Zie ook GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 926

zoals Apple iOS, en die gedownload kunnen worden via andere niet-Android app stores, zoals de Apple App Store.

- d. **Vraag** - Er zijn aanwijzingen dat, ondanks de bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps, OEM's de installatie van de Play Store hebben gewild zonder ook alle andere Gebundelde Apps te willen installeren.¹⁵³

- 5.28 Er zij op gewezen dat Google de conclusie van de Commissie in de Google Android-beschikking niet heeft betwist, namelijk dat de Play Store een product vormde dat te onderscheiden was van zowel Google Search als Google Chrome (die voorheen deel uitmaakten van de Gebundelde Apps).¹⁵⁴

Ad b: Dominantie

- 5.29 Google heeft een machtspositie op de markt voor ten minste één van de gebundelde producten, namelijk de Play Store. Verwezen wordt naar de randnummers 5.15 en 5.16 hierboven. Voorts had Google, tot de verwijdering van Google Search uit de Gebundelde Apps na de Google Android beschikking, ook een machtspositie op de markt voor ten minste een ander van de gebundelde producten, namelijk de markt voor algemene zoekdiensten (zoals de Europese Commissie heeft vastgesteld in onderdeel 9.5 van de Google Android beschikking).

Ad c: Dwang

- 5.30 Aan de derde voorwaarde, dat op dwang betrekking heeft, is voldaan wanneer een onderneming met een machtspositie haar afnemers niet de keuze laat de gebundelde producten afzonderlijk te kopen.¹⁵⁵
- 5.31 Ook aan deze voorwaarde is in de onderhavige zaak voldaan, omdat, zoals in randnummer 4.10 hierboven is uiteengezet, een voorwaarde van de MADA is dat een OEM niet een van de gebundelde apps vooraf kan installeren zonder ook verplicht te zijn elk van de andere gebundelde apps vooraf te installeren (zoals Google van tijd tot tijd specificceert).
- 5.32 Het is in dit verband irrelevant dat OEM's misschien niets extra's hoeven te betalen voor de Play Store of dat gebruikers van GMS Apparaten niet verplicht zijn om de Play Store te gebruiken, in tegenstelling tot (met name) de eigen app store van een OEM

---

¹⁵³ Zie Google Android beschikking, overweging (761) en de interne e-mail van Google waarnaar in voetnoot 822 wordt verwezen.

¹⁵⁴ Google Android beschikking, overwegingen (762) en (885).

¹⁵⁵ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (*Microsoft*), Jur. 2007, p. II-3601, nrs. 955 en 961.

die ook vooraf op een toestel geïnstalleerd kan zijn.¹⁵⁶ Het kritieke punt is dat OEMs geen andere keuze hebben dan alle Gebundelde Apps samen te verkrijgen, als zij een van die apps willen verkrijgen.

Ad d: Uitsluiting

- 5.33 Bundeling levert evenals koppelverkoop slechts misbruik van een machtspositie op, “indien zij de mededinging kan beperken”.¹⁵⁷ Daarbij is evenwel niet vereist dat dit effect concreet is. Er kan worden volstaan met aan te tonen dat sprake is van een mogelijk mededingingsversturend effect dat concurrenten die minstens even efficiënt zijn als de onderneming met een machtspositie, van de betreffende markt kan uitsluiten.¹⁵⁸
- 5.34 Het is niet nodig aan te tonen dat de mededingingsbeperkende gevolgen de consumenten rechtstreeks schaden. Het verbod van artikel 102 VWEU en artikel 24 MW heeft ook betrekking op gedragingen die de consumenten indirect schaden doordat zij afbreuk doen aan een daadwerkelijke mededingingsstructuur. Aangezien de mededingingsstructuur van de markt reeds door de aanwezigheid van de onderneming met een machtspositie is aangetast, kan elke bijkomende beperking van de mededinging immers misbruik van die machtspositie opleveren.¹⁵⁹
- 5.35 In de onderhavige zaak kan de bundeling van de Play Store met de andere gebundelde apps de mededinging op de markt voor de distributie van Android apps beperken. Het gevolg van de bundeling is dat OEMs die een van de andere gebundelde apps dan de Play Store op hun Google Android-toestellen willen voorinstalleren en distribueren (en ook toegang willen hebben tot de kritieke API's die via de Google Play Services worden gedistribueerd: zie randnummer 4.8 hierboven), verplicht zijn om ook de Play Store te voorinstalleren (en prominent te tonen). Gezien de populariteit en de aantrekkelijkheid van de andere Gebundelde Apps voor Gebruikers van GSM Apparaten, maakt de bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps het waarschijnlijk dat OEMs de Play Store zullen voorinstalleren (en vervolgens op een opvallende plaats zullen tonen),¹⁶⁰ en minder waarschijnlijk dat zij een alternatieve app store op hun Android-toestel zullen voorinstalleren, hetzij (i) uitsluitend, hetzij (ii) naast hun eigen app store.¹⁶¹

---

¹⁵⁶ Google Android beschikking, overwegingen (770) en (771).

¹⁵⁷ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 867.

¹⁵⁸ HvJ 17 februari 2011, C-52/09 (TeliaSonera Sverige), r.o. 64.

¹⁵⁹ HvJ 13 februari 1979, C-85/67 (Hoffmann-La Roche), r.o. 123.

¹⁶⁰ Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.10.

¹⁶¹ Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.11.

5.36 De bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps kan dus de mededinging op dat gebied beperken:

- a. De bundeling biedt Google een aanzienlijk concurrentievoordeel dat concurrerende aanbieders van Android app stores niet kunnen compenseren, aangezien:
  - i. het aantal apps dat via de Play Store beschikbaar is, in de loop van de tijd snel is toegenomen en de Play Store ook een zeer groot en nog steeds toenemend aantal app-ontwikkelaars heeft aangetrokken;¹⁶²
  - ii. voorinstallatie een belangrijk kanaal is voor de distributie van app stores op Android Apparaten.¹⁶³ Het praktische effect van de bundelingsbepalingen van de MADA is dat de Play Store op praktisch alle Google Android Apparaten (buiten China) is voorgeïnstalleerd, zijnde ongeveer 918 miljoen slimme mobiele toestellen in 2016;¹⁶⁴
  - iii. het onmogelijk is voor een OEM die partij is bij de MADA om de Play Store van zijn GSM Apparaten te verwijderen, hetgeen betekent dat het enige wat een concurrerende app store provider zou kunnen bereiken, is dat zijn concurrerende app store zij aan zij met de Play Store wordt weergegeven. Bovendien zullen OEM's die de Play Store reeds vooraf geïnstalleerd hebben, ontmoedigd worden om een andere app store vooraf te installeren, om de redenen die in het Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.11, onder b), zijn uiteengezet. Bovendien, hoewel Gebruikers van GSM Apparaten technisch gezien een concurrerende app store (of specifieke apps) kunnen *sideloaden* op hun GSM Apparaten zonder de Play Store te gebruiken, zal een aanzienlijk aantal gebruikers dit niet doen en in plaats daarvan de app store gebruiken die vooraf geïnstalleerd is en duidelijk zichtbaar is op hun apparaat, d.w.z. de Play Store. Dit omdat zij niet weten dat *sideloading* mogelijk is of omdat zij niet in staat/bereid zijn om het proces om dit te doen te doorlopen;¹⁶⁵
  - iv. concurrerende app stores niet kunnen opwegen tegen het concurrentievoordeel dat Google zichzelf verzekert door alternatieve distributiekanaalen, zoals rechtstreekse downloads (onder meer vanwege de Distributiebeperkingen voor Android Apps: zie verder hieronder) of pre-

¹⁶² Google Android beschikking, overwegingen (607) en (610).

¹⁶³ Google Android beschikking, overweging (633).

¹⁶⁴ Google Android beschikking, overweging (784).

¹⁶⁵ Zie naar analogie, de Google Android beschikking, overwegingen (801) – (803).

installatieovereenkomsten met OEM's of exploitanten van mobiele netwerken.¹⁶⁶ Dit blijkt uit de statistieken die aantonen dat het aantal app-downloads via de Play Store enorm veel groter is dan via andere app-winkels.¹⁶⁷

- b. De bundeling helpt Google om haar dominante positie op de markt voor de distributie van Android-apps te handhaven en te versterken:
- i. Het wordt voor concurrerende app stores moeilijker om ontwikkelaars aan te trekken en/of downloads van gebruikers van Android Apparaten veilig te stellen, wat betekent dat ontwikkelaars inkomsten en waardevolle gebruikersgegevens mislopen.
  - ii. Door Google af te schermen van concurrentie die haar machtspositie op de markt voor de distributie van Android Apps zou kunnen aantasten, worden de toetredingsdrempels verhoogd. Potentiële concurrenten (i) moeten middelen besteden om het "status quo"- voordeel te overwinnen dat wordt behaald door de voorinstallatie (en prominente weergave) van de Play Store op GSM Apparaten, en (ii) kunnen geen aanspraak maken op exclusieve voorinstallatie op apparaten vervaardigd door OEM's die de MADA zijn aangegaan (namelijk alle grote OEM's buiten China);¹⁶⁸
  - iii. De stimulans voor concurrerende aanbieders van app stores om innovatieve functies te ontwikkelen wordt verminderd. Concurrerende aanbieders zouden eerder bereid zijn dergelijke functies te onderzoeken indien hun inkomsten / toegang tot gebruikersgegevens niet beperkt zouden zijn;¹⁶⁹
  - iv. De bundeling kan direct of indirect schade toebrengen aan consumenten die, als gevolg van de inmenging van Google in het normale mededingingsproces, minder keuze hebben wat betreft de manier waarop zij hun apps downloaden.¹⁷⁰

5.37 Verder heeft de bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps tot gevolg dat OEMs de Play Store waarschijnlijk vooraf installeren en prominent weergeven op hun Android Apparaten omdat zij andere Gebundelde Apps

---

¹⁶⁶ Zie naar analogie, de Google Android beschikking, overwegingen (823) – (834).

¹⁶⁷ Google Android beschikking, blz. 130, tabel 5.

¹⁶⁸ Zie, naar analogie, de Google Android beschikking, overweging (861).

¹⁶⁹ Zie, naar analogie, de Google Android beschikking, overweging (862).

¹⁷⁰ Zie, naar analogie, de Google Android beschikking, overweging (863).

(bijvoorbeeld YouTube) vooraf willen kunnen installeren en niet omwille van de verdiensten van de Play Store zelf. Dit is een afwijking van de mededinging op grond van de verdiensten.

- 5.38 De bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps vormt derhalve een misbruik van de machtspositie van Google op de markt voor de distributie van Android-apps, hetgeen in strijd is met het verbod van hoofdstuk II en artikel 102 VWEU.

Objectieve rechtvaardiging

- 5.39 Een objectieve rechtvaardiging voor de bundeling ontbreekt. Mocht Google zich op een objectieve rechtvaardiging beroepen, dan rust de bewijslast ter zake op Google en zal de Stichting daar te zijner tijd op reageren.

(ii) Beperkingen met betrekking tot de distributie van Android apps

- 5.40 De Distributiebeperkingen voor Android Apps, zoals beschreven in de randnummer 4.33 e.v. hierboven, hebben niet alleen tot gevolg dat concurrerende app stores niet via de Play Store kunnen worden gedownload, maar ook dat het *sideloaden* van andere app stores (of het rechtstreeks downloaden van specifieke apps van het internet) technisch ingewikkeld is en daarom geen bevredigend alternatief distributiekanaal voor Android Apps vormt (voor zover gebruikers van GSM Apparaten al bekend zijn met deze mogelijkheid). Dit vermindert de concurrentiedruk die rivaliserende app stores, of het rechtstreeks downloaden van specifieke apps, anders op de Play Store zouden uitoefenen,¹⁷¹ en doet dit door een beroep te doen op methoden die geen concurrentie op de merites vormen. In de bewoordingen van artikel 102, sub b, VWEU beperken de Distributiebeperkingen voor Android Apps de productie, de afzet en de technische ontwikkeling ten nadele van de gebruikers van de GSM Apparaten, omdat zij verhinderen dat in de Play Store concurrentie ontstaat die ten goede zou komen aan de gebruikers van de GSM Apparaten in de vorm van een ruimere keuze, een betere kwaliteit en lagere prijzen.
- 5.41 Een objectieve rechtvaardiging voor de Distributiebeperkingen voor Android Apps ontbreekt. Mocht Google zich op een objectieve rechtvaardiging beroepen, dan rust de bewijslast ter zake op Google en zal de Stichting daar te zijner tijd op reageren. Bij gebreke van een objectieve rechtvaardiging, vormt het opleggen van de Distributiebeperkingen voor Android Apps een misbruik van de machtspositie van Google op de markt voor besturingssystemen waarvoor een licentie kan worden

---

¹⁷¹ Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.12.

verleend en /of de markt voor de distributie van Android Apps, hetgeen in strijd is met de artikelen 102 VWEU en 24 Mw.

(iii) Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem

- 5.42 Door het opleggen van de Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem maakt Google misbruik van haar machtspositie op de markt voor de verwerking van betalingen in de Play Store, aangezien die beperkingen (i) neerkomen op een exclusiviteitsverplichting en/of (ii) een koppelverkoop inhouden van de PSPPS (het gekoppelde product) aan de Play Store (het bindende product).

Exclusiviteitsverplichting

- 5.43 Een exclusiviteitsverplichting ontnemt of beperkt de afnemers van de onderneming met een machtspositie de toegang tot alternatieve leveringsbronnen. Zij sluit daadwerkelijke en/of potentiële concurrentie van andere aanbieders uit.¹⁷²
- 5.44 Zoals hiervoor reeds toegelicht, is het door Google beoogde effect van de Beperkingen van het betalingssysteem dat betalingen voor een Relevante Aankoop via de PSPPS worden verwerkt en niet via een concurrerende aanbieder van betalingsverwerkingsystemen. Het gevolg is dat de ontwikkelaar van een Android App moet aanvaarden dat Google zich voor elke Relevante Aankoop tussen die ontwikkelaar en de gebruiker van het GSM Apparaat plaatst, hetgeen Google op zijn beurt in staat stelt de Commissie voor de Relevante Aankoop te innen. Dit komt neer op een exclusieve afnameverplichting die de mededinging verstoort.
- 5.45 Dit in tegenstelling tot de betalingsverwerkingsdiensten voor fysieke goederen en diensten (en een klein aantal vrijgestelde digitale goederen en diensten) binnen Android Apps (zie randnummer 4.54 hierboven), waarvoor de PSPPS niet mag worden gebruikt en app ontwikkelaars hun eigen aanbieder van betalingsverwerkingsdiensten kunnen kiezen, zonder dat er Commissie hoeft te worden betaald.¹⁷³
- 5.46 De beperking van de mededinging als gevolg van deze exclusiviteitsverplichting wordt nog versterkt door de machtspositie van de Play Store op de markt voor de distributie van Android Apps, waardoor Google ervoor kan zorgen dat zij de exclusieve verstrekker is van betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen op GSM Apparaten. Het resultaat voor gebruikers van GSM Apparaten is dat wanneer zij de Play Store gebruiken om toegang te krijgen tot Android Apps (zoals de overgrote meerderheid van de gebruikers van GSM Apparaten doet), zij de PSPPS moeten

¹⁷² Zoals in HvJ 13 februari 1979, C-85/67 (Hoffmann-La Roche), rechtsoverweging 90 wordt erkend.

¹⁷³ Rapport AlixPartners, randnummer 4.5.7.

gebruiken om Relevante Aankopen te doen en dientengevolge de Commissie dienen te betalen.

- 5.47 Een objectieve rechtvaardiging voor de exclusiviteitsverplichting ontbreekt. Mocht Google zich op een objectieve rechtvaardiging beroepen, dan rust de bewijslast ter zake op Google en zal de Stichting daar te zijner tijd op reageren

Koppelverkoop (tying)

- 5.48 Zoals in randnummers 5.22 en 5.23 reeds is opgemerkt, wordt koppelverkoop (net als bundeling) in artikel 24 Mw en in artikel 102 VWEU uitdrukkelijk aangemerkt als een gedraging die misbruik van een machtspositie kan opleveren.

- 5.49 Volgens rechtspraak van het Hof van Justitie is koppelverkoop een met het verbod van artikel 102 VWEU strijdig misbruik van een machtspositie wanneer aan vier voorwaarden is voldaan:¹⁷⁴

- a. het bindende product en het gekoppelde product zijn twee afzonderlijke producten;
- b. de betrokken onderneming houdt een machtspositie op de markt voor het bindende product (dominantie);
- c. de onderneming met een machtspositie biedt consumenten niet de keuze om het bindende product te verkrijgen zonder het gekoppelde product (dwang); en
- d. de betrokken praktijk sluit de mededinging uit (uitsluiting).

- 5.50 Als aan deze voorwaarden is voldaan, is het aan de onderneming met een machtspositie om eventueel het bestaan van een objectieve rechtvaardiging voor haar gedragingen aan te tonen.¹⁷⁵

- 5.51 Zoals uiteengezet, eist Google met de beperkingen van het betalingssysteem dat betalingen voor Relevante Aankopen via de PSPPS worden verricht. Dit houdt de koppelverkoop in van de PSPPS (het gekoppelde product) aan de Play Store (het bindende product).

Ad a: Afzonderlijke producten

---

¹⁷⁴ Zie GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 842, 859 en 867.

¹⁷⁵ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 917.

- 5.52 De uitgangspunten met betrekking tot het vereiste van "afzonderlijke producten" besproken in de randnummers 5.26 – 5.28 (met betrekking tot bundeling), zijn van overeenkomstige toepassing. De volgende factoren tonen aan dat er een onafhankelijke vraag bestaat naar betalingsverwerkingssystemen, die dus als een van de Play Store te onderscheiden product moeten worden beschouwd:¹⁷⁶
- a. **Functionele verschillen.**¹⁷⁷ Er zijn duidelijke functionele verschillen tussen de Play Store en de PSPPS. De Play Store stelt gebruikers van GMS Apparaten in staat om Android Apps te zoeken, te kopen en te downloaden op hun GMS Apparaten. De PSPPS maakt het mogelijk betalingen te doen voor Relevante Aankopen.
  - b. **Andere ondernemingen bieden betalingsverwerkingsdiensten aan.** De levering van diensten op het gebied van de verwerking van betalingen is een gevestigde waarde als een op zichzelf staande dienst en wordt (zoals bekend) geleverd door een aantal ondernemingen, zoals Paypal en Stripe.¹⁷⁸
  - c. **Vraag.** Er is momenteel vraag van Android App ontwikkelaars en gebruikers van GMS Apparaten naar alternatieve betalingssystemen. Sommige Android App ontwikkelaars, zoals Epic Games (de maker van de bekende Fortnite-app) hebben getracht hun eigen betalingsverwerkingssystemen te ontwikkelen. Zij worden echter belet om zowel i) hun eigen betalingsverwerkingsdiensten als betalingsverwerkingsdiensten van derden te gebruiken met betrekking tot Android Apps die via de Play Store worden verspreid, en ii) gebruikers naast PSPPS een keuze van extra betalingsverwerkingsopties aan te bieden.¹⁷⁹

Ad b: Dominantie

- 5.53 Google heeft een machtspositie op de markt voor het koppelende product, d.w.z. de Play Store. Het is niet nodig om ook aan te tonen dat Google een machtspositie heeft op de markt voor het gekoppelde product, namelijk de PSPPS, maar in feite heeft Google dat wel (zij heeft immers een monopolie op de markt voor betalingsverwerking in de Play Store). Verwezen wordt verder naar de randnummers 5.15 en 5.16 hierboven.

---

¹⁷⁶ Deze factoren werden ook door het GvEA in de zaak Microsoft aangehaald ter ondersteuning van de conclusie dat het Windows-besturingssysteem en Windows Media Player twee afzonderlijke producten waren.

¹⁷⁷ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 926.

¹⁷⁸ Rapport AlixPartners, randnummer 4.5.5, onder b).

¹⁷⁹ Zie: *Epic Games, Inc. v Google LLC and others*, 3:20-cv-05671, 13 August 2020, ("Epic Complaint") (Productie 19), randnummers 22-23.

Ad c: Dwang

- 5.54 Aan het derde criterium is voldaan wanneer een onderneming met een machtspositie haar afnemers geen werkelijk keuze biedt om het koppelende product aan te schaffen zonder het gekoppelde product af te nemen.¹⁸⁰ Dit kan een of beide van de volgende aspecten omvatten:¹⁸¹
- a. **Contractuele dwang:** de verplichting tot koppelverkoop wordt opgelegd door de voorwaarden van de overeenkomst tussen de onderneming met een machtspositie en haar afnemers; en/of
  - b. **Technische dwang:** het gekoppelde product is fysiek geïntegreerd in het koppelende product, zodat het onmogelijk is het ene product af te nemen zonder het andere.
- 5.55 Ook aan deze voorwaarde is in de onderhavige zaak voldaan, aangezien Google door de Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem zowel contractuele als technische dwang uitoefent om het gebruik van de PSPPS voor Relevante Aankopen te verzekeren.
- 5.56 De dwang wordt in de eerste plaats opgelegd aan de ontwikkelaars van Android Apps, die geen concurrerend betalingsverwerkingsysteem mogen gebruiken voor Relevante Aankopen. Zoals uiteengezet in hoofdstuk 4, heeft Google in 2020 de tekst van het Betalingsbeleid aangescherpt om duidelijk te maken dat alle ontwikkelaars die digitale artikelen en services in hun apps verkopen, het factureringssysteem van Google Play moeten gebruiken. Apps die een alternatief in-app-factureringssysteem gebruiken, moeten dat systeem verwijderen om aan het Betalingsbeleid te voldoen. Daarbij heeft Google aangekondigd dat apps die (nog steeds) niet aan het beleid voldoen, vanaf 1 juni 2022 worden verwijderd uit de Play Store.
- 5.57 De dwang die wordt opgelegd aan ontwikkelaars werkt door voor Gebruikers van GMS Apparaten, die aldus ook verplicht zijn het PSPPS te gebruiken om Relevante Aankopen te doen.¹⁸²

---

¹⁸⁰ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nrs. 955 en 961.

¹⁸¹ GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 963.

¹⁸² Zie naar analogie GvEA EU 17 september 2007, zaak T-201/04 (Microsoft), Jur. 2007, p. II-3601, nr. 962, waar het GvEA overweegt dat de dwang om Windows Media Player te gebruiken "*in de meeste gevallen allereerst uitgeoefend op OEM's en vervolgens doorgegeven aan consumenten.*"

Ad d: Uitsluiting

- 5.58 De relevante uitgangspunten met betrekking tot het vereiste dat koppelverkoop "de mededinging kan beperken" zijn gelijkwaardig aan die met betrekking tot bundeling, ten aanzien waarvan verwezen wordt naar randnummers 5.33 t/m 5.38 hierboven.
- 5.59 De concurrentiebeperkende gevolgen van het vereiste van Google om de PSPPS te gebruiken voor alle Relevante Aankopen zijn hiervoor reeds uiteengezet. Kort gezegd verhindert de koppelverkoop Android App ontwikkelaars om gebruik te maken van andere aanbieders van betalingsverwerkingsdiensten met betrekking tot de verwerking van Relevante Aankopen, met als gevolg dat de Android App ontwikkelaars niet kunnen ontkomen aan betaling van de Commissie aan Google met betrekking tot alle Relevante Aankopen.

Objectieve rechtvaardiging

- 5.60 Een objectieve rechtvaardiging voor de Koppelverkoop ontbreekt. Mocht Google zich op een objectieve rechtvaardiging beroepen, dan rust de bewijslast ter zake op Google en zal de Stichting daar te zijner tijd op reageren.

(iv) Wederzijds versterkend karakter van het uitsluitingsgedrag van Google

- 5.61 De hiervoor beschreven uitsluitingspraktijken zijn elk op zich reeds onrechtmatig, maar zij versterken elkaar ook, aangezien het gecombineerde effect is dat zij de concurrentiedruk beperken die Google anders zou ondervinden van andere methodes om Android Apps te distribueren (met inbegrip van de voorinstallatie van andere app stores door OEM's op hun toestellen en/of rechtstreekse downloads van app stores en/of of rechtstreekse downloads van specifieke apps) en andere methoden voor de verwerking van betalingen voor Relevante Aankopen. Tezamen genomen vormen de bundeling van de Play Store met de andere Gebundelde Apps, de Beperkingen met betrekking tot de distributie van Android apps en de Beperkingen met betrekking tot het betalingssysteem een algemene commerciële strategie die de concurrentie kan beperken op een wijze die verder gaat dan de mate waarin elke praktijk de mededinging kan beperken wanneer zij afzonderlijk wordt beoordeeld.¹⁸³ De machtspositie die Google heeft verworven op de relevante markten en die mede in stand wordt gehouden door de genoemde uitsluitingspraktijken, stellen Google voorts in staat om uitbuitingspraktijken te hanteren waarbij een excessieve en onbillijke Commissie wordt gerekend voor alle Relevante Aankopen.

---

¹⁸³ Zaak C-307/18, Generics (UK) Ltd & Others vs Competition and Markets Authority, r.o. 172.

(v) Relevante counterfactual

5.62 Zonder het misbruik van machtspositie door Google:

- a. Zou de markt voor de distributie van Android Apps zich tot een meer concurrerende markt hebben ontwikkeld. In het bijzonder zouden meer vooruitzichten voor toetreding zijn geweest voor concurrerende Android app stores en voor de ontwikkeling van alternatieve methoden voor de distributie van Android Apps. Voorts zouden de ontwikkelaars van Android Apps en de gebruikers van Android-Apparaten meer geneigd zijn geweest om "multi-home" te gaan werken (d.w.z. verschillende app stores te gebruiken in plaats van alleen de Play Store) wegens de waarschijnlijke verlaging van de kosten (aan de ontwikkelaarszijde) en de prijzen (aan de gebruikerszijde). Die grotere concurrentie zou tot gevolg hebben gehad dat het niveau van de Commissie zou zijn gedaald, en dat de kwaliteit en de innovatie zouden zijn verbeterd.¹⁸⁴
- b. Zou de markt voor de verwerking van betalingen in de Play Store zich ook als een concurrerende markt hebben ontwikkeld, aangezien ontwikkelaars van Android Apps de vrijheid zouden hebben gehad om voor Relevante Aankopen een keuze te maken tussen verschillende aanbieders van betalingsverwerking, waardoor Google niet langer de mogelijkheid zou hebben om zich tussen de ontwikkelaars van Android Apps en de Gebruikers van GMS Apparaten te plaatsen en de Commissie voor elke Relevante Aankoop te laten betalen.¹⁸⁵

5.63 Wat het bedrag van de Commissie op een concurrerende markt betreft: (i) zouden derden op zowel de markt voor de distributie van Android Apps als de markt voor de verwerking van betalingen in de Play Store lagere tarieven hebben berekend dan de Commissie die Google in rekening heeft gebracht, en (ii) zou Google een lagere Commissie hebben gerekend om met die derden te concurreren.¹⁸⁶ Gebruikers van GMS Apparaten zouden zodoende een lagere Commissie hebben betaald. Op grond van de thans beschikbare informatie is de raming van AlixPartners dat het niveau van de Commissie die zou zijn betaald, tussen de 5-15% ligt (zie Rapport AlixPartners, randnummer 8.3.2), zoals hieronder nader wordt uitgewerkt.

¹⁸⁴ Rapport AlixPartners, randnummer 6.2.18 e.v.

¹⁸⁵ Rapport AlixPartners, randnummer 6.3.12 e.v.

¹⁸⁶ Rapport AlixPartners, randnummers 6.2.39 - 6.2.43.

D. Misbruik door uitbuiting: excessieve prijzen

(i) Juridische kader

- 5.64 Excessieve prijzen zijn een bekende vorm van misbruik van een machtspositie. Artikel 102 VWEU bepaalt uitdrukkelijk dat misbruik van een machtspositie kan bestaan in (onder meer): "*het rechtstreeks of zijdelings opleggen van onbillijke aan- of verkoopprijzen of van andere onbillijke contractuele voorwaarden*";.
- 5.65 Richtinggevend bij het vaststellen of sprake is van excessieve prijzen is het *United Brands* arrest van het Hof van Justitie.¹⁸⁷ In dit arrest heeft het Hof van Justitie de volgende relevante gezichtspunten geformuleerd:
- a. De rechter moet nagaan of de onderneming met een machtspositie de kansen die uit haar machtspositie voortvloeien, heeft aangegrepen om handelsvoordelen te behalen die zij niet zou hebben behaald indien er een normale en voldoende daadwerkelijke mededinging was geweest.¹⁸⁸
  - b. Een prijs die niet in redelijke verhouding staat tot de economische waarde van het product is misbruik.¹⁸⁹
  - c. Een methode om het buitensporige karakter van de prijs onder meer objectief kan worden vastgesteld door de verkoopprijs te vergelijken met de productiekosten, om na te gaan of het verschil buitensporig is (het zogenaamde "*buitensporig deel*"), en zo ja, of de prijs onbillijk is, zowel absoluut gezien, als in vergelijking met concurrerende producten (het zogenaamde "*onbillijke deel*").
  - d. Er kunnen andere methodologieën worden gebruikt om te bepalen of de prijs van een product billijk is.
- 5.66 De *United Brands* methode is dus één van de methoden om na te gaan of sprake is van excessieve prijzen maar sluit niet uit dat er andere methodologieën worden gebruikt. Dit is bijvoorbeeld ook onderkend door het UK Court of Appeal in *Competition and Markets Authority v Flynn Pharma Ltd. ("CMA/Flynn")*.¹⁹⁰ In deze uitspraak wordt benadrukt dat er niet één enkele methode of manier bestaat om misbruik vast te stellen, maar dat er een zekere manoeuvreerruimte is om te bepalen welke methode

¹⁸⁷ HvJ 14 februari 1978, *United Brands en United Brands Continentaal/Commissie*, C-27/76, EU:C:1978:22 . Zie in het bijzonder de paragrafen 248-253.

¹⁸⁸ *United Brands*, par. 249.

¹⁸⁹ *United Brands*, par. 250

¹⁹⁰ *Competition and Markets Authority v Flynn Pharma Ltd*, [2020] EWCA Civ 339; [2020] Bus LR 803 (**Productie 22**).

(of methoden) moet(en) worden gebruikt om dergelijk misbruik vast te stellen, en dat het een zeer feitengevoelige oefening is.¹⁹¹

- 5.67 In het geval een eiser misbruik tracht aan te tonen door middel van de methode die is uiteengezet in *United Brands*, kan de eiser:
- a. de productiekosten vergelijken met de verkoopprijs om de winstmarge bekend te maken; bepalen of die "buitensporig" is, met name door de aangerekende prijs te vergelijken met een benchmark of norm, zoals een benchmark voor het rendement op de verkoop of het rendement op het geïnvesteerd vermogen; (de "buitensporige limiet") en
  - b. vervolgens de prijs vergelijken met "*een reeks relevante factoren, waaronder, maar niet beperkt tot, bewijsmateriaal en gegevens met betrekking tot de gedaagde onderneming zelf en/of bewijsmateriaal van vergelijkingspunten getrokken uit concurrerende producten en/of enig ander relevant vergelijkbaar product, of al deze*", waarbij er "*geen vaste lijst is van categorieën van relevant bewijsmateriaal*"¹⁹² (het "onbillijke deel").
- 5.68 Bij een dergelijke analyse wordt rekening gehouden met factoren aan de vraagzijde, met name in verband met het begrip economische waarde. In grote lijnen omvat economische waarde "*datgene wat gebruikers en klanten waarderen en redelijkerwijs zullen betalen*", maar al lang wordt erkend dat dit op zichzelf niet voldoende is "*omdat anders de werkelijke waarde zou worden gedefinieerd als alles waar een onderneming met een uitbuitende en misbruikende machtspositie mee weg zou kunnen komen*".¹⁹³ Dit risico is bijzonder groot in geval van afhankelijkheid: zoals advocaat-generaal Jacobs in zijn opinie bij de zaak 395/87, *Tournier*,¹⁹⁴ heeft uiteengezet, is het criterium van het belang van het product, in dat geval muziek voor discotheken, "*niet meer bruikbaar in een situatie waarin een bepaalde categorie gebruikers voor haar functioneren volledig afhankelijk is van de levering van muziek en waarin deze categorie wegens het ontbreken van mededinging in feite elke prijs moet betalen die van haar wordt verlangd*".¹⁹⁵ Zoals Green LJ in het arrest *CMA/Flynn* heeft uiteengezet, zal de afhankelijkheid van de koper dus een relevante factor zijn om de werkelijke economische waarde te bepalen.¹⁹⁶ Het is van belang om bij een dergelijke

¹⁹¹ Zie *CMA/Flynn*, Green LJ, r.o. 97 (iii)-(iv); Vos LJ, r.o. 266.

¹⁹² Zie Green LJ, punt 97 (vi).

¹⁹³ Zie Green LJ, punt 125; de zogenaamde "cellophane fallacy".

¹⁹⁴ HvJ 13 juli 1989, zaak 395/87 (*Tournier*).

¹⁹⁵ Opinie AG Jacobs, 26 mei 1989, *Jurispr.* 1989, blz. 2558, punt 65.

¹⁹⁶ Zie Green LJ, punt 167.

beoordeling de onderliggende feiten die aan de analyse ten grondslag liggen, niet uit het oog te verliezen.

(ii) Prima facie geval

- 5.69 Op dit moment heeft de Stichting geen toegang tot belangrijke informatie, met name niet met betrekking tot de kosten die Google in de betrokken periode heeft gemaakt en de inkomsten die het heeft verkregen. Het rapport van AlixPartners maakt duidelijk dat de beoordeling in dit opzicht voorlopig is, maar verwacht haar beoordeling te kunnen bijwerken indien Google openheid geeft over de kosten en inkomsten.¹⁹⁷
- 5.70 Maar ondanks deze aanzienlijke informatieachterstand van de Stichting, is het excessieve en onbillijke karakter van de Commissie onmiskenbaar aanwezig, zoals hierna wordt toegelicht. Daarbij merkt de Stichting voor alle duidelijkheid alvast op dat zij vooralsnog stelt dat alle Commissies die Google voor de Relevante Aankopen rekent dan wel heeft gerekend als excessief en onbillijk moeten worden aangemerkt, dus met inbegrip van de recent ingevoerde Commissie van 15%.

Excessief

- 5.71 Uit het op dit moment beschikbare bewijsmateriaal blijkt dat de Commissie als excessief kan worden aangemerkt. In het bijzonder blijkt dat Google een buitengewone winstmarge geniet met betrekking tot haar Play Store. Dit volgt uit:

a. **Openbare informatie:**

i. **De netto-inkomsten** van Google uit de Play Store bedroegen meer dan 15 miljard dollar in 2016 en zijn vervolgens gestegen tot 47,9 miljard dollar in 2021.¹⁹⁸ Naar verluidt is het overgrote deel van die inkomsten afkomstig van de door Google aangerekende commissie.¹⁹⁹

ii. In het US Committee Report worden **de kosten** van Apple voor de exploitatie van de App Store, een platform voor de distributie van apps dat in omvang en bereik vergelijkbaar is met de Play Store, echter publiekelijk geraamd op minder dan 100 miljoen dollar.²⁰⁰

Deze cijfers wijzen op een uitzonderlijk hoge winstmarge.

- b. **Het rapport van AlixPartners** – dat sprake is van een uitzonderlijke hoge winstmarge wordt ook bevestigd door de analyse van AlixPartners (hoewel die

¹⁹⁷ Rapport AlixPartners randnummers 7.1.2, 7.1.10, 7.3.45 en 7.3.46.

¹⁹⁸ Zie: <https://www.businessofapps.com/data/app-revenues/>.

¹⁹⁹ Rapport AlixPartners, randnummer 7.3.15 e.v..

²⁰⁰ Investigation of competition in Digital Markets, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary, October 2020, op blz. 344-345.

analyse onvermijdelijk beperkt wordt door de beperkte informatie die publiekelijk beschikbaar is). AlixPartners heeft op basis van openbaar beschikbare informatie rentabiliteitsanalyses gemaakt om het rendement op het geïnvesteerde kapitaal (*return on capital employed* of "**ROCE**") van Google te schatten in vergelijking met de relevante aangepaste gewogen gemiddelde kapitaalkosten (*weighted average cost of capital* of "**WACC**").²⁰¹ In het bijzonder:

- i. Uit figuur 7.1 (*Play Store Distribution Services estimated ROCE vs Alphabet Inc WACC*) in randnummer 7.3.34 van het Rapport van AlixPartners blijkt dat de geraamde ROCE met betrekking tot de distributiediensten voor Play Store zeer aanzienlijk boven de berekende WACC van Google ligt. Hoewel de geraamde ROCE van Google de laatste jaren licht gedaald is, geldt dat evenzeer voor de WACC van Google. AlixPartners komt dan ook tot de conclusie dat de winstgevendheid van de distributiediensten van de Play Store aanhoudend buitensporig is geweest (in plaats van af te nemen, wat in een concurrerende markt te verwachten zou zijn geweest).²⁰² Zelfs bij zeer conservatieve ramingen van de exploitatiekosten blijkt dat de gegenereerde rendementen buitensporig zijn.²⁰³
- ii. Uit figuur 7.4 (*ROCE for payment processing services for Relevant Purchases vs Alphabet Inc WACC*) in randnummer 7.4.27 van het Rapport AlixPartners blijkt niet alleen dat de geraamde ROCE zeer aanzienlijk hoger is dan de geraamde WACC voor de betalingsverwerkingsdiensten van Google voor Relevante Aankopen, maar ook dat die ROCE van jaar tot jaar aanzienlijk is gestegen (in plaats van te eroderen, wat in een concurrerende markt te verwachten zou zijn geweest).²⁰⁴ Dit wijst op een aanhoudend enorme en toenemende winstgevendheid voor de betalingsverwerkingsdiensten van Google voor Relevante Aankopen. Zelfs wanneer met zeer conservatieve veronderstellingen rekening wordt gehouden, is de ROCE nog steeds veel hoger dan de WACC.²⁰⁵

Om deze analyse te verfijnen is meer informatie nodig – waarover alleen Google beschikt.²⁰⁶

²⁰¹ Rapport AlixPartners, respectievelijk de randnummers 7.3.2 e.v. en 7.4.3 e.v. Deze analyse is bestand tegen een aantal gevoeligheden: zie de randnummers 7.3.40 e.v. en 7.4.31 e.v.

²⁰² Rapport AlixPartners, randnummer 7.3.36.

²⁰³ Rapport AlixPartners, randnummer 7.3.42.

²⁰⁴ Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.28.

²⁰⁵ Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.33.

²⁰⁶ Rapport AlixPartners, zie o.a. randnummer 7.3.45 en 7.3.46.

- c. **Daling van de Commissie tot 15%** - Het feit dat Google eenzijdig haar commissie kon verlagen tot 15% voor (i) alle Android App ontwikkelaars (over de eerste 1 miljoen USD aan inkomsten uit Relevante Aankopen)²⁰⁷ en (ii) alle abonnementsopbrengsten²⁰⁸ (zoals hierboven uiteengezet), is een aanwijzing dat het vroegere niveau van 30% buitensporig was.
- d. **Zorgen van app ontwikkelaars** - Android App ontwikkelaars zijn van mening dat de fees die Google rekent de kosten voor Google ruimschoots overtreffen. Epic Games heeft gesteld dat de kosten van het runnen van een digitale winkel op grote schaal te verwaarlozen lijken te zijn, zodanig dat zij schatten dat een fee van 30% een opslag van 300-400% ten opzichte van de kosten betekent.²⁰⁹

Onbillijk

- 5.72 **Absoluut onbillijk** - Er zijn een aantal factoren die erop wijzen dat het door Google vastgestelde %-tarief op zichzelf genomen onbillijk is. In het bijzonder:
- a. **Stabiel tarief** - Het niveau van de Commissie werd in maart 2011 vastgesteld,²¹⁰ en is al meer dan tien jaar stabiel (afgezien van de beperkte uitzonderingen die hierboven behandeld zijn). Het aanhouden van hoge prijzen, gezien de buitengewone groei van Google, en van de Play Store in het bijzonder,²¹¹ wijst erop dat Google als gevolg van haar machtspositie handelsvoordelen heeft behaald die zij niet zou hebben behaald indien er normale en voldoende daadwerkelijke mededinging was geweest.
- b. **Aard van het verschil** - Zoals hierboven uiteengezet, is de door AlixPartners geraamde winstmarge constant zeer hoog.
- c. **Verlaging van de Commissie tot 15%** - De in het afgelopen jaar doorgevoerde daling van het percentage voor de Commissie voor alle Android App

²⁰⁷ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10632485>

²⁰⁸ Zie: <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/11131145-zippy=,hoe-hoog-zijn-de-servicekosten>

²⁰⁹ Zie: <https://www.mcvuk.com/development-news/new-epic-games-store-takes-on-steam-with-just-12-revenue-share-tim-sweeney-answers-our-questions/>. Zie ook het bewijsmateriaal voor het Huis van Afgevaardigden van de VS, zoals opgenomen in de Investigation of competition in Digital Markets, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary, 2020 blz. 346.

²¹⁰ Zie kader 4.5 in het tussentijdse verslag van de Australische mededingings- en consumentencommissie (het "**ACCC Interim Report**") over haar onderzoek naar digitale platformdiensten, van maart 2021. Hier beschikbaar: <https://www.accc.gov.au/system/files/Digital%20platform%20services%20inquiry%20-%20March%202021%20interim%20report.pdf>.

²¹¹ Zie: <https://www.statista.com/statistics/185729/google-play-quarterly-growth-of-available-apps/>

ontwikkelaars (over de eerste 1 miljoen USD aan inkomsten uit Relevante Aankopen)²¹² benadrukt slechts het oneerlijke karakter van de Commissie. Volgens de aankondiging van Google was het doel van het verlaagde Commissiepercentage om ontwikkelaars in staat te stellen meer middelen in hun bedrijf te investeren " *These are funds that can help developers scale up at a critical phase of their growth by hiring more engineers, adding to their marketing staff, increasing server capacity, and more.*"²¹³ Deze verlaging lijkt niet het gevolg te zijn van concurrentiedruk, maar lijkt veeleer een reactie op kritiek en onderzoeken van de regelgevende instanties, negatieve publiciteit en een reeks juridisch procedures die hierna (randnummer 82 e.v.) worden beschreven.

- d. **Andere bronnen van inkomsten uit de Play Store** - Naast de Commissie rekent Google een registratievergoeding van 25 USD, waarmee Google naar schatting 5,8 miljoen USD aan inkomsten per jaar genereert.²¹⁴ Google genereert ook inkomsten via Play Store Search Ads – in-app reclame via zijn Google AdMob-diensten – en, sinds oktober 2018, de vergoeding die aan OEM's wordt gerekend om licenties voor de Play Store te verkrijgen.²¹⁵ In het licht van de beschikbare informatie over het verschil tussen de kosten voor de exploitatie van de iOS App Store – een app- distributieplatform dat in omvang en schaal vergelijkbaar is met de Play Store – en de inkomsten van de Play Store uit de Commissie, versterken deze andere bronnen van inkomsten alleen maar het onbillijke karakter van de Commissie die Google rekent.

e. **Reactie van Android App ontwikkelaars:**

i. **Pogingen tot omzeiling:** ontwikkelaars van Android Apps hebben tevergeefs geprobeerd om elementen van de aan Google betaalde Commissie te omzeilen. Toen Epic Games dit probeerde met betrekking tot zijn Fortnite Android App, en een korting van 20% op de in-app prijzen wilde aanbieden, werd dit niet toegestaan door Google.²¹⁶

ii. **Klachten:** Zoals hierna in randnummer 5.84 nader wordt toegelicht, zijn diverse ontwikkelaars van Android Apps juridisch de strijd aangegaan tegen de in hun ogen onbillijke en onrechtmatige Commissie. Epic Games heeft in de Verenigde Staten bij de United States District Court van Californië een procedure aangehangig

²¹² <https://support.google.com/googleplay/android-developer/answer/10632485>

²¹³ Zie: <https://android-developers.googleblog.com/2021/03/boosting-dev-success.html>

²¹⁴ Rapport AlixPartners, randnummer 7.3.15, sub (a).

²¹⁵ Rapport AlixPartners, randnummer 7.3.15.

²¹⁶ Zie: Epic Games, Inc. v Google LLC and others, 3:20-cv-05671, 13 August 2020, (**Productie 18**), randnummer 29.

gemaakt tegen Google, waarin zij beschrijft hoe Google bij het innen van betalingen van gebruikers van Android Apparaten te werk gaat: “*The result is that in every in-app transaction for digital content, it is Google, not the app developer, that collects the payment in the first instance. Google then taxes the transaction at an exorbitant 30% rate, remitting the remaining 70% to the developer who actually made the sale. This 30% commission is often ten times higher than the price typically paid for the use of other electronic payment solutions.*”²¹⁷ In Californië zijn daarnaast ook collectieve acties ingesteld door andere ontwikkelaars van Android Apps (naast groepsacties namens gebruikers van Android Apparaten), die de Commissie eveneens aanduiden als “*a supra- competitive 30% commission*”, en een “*astounding and exploitative 30% take rate*”, die leidt tot “*colossal profits*”.²¹⁸

- 5.73 De Commissie weerspiegelt niet de economische waarde van de Play Store en/of de vergoeding die zou worden betaald onder omstandigheden van normale concurrentie. Integendeel, het is een vergoeding die de ontwikkelaars van Android Apps in feite gedwongen zijn te aanvaarden, aangezien zij feitelijk afhankelijk zijn van Google voor de distributie van hun Android Apps. De Android App-ontwikkelaars hebben er fel bezwaar tegen gemaakt en het is geen commissie die de waarde voor de gebruikers van GSM Apparaten weerspiegelt.
- 5.74 **Onbillijk in vergelijking met andere producten** – in het rapport van AlixPartners wordt tevens gekeken naar andere producten/diensten die als relevante vergelijkingspunten zouden kunnen dienen.
- 5.75 Na bepaalde vergelijkingspunten te hebben afgewezen omdat zij geen concurrerende benchmarks vormen (waaronder de provisie die wordt gerekend voor aankopen via andere Android App stores, en de provisie die Apple rekent voor aankopen via haar App Store),²¹⁹ heeft AlixPartners wel vergelijkingspunten gevonden in de vorm van bepaalde distributieplatforms voor PC-spelletjes en de Microsoft app store, die in de prijsbenchmarkinganalyse van AlixPartners zijn meegenomen.²²⁰
- 5.76 AlixPartners komt tot een voorlopig conclusie dat een concurrerende benchmark voor de markt voor de distributie van Android Apps in de orde van grootte van 10-20% zou liggen, met een gemiddelde van 15%. Volgens AlixPartners is dit een voorzichtige schatting. Indien echter “*verdere analyse van de winstgevendheid van de Play Store*

²¹⁷ Zie: Epic Games, Inc. v Google LLC and others, 3:20-cv-05671, 13 August 2020, (**Productie 18**), randnummer 24.

²¹⁸ Zie: *Pure Sweat Basketball, Inc. v Google LLC e.a.*, Case 3:20-cv-05792, 17 August 2020, randnummers. 3, 14 en 62 (**Productie 23**).

²¹⁹ Rapport AlixPartners, randnummers 7.3.54 – 7.3.68.

²²⁰ Rapport AlixPartners, randnummers 7.3.69-7.3.103 en 7.3.107-7.3.109.

*zou wijzen op een hoge en aanhoudende winstgevendheid, zelfs bij dit commissieniveau, is het mogelijk dat zelfs 15% hoger is dan wat ik zou verwachten in een goed functionerende concurrerende markt".*²²¹

- 5.77 AlixPartners is ook van mening dat de aanbieders van betalingsverwerkingsdiensten als relevante prijsvergelijkers dienen om te beoordelen of de Commissie oneerlijk is. Daarbij wordt opmerkt dat bepaalde betalingen voor of binnen Android-apps die van de Play Store worden gedownload, niet met de PSPPS kunnen worden verwerkt en in plaats daarvan worden verwerkt door alternatieve dienstverleners voor betalingsverwerking.²²² AlixPartners noemt in dit stadium een steekproef van vier aanbieders van online-betalingsdiensten als potentiële vergelijkers, die elk een provisie van 3% of minder rekenen.²²³ AlixPartners concludeert dat deze prijsvergelijkers "*betalingsverwerkingssystemen aanbieden met volledig vergelijkbare kernfuncties als [de PSPPS], maar zeer aanzienlijk lagere vergoedingen rekenen*", en dus sterk bewijs vormen dat de Commissie op een buitensporig en onbillijk niveau is vastgesteld.²²⁴
- 5.78 Op basis van de analyse van AlixPartners van het beschikbare bewijsmateriaal over vergoedingen voor betalingssystemen, komt een concurrerende benchmark voor Google's Commissie in de buurt van 1,5-3%. AlixPartners houdt er rekening mee (op een behoudende basis) dat er potentiële extra kosten voor de verwerking van betalingen kunnen zijn en gaat dus voorlopig uit van een benchmark van 5% voor de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen.²²⁵
- 5.79 Tot slot wordt opgemerkt dat Google, in een verklaring met betrekking tot wijzigingen die in Zuid-Korea zijn doorgevoerd, zelf expliciet heeft erkend dat de kosten voor de verwerking van betalingen voor Android App ontwikkelaars ongeveer 4% bedragen. Dit bewijsmateriaal komt overeen met de door AlixPartners voorlopig geschatte marge van 3-5% voor de kosten van betalingsverwerking.²²⁶

²²¹ Rapport AlixPartners, randnummers 7.3.109: "(...) in the event that further analysis of the profitability of Play Store Distribution Services would point to high and persistent profitability even at this level of commission, it is possible that even 15% may be higher than what I would expect in a well-functioning competitive market."

²²² Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.1.

²²³ Rapport AlixPartners, randnummers 7.4.34-7.4.39.

²²⁴ Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.39.

²²⁵ Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.39.

²²⁶ Zie <https://developers-kr.googleblog.com/2021/11/enabling-alternative-billing-in-korea-en.html>:

"We recognize, however, that developers will incur costs to support their billing system, so when a user selects alternative billing, we will reduce the developer's service fee by 4%. For example, for the vast majority of developers who pay 15% for transactions through Google Play's billing system, their service fee for transactions through the alternate billing system would be 11%." en Rapport AlixPartners, randnummer 7.4.40

Counterfactual

- 5.80 In het licht van het thans beschikbare bewijsmateriaal, is AlixPartners van mening dat de Commissie ofwel zou dalen tot niveaus die gebaseerd zijn op vergelijkingspunten voor app-distributie (in de orde van 10-20%), ofwel tot niveaus voor betalingsverwerking van ongeveer 5%. De beschikbare gegevens wijzen er op dat de Commissie voor Relevante Aankopen waarschijnlijk in de richting van de benchmark voor betalingsverwerking zou gaan.²²⁷ AlixPartners is derhalve van mening dat een marge van 5-15% een goede indicatie is van een concurrerend niveau voor de vergoedingen in verband met Relevante Aankopen.²²⁸

E. Gevolgen voor de handel tussen lidstaten

- 5.81 De hierboven uiteengezette inbreuken kunnen de handel tussen de lidstaten van de Europese Unie merkbaar beïnvloeden. De inbreuken hebben met name gevolgen voor het vermogen van app ontwikkelaars of betalingsverwerkers om grensoverschrijdende diensten (of diensten binnen Nederland) aan te bieden.

F. Andere juridische procedures en onderzoeken

- 5.82 Het misbruik van machtspositie door Google wordt inmiddels onderzocht door toezichthouders over de hele wereld, waaronder de Europese Commissie, de Autoriteit Consument & Markt en de Competition and Markets Authority (de “CMA”). Daarnaast zijn er tegen Google diverse civiele procedures aanhangig gemaakt wegens misbruik van machtspositie.
- 5.83 Zo zijn bijvoorbeeld de volgende onderzoeken door mededingingsautoriteiten afgerond of nog aan de gang:
- a. **Europese Unie** - de Europese Commissie heeft in juli 2020, haar onderzoek naar het gedrag van Google met betrekking tot het Android-besturingssysteem en bepaalde Android-apps afgesloten met de vaststelling dat Google misbruik had gemaakt van zijn machtspositie, en heeft daarvoor een boete van 4,34 miljard euro aan Google opgelegd. De Commissie stelde vast dat Google: (1) de Google Search-app aan de Play Store gekoppeld; 2) haar mobiele webbrowsers, Google Chrome, aan de Play Store en de Google Search-app gekoppeld; 3) het verlenen van licenties voor de Play Store en de Google Search-app afhankelijk gesteld van overeenkomsten die anti-fragmentatieverplichtingen bevatten, waardoor wordt voorkomen dat

---

²²⁷ Rapport AlixPartners, randnummer 7.5.3.

²²⁸ Rapport AlixPartners, randnummer 7.5.4.

hardwarefabrikanten toestellen verkopen die op Android Forks zijn gebaseerd, acties ondernemen die de fragmentatie van Android kunnen veroorzaken of tot gevolg hebben, of van Android afgeleide softwareontwikkelingskits distribueren; en (4) betalingen van inkomstenaandelen aan OEM's en exploitanten van mobiele netwerken op voorwaarde dat zij geen concurrerende algemene zoekdienst (en in sommige gevallen geen concurrerende app-distributiedienst) vooraf installeren op een toestel met een overeengekomen portefeuille.

- b. **Nederland** - de ACM heeft een marktstudie naar appstores verricht die in april 2019 is gepubliceerd en waarin is onderzocht hoe appaanbieders hun apps in een appstore krijgen en welke invloed de appstores hebben op het aanbod van apps waar eindgebruikers uit kunnen kiezen.²²⁹ In het kader van die marktstudie is ook gekeken naar het gesloten karakter van het Google-ecosysteem, het effect van het feit dat Google zijn diensten bundelt met essentiële onderdelen van de software-infrastructuur waarop die diensten draaien (Google Android), en de impact van de Commissie die Google in rekening brengt in verband met de Play Store. Op 1 december 2020 heeft de ACM naar aanleiding van zijn marktonderzoek naar de Nederlandse markt voor betalingsdiensten een rapport d.d. 16 november 2020 gepubliceerd waarin onder meer wordt gesteld dat technologiebedrijven, waaronder Google, ervoor moeten zorgen dat hun platforms toegang bieden tot concurrerende aanbieders van betalingsdiensten.²³⁰
- c. **Groot Brittannië** - Op 15 juni 2021 kondigde de CMA aan dat zij een marktstudie uitvoert naar mobiele ecosystemen in het Verenigd Koninkrijk, waarbij zij zich (onder meer) richt op de vraag of het effectieve duopolie van Apple en Google over de levering van besturingssystemen (iOS en Android) en "app stores (App Store en Play Store) ... ertoe zou kunnen leiden dat consumenten op een groot aantal gebieden de dupe worden".²³¹ Bij de beschrijving van de reikwijdte van de studie wordt opgemerkt: "*While both Apple and Google produce a range of products and services within their ecosystems that provide great value to consumers, there are increasing concerns that their control over these gateways*

²²⁹ The Netherlands Authority for Consumers & Markets, Market study into mobile app stores, Date: 11 April 2019, te raadplegen op: <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/market-study-into-mobile-app-stores.pdf> (Productie 13).

²³⁰ ACM-studie: Big Techs in het betalingsverkeer. Zie: <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-studie-big-techs-het-betalingsverkeer> en <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/big-techs-in-het-betalingsverkeer.pdf> (Productie 24).

²³¹ Zie: <https://www.gov.uk/government/news/cma-to-scrutinise-apple-and-google-mobile-ecosystems>: "The Competition and Markets Authority (CMA) is taking a closer look at whether the firms' effective duopoly over the supply of operating systems (iOS and Android), app stores (App Store and Play Store), and web browsers (Safari and Chrome), could be resulting in consumers losing out across a wide range of areas."

gives them the power to dictate the terms under which competition within their ecosystems can take place, which they can use to impose high fees or favour their own products and services over those of rivals."²³² Het definitieve rapport van de CMA is op 10 juni 2022 gepubliceerd en is als productie 16 aan deze dagvaarding gehecht (CMA Mobile ecosystems – Market study final report).

- d. **Verenigde Staten** - in de Verenigde Staten heeft de subcommissie Antitrust, handelsrecht en administratief recht van de *Judiciary Committee* van het congres een onderzoek verricht naar de mededinging op digitale markten, waarbij de nadruk lag op de machtspositie en de handelspraktijken van dominante onlineplatforms, waaronder Google. In oktober 2020 publiceerde de commissie haar verslag en aanbevelingen (het "**US Committee Report**"), waarin onder meer wordt vastgesteld dat de Play Store van Google als poortwachter fungeert.²³³
- e. **Australië** - de Australian Competition & Consumer Commission ("**ACCC**") voert een onderzoek uit naar de markten voor de levering van digitale platformdiensten (waaronder de distributie van apps), en heeft zich tevens gemengd in een vordering die Epic Games in Australië tegen Apple heeft ingesteld.²³⁴ In het Digital platform services inquiry - March 2021 interim report, dat op 28 april 2021 is gepubliceerd, heeft de ACCC een aantal gebieden geïdentificeerd waar actie moet worden ondernomen en maatregelen voorgesteld om de zorgen op deze gebieden aan te pakken. Een van de zorgen betreft de gevolgen van de beperkingen die Google (en Apple) opleggen aan het distributie- en betalingssysteem voor de ontwikkelaars van apps. Wat de hoogte van de Commissie betreft, overweegt de ACCC "*The ACCC considers that it is highly likely that the commission rates are inflated by the market power that Apple and Google have in their dealings with app developers*".²³⁵
- f. **Zuid Korea** - de Korea Fair Trade Commission ("**KFTC**") kondigde in april 2021 een onderzoek aan naar het gedrag van Google (en Apple) op hun app-marktplaatsen, hun relatie met app ontwikkelaars, hun eigen in-app betalingssystemen en de nadelen of oneerlijke behandeling die app ontwikkelaars

²³² Mobile ecosystems market study – Statement of Scope, blz. 5:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60c8683a8fa8f57cef61fc18/Mobile_ecosystems_statement_of_scope.pdf

²³³ Investigation of competition in Digital Markets, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary, October 2020, blz. 213 (**Productie 2**).

²³⁴ Epic Games' Australian court appeal in Apple dispute could see regulator's appearance at hearing (**Productie 25**). Zie <https://content.mlex.com/#!/content/1291611>

²³⁵ Zie: <https://www.accc.gov.au/publications/serial-publications/digital-platform-services-inquiry-2020-2025/digital-platform-services-inquiry-march-2021-interim-report>, blz. 72 (**Productie 26**).

zouden ondervinden in het proces van app-beoordelingen en -vertoning.²³⁶ Op 14 september 2021 heeft de KFTC aan Google een boete opgelegd van 207.4 miljard Koreaanse won (\$17 miljoen) wegens misbruik van machtspositie op de markt voor Android besturingssystemen.²³⁷ De Korea Communications Commission (de “KCC”) kondigde in augustus 2022 aan een onderzoek te zullen instellen naar inbreuken door o.a. Google op de nieuw app store regels in de Telecommunications Business Act (die in september 2021 van kracht werden). Specifiek gaat het daarbij om praktijken waardoor app-ontwikkelaars worden gedwongen om gebruik te maken van het betalingsverwerkingsysteem van de Play Store.²³⁸ Hoewel Google heeft aangekondigd dat voor ontwikkelaars die apps distribueren in Zuid-Korea een uitzondering zal gelden om een alternatief in-app factureringssysteem te “integreren”, heeft de KCC aangegeven dat het aangescherpte beleid van Google om apps te verwijderen die zich niet houden aan de in-app betalingsregels mogelijk in strijd is met de Telecommunications Business Act.

5.84 Er lopen daarnaast een aantal civiele procedures tegen Google in verschillende landen over de hele wereld:

- a. *Epic Games, Inc. en Epic International S.À.R.L tegen Alphabet Inc. e.a. (UK)*:²³⁹ In december 2020 heeft Epic Games bij het Competition Appeal Tribunal (het “CAT”) een vordering tegen Google ingesteld, waarin zij (onder meer) aanvoert dat zij de concurrentie van alternatieve kanalen voor de distributie van apps aan gebruikers van GMS Apparaten op onbillijke wijze heeft beperkt, het enige mechanisme voor de verwerking van betalingen voor aankopen van in-app content door consumenten die hun Android Apps uit de Play Store hebben verkregen, aan zichzelf heeft voorbehouden, en haar marktpositie heeft gebruikt om onbillijke prijzen te verkrijgen voor de distributie van Android Apps via de Play Store en/of met betrekking tot de aankoop van digitale in- app content binnen die Android Apps.²⁴⁰ De vordering volgt op het besluit van Google om het spel Fortnite uit de Play Store te verwijderen, nadat Epic Games een functie voor

²³⁶ App marketplace study underway in South Korea as part of in-app payment antitrust probe (**Productie 27**). Zie: <https://content.mlex.com/#/content/1287378>

²³⁷ <https://techcrunch.com/2021/09/14/south-korean-antitrust-regulator-fines-google-177m-for-abusing-market-dominance/>

²³⁸ Apple, Google under probe in South Korea for allegedly forcing specific in-app payment systems, MLEX, 9 August 2022 (**Productie 28**). Zie: https://content.mlex.com/#/content/1399434?referrer=search_linkclick

²³⁹ *Epic Games, Inc. e.a. v Alphabet Inc., Google LLC e.a.*, Case 1378/5/7/20: <https://www.catribunal.org.uk/cases/13785720-epic-games-inc-and-others>

²⁴⁰ Zie de *Summary of claim* van het CAT, gepubliceerd op 14 januari 2021, te raadplegen via: https://www.catribunal.org.uk/sites/default/files/2021-01/1378_Epic_Google_Notice_140121.pdf

rechtstreekse betaling had geïntroduceerd waarmee gebruikers de in-app-commissie van Google hadden kunnen omzeilen. Epic Games eist geen schadevergoeding van Google, maar onder andere een verklaring voor recht dat dat de verwijdering van de Fortnite app uit de Play Store in het Verenigd Koninkrijk onrechtmatig was en een bevel aan Google om de Fortnite app weer tot de Play Store toe te laten.

- b. *Epic Games, Inc. tegen Google LLC (Australië)*: In aanvulling op de vordering die Epic Games reeds had ingesteld tegen Apple in de Verenigde Staten (zie hiervoor), heeft Epic Games in maart 2021 tevens een vordering aanhangig gemaakt tegen Google bij het Federale Gerechtshof van Australië. In deze procedure wordt gesteld dat Google misbruik heeft gemaakt van haar controle over het Android- besturingssysteem, door de concurrentie op het gebied van betalingsverwerking en app-distributie in de Play Store te beperken, en daardoor innovatie te verstikken, de keuze voor de consument te beperken en de prijzen op te drijven. Ontwikkelaars worden gedwongen gebruik te maken van de in-app betalingsdiensten van Google, die een commissie van 30% in rekening brengen. Google maakt het ook bijzonder moeilijk om apps rechtstreeks op Android-toestellen te downloaden, waardoor de overgrote meerderheid van de gebruikers gedwongen wordt om apps via de Play Store te verkrijgen. In Australië draait bijna de helft van de ongeveer 20 miljoen smartphones in het land op het Android-besturingssysteem van Google, en 90% van de apps op een Android-mobiel wordt doorgaans verkregen via de Google Play Store.²⁴¹
- c. *Google Play Store Antitrust Litigation (VS)*:²⁴² Deze geconsolideerde rechtszaak in de Verenigde Staten combineert verschillende vorderingen van Amerikaanse Android App ontwikkelaars²⁴³ (waaronder Epic Games) en gebruikers van GMS Apparaten²⁴⁴ en heeft betrekking op concurrentiebeperkend gedrag van Google

²⁴¹ Zie: <https://blog.google/outreach-initiatives/public-policy/google-and-us-developers-find-agreement-over-google-play-store/> en <https://www.epicgames.com/site/fr/news/epic-games-files-legal-proceedings-against-google-in-australia>

²⁴² Google Play Store Antitrust Litigation, MDL No. 2981.

²⁴³ Epic Games, Inc. tegen Google LLC en anderen, 3:20-cv-05671 (13 augustus 2020); Pure Sweat Basketball Inc. tegen Google LLC en anderen, 3:20-cv-05792 (17 augustus 2020); Peekya Services, Inc. tegen Google LLC en anderen, 3:30-cv-06772 (29 september 2020).

²⁴⁴ Carr tegen Google LLC e.a., 3:20-cv-05761 (16 augustus 2020); Bentley tegen Google LLC e.a., 3:20-cv- 07079 (9 oktober 2020); Herrera tegen Google LLC, 3:20-cv-07365 (20 oktober 2020); McNamara tegen Google LLC en Alphabet Inc, 3:20-cv-07361 (20 oktober 2020); Carroll e.a./Google LLC e.a., 3:20-cv- 07379 (21 oktober 2020); Paige v Google LLC en Alphabet Inc., 1:20-cv-03158 (30 oktober 2020); Roberts v Google LLC, 3:20-cv-07824 (5 november 2020); Gamble en Hess v Google LLC, 3:20- cv- 07984 (13 november 2020); Esquivel v Alphabet Inc, 3:20-cv-08337 (25 november 2020); Stark tegen Google LLC en anderen, 4:20-cv-08309 (24 november 2020); Blumberg tegen Google LLC en Alphabet Inc., 1:20-cv-03557 (7 december 2020); McCready tegen Google LLC en

op de markt voor de distributie van Android Apps aan gebruikers van Android Apparaten via de Play Store, alsook op de markt voor de verwerking van betalingen voor Android mobiele app digitale inhoud.²⁴⁵ Onlangs is aangekondigd dat een groep van app ontwikkelaars een schikking heeft bereikt met Google. Deze schikking is thans ter goedkeuring voorgelegd aan de *US District Court for the Northern District of California*. De Schikking heeft betrekking op ontwikkelaars van Android Apps met een jaaromzet van \$2 miljoen dollar of minder. Daaronder vallen bijna alle Amerikaanse ontwikkelaars die inkomsten genereren via de Google Play Store. Google betaalt in het kader van de schikking via een *settlement fund* een bedrag van maar liefst \$90 miljoen dollar aan de betreffende app ontwikkelaars. Bovendien heeft Google erkend dat de rechtszaak een reden was voor de lancering in 2021 van het programma waarbij app ontwikkelaars een verlaagde Commissie van 15% betalen over hun eerste \$1 miljoen dollar aan jaarlijkse inkomsten. Google heeft toegezegd deze verlaagde Commissie gedurende ten minste nog drie jaar te handhaven. Google heeft zich ook verbonden tot een reeks structurele hervormingen, waaronder de ontwikkeling van een "Indie Apps Corner" op de homepage van de Google Play Store en de publicatie van een jaarlijks transparantierapport.²⁴⁶

- d. Op 7 juli 2021, hebben 36 staten van de VS en het District Columbia een klacht tegen Google ingediend, waarin zij Google ervan beschuldigen de mededingingswetgeving van de Verenigde Staten te overtreden door haar gedrag met betrekking tot de Play Store. Volgens de klacht ondervinden consumenten schade "(...) *because Google forces them to pay a supracompetitive commission of up to 30% to purchase any non-“free-to-download” app*" en "*Because Google’s tie prevents their use of other payment processors for in-app purchases, consumers are harmed by paying Google’s supracompetitive commission of up to 30%*". Om deze extravagante commissie

---

Alphabet Inc, 1:20-cv-03556 (7 december 2020); Kavulak tegen Google LLC en anderen, 5:20-cv-09421 (30 december 2020); Ratliff tegen Google LLC en Alphabet Inc., 3:20-cv-00833 (30 december 2020); Alexander tegen Google LLC, 3:21-cv-01201 (8 januari 2021); Black tegen Google LLC en Alphabet Inc., 4:21-cv-00077 (18 februari 2021).

²⁴⁵ Zie bij wijze van voorbeeld de Transfer Order die op 5 februari 2021 is ingediend in de actie In. re: Google Play Store Antitrust Litigation, MDL No. 2981:

https://www.jpml.uscourts.gov/sites/jpml/files/MDL-2981-Transfer_Order-01-21.pdf

²⁴⁶ Zie over de schikking: <https://techcrunch.com/2022/07/01/google-will-reimburse-developers-90-million-to-settle-a-lawsuit-over-play-store-earnings/>

te innen en te behouden: “*Google has employed anticompetitive tactics to diminish and disincentivize competition in Android app distribution*”.²⁴⁷

6. AANSPRAKELIJKHEID EN SCHADE

A. Aansprakelijkheid op grond van het Unierecht

- 6.1 In Hoofdstuk 5 is uiteengezet dat Google misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie en daarmee in strijd heeft gehandeld met de artikelen 24 Mw en 102 VWEU.
- 6.2 Op grond van het Unierecht zijn ondernemingen die in strijd hebben gehandeld met het mededingingsrecht aansprakelijk tot vergoeding van de door die inbreuk veroorzaakte schade. Deze Unierechtelijke aansprakelijkheid vloeide reeds voort uit vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie²⁴⁸ en is nu ook expliciet neergelegd in de richtlijn privaatrechtelijke handhaving mededingingsrecht.²⁴⁹ Zo bepaalt artikel 3 van de richtlijn Privaatrechtelijke handhaving: “de lidstaten zorgen ervoor dat iedere natuurlijk persoon of rechtspersoon die schade heeft geleden door een inbreuk op het mededingingsrecht, de mogelijkheid heeft volledige vergoeding van die schade te vorderen en te verkrijgen.” De richtlijn is in Nederland omgezet met de Implementatiewet richtlijn privaatrechtelijke handhaving mededingingsrecht.
- 6.3 Het verbod van misbruik van machtspositie zoals neergelegd in artikel 102 VWEU richt zich tot ondernemingen. Naar vaste rechtspraak van het Hof van Justitie valt daaronder “*elke entiteit die een economische entiteit uitoefent, ongeacht de rechtsvorm van deze entiteit en de wijze waarop zij wordt gefinancierd, en duidt bijgevolg een economische eenheid aan, ook al bestaat deze uit juridisch oogpunt uit verschillende natuurlijke of rechtspersonen*”.²⁵⁰
- 6.4 Dit mededingingsrechtelijke ondernemingsbegrip is niet alleen van belang in het kader van de publieke handhaving van het mededingingsrecht. In het arrest Skanska heeft het Hof van Justitie duidelijk gemaakt dat het begrip ‘onderneming’ in de zin van

²⁴⁷ Zie US AG Complaint - Klacht ingediend door 37 Amerikaanse procureurs-generaal tegen Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Asia Pacific Pte. Limited, Google Payment Corp., en Alphabet Inc. op 7 juli 2021, (**Productie 4**), randnummers 13, 14 en 4.

²⁴⁸ Zie bijvoorbeeld HvJ 20 september 2001, C-453/99, Jur. 2001, p. I-6279 (Courage/Crehan), HvJ 13 juli 2006, C-295/04 t/m C-298/04, Jur. 2006, p. I-6619 (Manfredi) en HvJ 6 november 2012, C-199/11, NJ 2013, 168.

²⁴⁹ Richtlijn 2014/104/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2014 betreffende bepaalde regels voor schadevorderingen volgens nationaal recht wegens inbreuken op de bepalingen van het mededingingsrecht van de lidstaten en van de Europese Unie.

²⁵⁰ HvJ 10 september 2009, Akzo Nobel e.a./Commissie, C-97/08 P, EU:C:2009:536, HvJ 27 april 2017, Akzo Nobel e.a./Commissie, C-516/15 P, EU:C:2017:314.

artikel 101 VWEU – maar hetzelfde heeft te gelden voor artikel 102 VWEU – een autonoom Unierechtelijk begrip is en in de context van de oplegging door de Commissie van geldboeten geen andere betekenis kan hebben dan in de context van vorderingen ter vergoeding van schade voor schending van de mededingingsregels van de Unie.²⁵¹

- 6.5 In het arrest Sumal is dit nog eens bevestigd en verduidelijkt door het Hof van Justitie. In dat arrest overweegt het Hof van Justitie onder meer:²⁵²

“Wanneer vaststaat dat de moedermaatschappij en haar dochteronderneming deel uitmaken van dezelfde economische eenheid en dus één enkele onderneming in de zin van artikel 101 VWEU vormen, is bijgevolg het bestaan zelf van deze economische eenheid die de inbreuk heeft gepleegd, doorslaggevend voor de aansprakelijkheid van de ene of de andere tot de onderneming behorende vennootschap voor de mededingingsverstoring gedraging van de onderneming.”

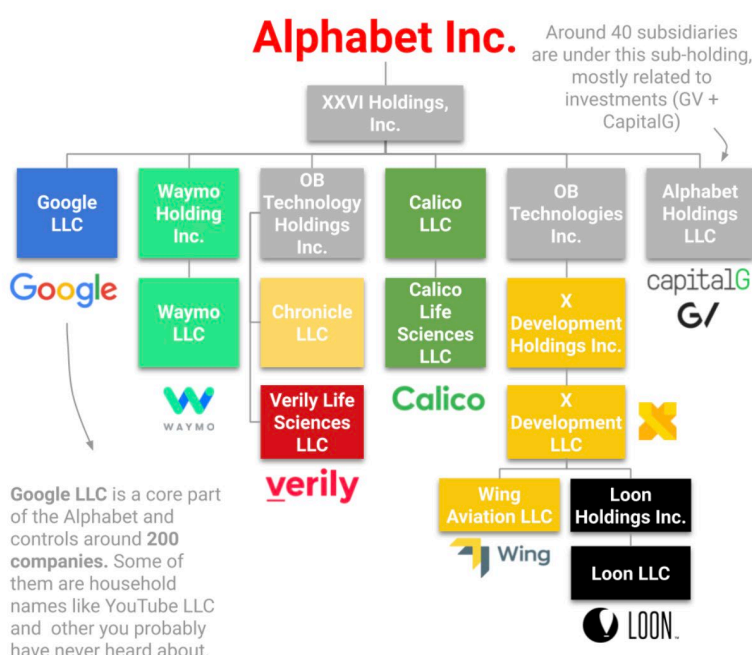
Om die reden leidt het begrip „onderneming”, en dus het begrip „economische eenheid”, van rechtswege tot de hoofdelijke aansprakelijkheid van de entiteiten waaruit de economische eenheid op het moment van de inbreuk bestaat (...).”

- 6.6 Daarmee is duidelijk gemaakt dat het Unierecht – op basis van het mededingingsrechtelijke ondernemingsbegrip – bepaalt welke juridische entiteiten hoofdelijk aansprakelijk zijn tot vergoeding van de door een mededingingsinbreuk veroorzaakte schade.
- 6.7 De gedaagde Google entiteiten behoren allen tot dezelfde onderneming (in de zin van het mededingingsrechtelijke ondernemingsbegrip).
- 6.8 **Alphabet.** Deze vennootschap staat aan het hoofd van de Google-groep en is in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het bepalen van het (wereldwijde) beleid met betrekking tot de door haar dochterondernemingen ontwikkelde producten en diensten, waaronder de beperkende voorwaarden waaronder Android App ontwikkelaars apps in de Play Store aan Gebruikers van GSM Apparaten mogen distribueren.
- 6.9 **Google LLC** is (a) de contractuele wederpartij bij overeenkomsten met OEMs die de OEMs o.a. verplichten de Play Store vooraf te installeren en duidelijk zichtbaar weer te geven op GSM Apparaten; en (b) verantwoordelijk voor het opleggen van

²⁵¹ HvJ EU 14 maart 2019, ECLI:EU:C:2019:204 (Skanska e.a.)

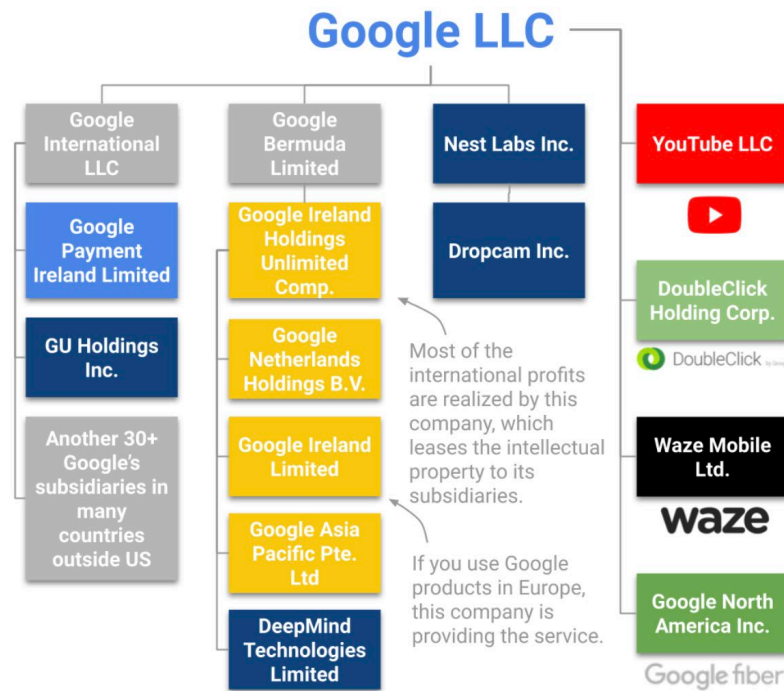
²⁵² HvJ 6 oktober 2021, C-882/19, ECLI:EU:C:2021:800 (Sumal, S.L./Mercedes Benz Trucks España, S.L.).

technische beperkingen met betrekking tot het downloaden van Android Apps via andere potentiële distributiekanaalen dan de Play Store. Google LLC is bovendien een van de entiteiten waarmee Android App ontwikkelaars de Google Play Distributieovereenkomst aangaan. Google LLC stelt ook het beleid met betrekking tot de Play Store vast, dat van tijd tot tijd eenzijdig door Google kan worden gewijzigd, en stelt de criteria vast waaraan Android Apps moeten voldoen voordat Google een Android App zal goedkeuren voor distributie via de Play Store. Google LLC schrijft aldus de in deze dagvaarding beschreven beperkende voorwaarden voor en bepaalt de hoogte van de Commissie. Google LLC is een dochteronderneming van Alphabet Inc.

Bron: <https://www.kamilfrank.com/what-companies-alphabet-google-owns/>

6.10 De activiteiten van Alphabet met betrekking tot Google vinden plaats vanuit Google LLC en haar dochtervennootschappen.

Bron: <https://www.kamilfrank.com/what-companies-alphabet-google-owns/>

- 6.11 **Google Ireland** is een van de contractspartijen bij de Google Play Distributieovereenkomst, die de genoemde beperkingen bevatten en op grond waarvan de Commissie verschuldigd is voor apps en in-app-producten die worden verkocht via de PSPPS. Daarnaast is Google Ireland de contractuele wederpartij bij de Servicevoorwaarden van Google Play voor Gebruikers van GSM Apparaten in Nederland. Zoals uiteengezet in hoofdstuk 4 van deze dagvaarding, is Google Ireland verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties voor Relevante Aankopen via de Nederlandse versie van de Play Store. Google Ireland is dan ook de entiteit die betalingen in ontvangst neemt met betrekking tot de Relevante Aankopen, met inbegrip van de Commissie, en vervolgens ook tot inning overgaat van de Commissie.
- 6.12 **Google Commerce** is een van de contractspartijen bij de Google Play Distributieovereenkomst. Google Commerce is verantwoordelijk voor de distributie van Android Apps via de Nederlandse versie van de Play Store. App ontwikkelaars stellen Google Commerce aan als hun vertegenwoordiger om Content via de Play Store beschikbaar te maken voor gebruikers. Gebruikers van GSM Apparaten die een Relevante Aankoop doen sluiten een overeenkomst met Google Commerce als vertegenwoordiger van de betreffende ontwikkelaar.

- 6.13 **Google Payment Ireland** is met ingang van 4 april 2019 verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties in Nederland in verband met de verkoop van producten op 'Google-marktplaatsen', waaronder de Play Store (behalve in de Europese Economische Ruimte). Google Payment Ireland is sinds 29 maart 2019 geregistreerd als betaalinstantie in het door De Nederlandsche Bank aangehouden register van Betaalinstanties. Uit deze registratie volgt dat Google Payment Ireland in Nederland haar betaaldiensten aanbiedt op basis van een Europees paspoort.
- 6.14 **Google Payment** was tot 4 april 2019 verantwoordelijk voor de verwerking van betalingstransacties in Nederland namens de andere bedrijven van de Google-groep, met inbegrip van betalingstransacties voor aankopen via de Play Store. Naar de Stichting begrijpt, was Google Payment tot 4 april 2019 dan ook de entiteit die betalingen met betrekking tot Relevante Aankopen in de Nederlandse versie van de App Store in ontvangst heeft genomen.
- 6.15 **Google Netherlands** is betrokken bij Google Search wat een onlosmakelijk deel uitmaakt van het Google ecosysteem en bovendien ook onderdeel uitmaakt van de GMS bundel.
- 6.16 **Google Netherlands Holdings** is als financiële holding betrokken bij het ontvangen en distribueren van de opbrengsten die worden gegenereerd door Google met onder meer haar Google Play Store.
- 6.17 Het voorgaande maakt duidelijk dat de gedaagde Google vennootschappen allen deel uitmaken van dezelfde onderneming in het kader van de Google Play Store en uit dien hoofde reeds op grond van het Unierecht hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de inbreuk op het mededingingsrecht.

B. Aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad

- 6.18 Het misbruik dat Google maakt van haar machtspositie handelt Google onrechtmatig jegens alle particuliere en zakelijke Gebruikers van GMS Apparaten die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store.

Onrechtmatigheid

- 6.19 Google heeft door misbruik te maken van haar machtspositie in strijd gehandeld met de wettelijke verplichting die is neergelegd in de artikelen 24 Mw en 102 VWEU. Deze inbreuk levert een onrechtmatige daad op bestaande uit een inbreuk op een wettelijke plicht alsook een handelen in strijd met de maatschappelijke betamelijkheid (artikel 6:162, lid 2, BW). Naar vaste rechtspraak van het Hof van Justitie geeft schending van

de artikelen 101 en 102 VWEU aan eenieder een recht op vergoeding van de schade die is geleden als gevolg van de mededingingsinbreuk.²⁵³

- 6.20 De geschonden verplichting strekt ook tot bescherming tegen de schade zoals de Gebruikers van GSM Apparaten die hebben geleden. Buiten dat dit voortvloeit uit het Unierechtelijke uitgangspunt dat eenieder recht heeft op schadevergoeding wegens inbreuken op het EU- mededingingsrecht, volgt dat bijvoorbeeld ook expliciet uit de artikelen 6:193k BW e.v.

Toerekenbaarheid

- 6.21 Zoals hiervoor is uiteengezet volgt de toerekenbaarheid van de aansprakelijkheid voor de mededingingsinbreuk aan de gedaagde Google vennootschappen reeds uit het Unierecht zelf.
- 6.22 Maar ook los van deze toerekening uit hoofde van het Unierechtelijke ondernemingsbegrip kan het onrechtmatige handelen worden toegerekend aan Alphabet, Google LLC, Google Ireland, Google Commerce en Google Payment Ireland, Google Payment, Google Netherlands en Google Netherlands Holdings.
- 6.23 De beschreven inbreuken op het mededingingsrecht kunnen in de eerste plaats worden toegerekend aan **Alphabet** als vennootschap die staat aan het hoofd van de Google-groep en verantwoordelijk is voor het bepalen van het (wereldwijde) beleid met betrekking tot de door haar dochterondernemingen ontwikkelde producten en diensten, waaronder de beperkende voorwaarden waaronder Android App ontwikkelaars apps in de Play Store aan Gebruikers van GSM Apparaten mogen distribueren.
- 6.24 De beschreven inbreuken op het mededingingsrecht kunnen daarnaast worden toegerekend aan Google LLC, Google Ireland, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland, Google Payment Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. aangezien als deze vennootschappen zijn of waren betrokken bij het inbreukmakende gedrag, hetgeen deze ondernemingen kan worden toegerekend op grond van verwijtbaarheid dan wel op grond van de in het verkeer geldende opvattingen.

Causaliteit

- 6.25 Er is sprake van causaliteit tussen de inbreukmakende gedragingen van Google en de schade die Gebruikers van GSM Apparaten hebben geleden. Deze schade was

---

²⁵³ Zie bijvoorbeeld HvJ 13 juli 2006, gevoegde zaken C-295/04 tot en met C-298/04, Jur. 2006, p. I-6619 (Manfredi), r.o. 61; HvJ 6 november 2012, C-199/11, ECLI:EU:C:2012:684 (Otis), r.o. 43.

namelijk niet ontstaan indien Google daadwerkelijke en/of potentiële concurrentie had toegestaan op de markt voor licentieerbare besturingssystemen, de markt voor de distributie van Android Apps en de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store.

- 6.26 Zoals uitgebreid wordt toegelicht in het Rapport van AlixPartners, zou de situatie zonder het uitsluitingsgedrag (de *counterfactual*) zijn geweest dat er alternatieve app stores konden toetreden op de markt voor de distributie voor Android Apps aan Gebruikers van GSM Apparaten. App ontwikkelaars zouden hun Android Apps toegankelijk hebben gemaakt via andere app stores dan wel via andere distributiekanaalen zoals door directe downloads via een website. Het is in dit verband ook mogelijk dat App ontwikkelaars hun Android Apps zouden hebben verwijderd uit de Play Store. Gebruikers van GSM Apparaten zouden deze alternatieve methoden ook hebben gebruikt indien deze aantrekkelijker zouden zijn op het punt van bijvoorbeeld prijs en app-aanbod.²⁵⁴
- 6.27 Ten aanzien van de inbreuk bestaande uit de excessieve Commissie is het bestaan van causaal verband evident. Zonder de inbreuk – en dus zonder dat er een excessieve Commissie zou zijn gerekend – hadden de Gebruikers van GSM Apparaten immers minder betaald voor hun apps en in-app aankopen.²⁵⁵

Schade

- 6.28 Gebruikers van GSM Apparaten die een Relevante Aankoop hebben gedaan in de Nederlandse versie van de Play Store hebben als gevolg van het onrechtmatige handelen van Google schade geleden. Zij hebben in de eerste plaats meer Commissie betaald voor Relevante Aankopen dan zij zouden hebben gedaan onder omstandigheden van normale en daadwerkelijke mededinging. AlixPartners heeft op basis van de beschikbare informatie berekeningen gemaakt van zowel de geaggregeerde schade die de benadeelde Gebruikers van GSM Apparaten hebben geleden als van de gemiddelde schade die door individuele Gedupeerden is geleden. Volgens de berekeningen van AlixPartners bedraagt de geaggregeerde schade tussen de EUR 106 miljoen en EUR 305 miljoen (inclusief wettelijke rente):

Table 1.4: Preliminary estimate of aggregate damages with compounded interest (€m)

	Low incidence (30%)	High incidence (50%)
High Counterfactual Commission (15%) ¹⁰	106]	176

²⁵⁴ Voor een uitgebreide analyse van de *counterfactual* wordt verwezen naar Rapport AlixPartners, randnummers 6.2.17 e.v.

²⁵⁵ Zie voor de *counterfactual* voorts Rapport AlixPartners, randnummers 6.2.21 e.v.

Low Counterfactual Commission (5%)	183	305
------------------------------------	-----	-----

Voor een nadere toelichting op deze tabel wordt verwezen naar het Rapport van AlixPartners, randnummers 1.8.6 en 10.2.11.

- 6.29 Individuele Gedupeerden hebben volgens de berekeningen van AlixPartners een schade geleden van gemiddeld tussen de EUR 18 en EUR 51 (inclusief wettelijke rente):

Table 1.6: Average damage per Proposed Class Member with compounded interest (€)

	Low incidence (30%)	High incidence (50%)
High Counterfactual Commission (15%) ¹³	18	29
Low Counterfactual Commission (5%)	31	51

Voor een nadere toelichting op deze tabel wordt verwezen naar het Rapport van AlixPartners, randnummers 1.8.10 en 10.3.4.

- 6.30 Gebruikers van GSM Apparaten hebben daarnaast ook op andere wijze schade geleden, bijvoorbeeld in de vorm van hogere prijzen, minder keuze en minder innovatie:²⁵⁶

- (a) de beschikbaarheid van meerdere app stores en alternatieve methoden voor de distributie van Android Apps zou waarschijnlijk de vergoedingen voor Relevante Aankopen verlagen, wat waarschijnlijk zou resulteren in lagere prijzen voor Gebruikers van GSM Apparaten; en
- (b) de daadwerkelijke of potentiële intrede van andere app stores op de markt voor de distributie van Android Apps zou waarschijnlijk hebben geleid tot een toename van de innovatie en differentiatie van app stores, hetgeen de gebruikers van GSM Apparaten ten goede zou komen.

- 6.31 De Stichting vordert in deze procedure vergoeding van voornoemde schade. De omvang van de schadevergoeding dient in deze procedure nog nader begroot te worden. In deze fase van de procedure is het evenwel voldoende om aannemelijk te maken dat er schade is geleden en aan die toets is voldaan.

De schade is door de Gebruikers van GSM Apparaten geleden

- 6.32 De schade als gevolg van het hanteren van de excessieve Commissie is geleden door de Gebruikers van GSM Apparaten. Zoals in hoofdstuk 4 uiteengezet, werkt het

---

²⁵⁶ Zie ook Rapport AlixPartners, randnummer 1.4.8

systeem dat door Google binnen de Play Store wordt gehanteerd in grote lijnen als volgt:

- a. De ontwikkelaar van een Android App wijst Google Commerce Limited aan als zijn vertegenwoordiger of marktplaatserviceprovider om zijn Android App in de Play Store beschikbaar te maken aan Gebruikers van GSM Apparaten in Nederland.
  - b. Indien de ontwikkelaar aan Gebruikers van GSM Apparaten een vergoeding in rekening wil brengen voor het downloaden van de Android App of voor het afnemen digitale goederen en diensten binnen de Android App (d.w.z. een Relevante Aankoop), moet hij daarvoor de PSPPS gebruiken als betaalmethode voor die transacties. Betalingen die worden verricht via de PSPPS worden verwerkt door Google.
  - c. Google int de betaling en trekt haar commissie af van de prijs die de gebruiker van het GSM Apparaat heeft betaald, alvorens het restant aan de ontwikkelaar van de Android App over te maken.
- 6.33 Kortom, de Gebruiker van een GSM Apparaat die een Relevante Aankoop doet sluit een contract met Google als vertegenwoordiger voor de ontwikkelaar van de betreffende Android App. Google int de betaling voor de Relevante Aankoop via de PSPPS, trekt daarvan de Commissie af en maakt de rest van de betaling over aan de ontwikkelaar van de Android App. De Commissie wordt dus door de Gebruiker van het GSM Apparaat aan Google betaald.

Bewijsvermoeden

- 6.34 Voor zover door Google mocht worden betoogd – in weerwil van hetgeen hiervoor is gesteld en in weerwil van de analyse van AlixPartners – dat de gebruikers van GSM Apparaten geen schade hebben geleden omdat de Commissie niet aan hen is doorberekend door de Android App ontwikkelaars, doet de Stichting een beroep op het bewijsvermoeden van artikel 6:193q BW. Ingevolge dit artikel wordt een indirecte afnemer vermoed het bewijs van doorberekening te hebben geleverd indien hij aantoont dat:
- a. de inbreukpleger een inbreuk op het mededingingsrecht heeft gepleegd,
  - b. de inbreuk heeft geleid tot meerkosten voor de directe afnemer van de inbreukpleger, en

- c. de indirecte afnemer de goederen of diensten heeft verworven die het voorwerp waren van de inbreuk, of goederen of diensten waarin deze zijn verwerkt of die daarvan zijn afgeleid.
- 6.35 Aan de voorwaarden voor toepassing van artikel 6:193q BW is voldaan. Hiervoor is reeds uiteengezet dat Google misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie en daarmee inbreuk heeft gepleegd op het mededingingsrecht, in het bijzonder de artikelen 24 Mw en 102 VWEU. Het misbruik van machtspositie bestaat onder meer uit het opleggen van onbillijke aan- of verkoopprijzen in de vorm van de Commissie. Google heeft een (excessieve) Commissie in rekening is gebracht die vele malen hoger was dan de commissie die in rekening zou zijn gebracht op een concurrerende markt. Indien wordt betoogd dat de gebruikers van GSM Apparaten (de indirecte afnemers) geen schade hebben geleden omdat de Commissie niet aan hen is doorberekend door de Android App ontwikkelaars (de directe afnemers), dan heeft de excessieve Commissie dus geleid tot meerkosten voor de directe afnemers. Tot slot hebben de Android App gebruikers door het doen van een Relevante Aankoop diensten verworven die het voorwerp waren van de inbreuk, namelijk diensten voor de verwerking van betalingen en diensten voor de distributie van apps.

Conclusie

- 6.36 De conclusie is dan ook dat Alphabet, Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited Google Payments Ireland en Google Payments, ieder voor zich maar ook in onderling verband, door de concurrentie beperkende maatregelen een onrechtmatige daad hebben gepleegd jegens de gebruikers van Android Apparaten en uit hoofde van artikel 6:162 BW jo artikel 6:102 BW en/of artikel 6:193m BW hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de schade die is ontstaan als gevolg van de inbreuk op het mededingingsrecht.

B. Aansprakelijkheid op grond van ongerechtvaardigde verrijking

- 6.37 Voor zover uw rechtbank van oordeel is dat er geen sprake is van onrechtmatig handelen, stelt de Stichting zich op het standpunt dat Google ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van de gebruikers van GSM Apparaten, en dat Google gehouden is de schade die de beffende gebruikers hebben geleden te vergoeden tot het bedrag van de verrijking.
- 6.38 Van ongerechtvaardigde verrijking is sprake indien aan de volgende vereisten van artikel 6:212 BW is voldaan: er moet sprake zijn van (1) verrijking van de één, (2) schade van de ander, (3) een voldoende verband tussen de verrijking en schade, en

(4) een verrijking die ongerechtvaardigd is. Hiervan is sprake, als voor de verrijking geen redelijke grond bestaat. De Stichting zal hieronder kort op deze vereisten ingaan.

Verrijking van Google en ten koste van de Gedupeerden

- 6.39 Het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie heeft onmiskenbaar een verrijking van Google tot gevolg gehad. Google heeft geprofiteerd van de mededingingsbeperkende maatregelen die ervoor hebben gezorgd (i) dat de Play Store te allen tijde het standaard en enige toegestane middel is voor Gebruikers van GMS Apparaten om Android Apps te downloaden en te kopen en (ii) dat betalingen voor Relevante Aankopen via het betalingssysteem van Google (de PSPPS) moeten worden verwerkt.
- 6.40 Zoals uiteengezet, geniet Google een buitengewone winstmarge met betrekking tot haar Play Store.²⁵⁷ Google is dan ook verrijkt met de winst die de concurrentiebeperkende maatregelen haar extra hebben opgeleverd en deze verrijking is ten koste gegaan van de GMS Apparaat gebruikers, onder andere omdat ze te veel hebben betaald voor de gekochte Android Apps. De Stichting is hiervoor (in randnummers 6.12 t/m 6.17) al ingegaan op de schade die de concurrentiebeperkende maatregelen van Google hebben teweeggebracht bij de Gebruikers van GMS Apparaten.

Voldoende verband tussen de verrijking en verarming

- 6.41 Tussen de verrijking en de verarming bestaat een voldoende verband. De verschillende vormen van misbruik van machtspositie hebben gelijktijdig gezorgd voor de verrijking aan de zijde van Google en de verarming aan de zijde van de Gedupeerden.

Verrijking is ongerechtvaardigd

- 6.42 De verrijking van Google is het gevolg van misbruik van een economisch machtspositie en overig handelen in strijd met het verbod dat is neergelegd in de artikelen 24 Mw en 102 VWEU. Een dergelijke verrijking is ongerechtvaardigd. Mocht Google zich op een objectieve rechtvaardiging beroepen, dan rust de bewijslast ter zake op Google en zal de Stichting daar te zijner tijd op reageren (zie ook randnummers 5.39 en 5.60 van deze dagvaarding).

---

²⁵⁷ Zie AlixPartners rapport, randnummer 7.3.2 e.v.

Verplichting tot afdracht aan de Gedupeerden is redelijk

- 6.43 Ten slotte is de afdracht aan de Gedupeerden redelijk. Google heeft buitengewone winsten gegenereerd met de Play Store, die vanaf het meest fundamentele niveau is opgebouwd om de keuzevrijheid van gebruikers van GSM Apparaten en Android App ontwikkelaars te beperken en de concurrentie onmogelijk te maken.

Conclusie

- 6.44 Voor zover uw rechtbank zou oordelen dat de gevorderde schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad niet kan worden toegewezen, is de Stichting van mening dat deze op grond van het leerstuk van ongerechtvaardigde verrijking wel toewijsbaar is.

7. TOEPASSELIJKHEID WAMCA EN ONTVANKELIJKHEID

A. Inleiding

- 7.1 De Stichting procedeert op basis van artikel 3:305a BW. Dit artikel is gewijzigd bij de inwerkingtreding van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (“**WAMCA**”) op 1 januari 2020.²⁵⁸De Stichting stelt zich op het standpunt dat de vorderingen die zij namens de Gedupeerden instelt primair moeten worden beoordeeld aan de hand van artikel 3:305a BW zoals gewijzigd door de WAMCA. De Stichting zal hierna daarom eerst ingaan op de toepasselijkheid van de WAMCA.
- 7.2 Ingevolge artikel 1018c, lid 1, sub a tot en met f, Rv dient een dagvaarding in een collectieve actie aan een aantal eisen te voldoen. In hoofdstuk 4 van deze dagvaarding is al uitvoerig ingegaan op de voor de collectieve vorderingen relevante gebeurtenissen (artikel 1018c, lid 1, sub a, Rv).
- 7.3 De Stichting zal in dit hoofdstuk achtereenvolgens ingaan op:
- a. de personen tot bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt (artikel 1018c, lid 1, sub b, Rv);
  - b. de mate waarin de te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen gemeenschappelijk zijn (artikel 1018c, lid 1, sub c, Rv);

---

²⁵⁸ Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (*Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie*) (Stb. 2019/130). De Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie is in werking getreden op 1 januari 2020 bij Koninklijk Besluit van 20 november 2019.

- c. de ontvankelijkheidseisen van artikel 3:305a, eerste tot en met derde lid, BW (artikel 1018c, lid 1, sub c, Rv);
- d. de geschiktheid van de Stichting om als Exclusieve Belangenbehartiger aangewezen te worden (artikel 1018c, lid 1, sub e, Rv); en
- e. de verplichting om van de zaak aantekening te maken in het Centraal register voor collectieve vorderingen, en om te vermelden wat de gevolgen zijn van die aantekening (artikel 1018c, lid 1, sub f, Rv).

7.4 Tot slot zal de Stichting in kort de principes van de Claimcode bespreken die weliswaar niet wettelijk zijn verankerd, maar waaraan de Stichting op vrijwillige basis voldoet.

B. Toepasselijkheid WAMCA

7.5 De WAMCA is per 1 januari 2020 in werking getreden. Ter zake van het overgangsrecht wordt in artikel 119a Overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek het volgende bepaald:

- “1. In afwijking van artikel 68a en artikel 74, leden 2 tot en met 4, blijven voor een rechtsvordering die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen als bedoeld in de artikelen 305a tot en met 305d van Boek 3 en die is ingesteld voor [datum inwerkingtreding wet] de voorwaarden van toepassing die golden voor die datum.*
- 2. In afwijking van artikel 68a, blijven voor een rechtsvordering die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen als bedoeld in de artikelen 305a tot en met 305d van Boek 3 en die is ingesteld op of na [datum inwerkingtreding wet] de voorwaarden van toepassing die golden voor die datum voor zover de rechtsvordering betrekking heeft op een gebeurtenis of gebeurtenissen die heeft of hebben plaatsgevonden voor 15 november 2016.”*

7.6 Het oorspronkelijke wetsvoorstel van de WAMCA bevatte geen overgangsrecht, zodat uitgangspunt zou zijn onmiddellijke werking van de nieuwe regeling. Hierop is de nodige kritiek geuit. Onmiddellijke werking zou (kunnen) betekenen dat belangenbehartigers in reeds aanhangige collectieve acties opeens aan strengere wettelijke eisen zouden moeten voldoen dan waar zij bij het starten van de procedure rekening mee moesten houden. Het werd niet redelijk geacht om de spelregels voor belangenbehartigers hangende een collectieve actie te veranderen.

7.7 In de (eerste) Nota van wijziging is op verzoek van VNO-NCW/MKB-Nederland en de Consumentenbond een regeling opgenomen van het overgangsrecht die er op neer kwam dat een collectieve actie die was ingesteld voor datum inwerkingtreding van de

WAMCA, moest worden afgewikkeld op basis van de bestaande regeling in artikel 3:305a BW.²⁵⁹ Daarmee zou voorkomen worden dat belangenbehartigers in een collectieve actie hangende een procedure ineens aan strengere ontvankelijkheidseisen zouden moeten voldoen of dat de rechter ineens een exclusieve belangenbehartiger zou gaan aanwijzen, wanneer verschillende collectieve acties (mogelijk bij verschillende rechtbanken) aanhangig zouden zijn over een soortgelijke feitelijke of rechtsvraag.

- 7.8 Het overgangsrecht is vervolgens bij amendement aangescherpt, waarbij de zinsnede “*die betrekking hebben op een gebeurtenis of gebeurtenissen die heeft of hebben plaatsgevonden op of na 15 november 2016*” is toegevoegd.²⁶⁰
- 7.9 Deze aanscherping wordt in het amendement als volgt toegelicht:

“(…)

Daarom regelt dit amendement dat een rechtsvordering op grond van het nieuwe recht slechts mogelijk is als de schadeveroorzakende gebeurtenis heeft plaatsgevonden op of na 15 november 2016. Dat is de datum dat het wetsvoorstel naar de Kamer is gestuurd en de partijen dus in theorie kunnen weten dat de nieuwe wet eraan komt. Als iemand een massaschadeprocedure wil beginnen wegens een gebeurtenis die vóór 15 november 2016 heeft plaatsgevonden, kan dat op basis van de wet zoals die toen gold. Bij een procedure wegens een gebeurtenis die op of ná die datum heeft plaatsgevonden geldt de wet zoals die na inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel zal komen te gelden. In het theoretische geval dat sprake is van een reeks van gebeurtenissen die zowel vóór als na 15 november 2016 plaatsvinden, is het recht van toepassing zoals dat geldt op het moment dat de laatste gebeurtenis waarop de vordering betrekking heeft, heeft plaatsgevonden.

De voordelen van deze vorm van overgangsrecht, ten opzichte van het overgangsrecht zoals voorgesteld in het wetsvoorstel, is dat het rechtszekerheidsbeginsel beter wordt gewaarborgd. Bovendien wordt de mogelijkheid van dubbele procedures op grond van verschillende juridische regimes kleiner. Tot slot sluit deze vorm van overgangsrecht beter aan bij de wetgeving van ons omringende landen, zoals Engeland en België.”

²⁵⁹ Kamerstukken II 2017/18, 34608, 7, p. 3.

²⁶⁰ Kamerstukken II, vergaderjaar 2018-2019, 34 608, nr. 13, bladzijde 2

- 7.10 In het onderhavige geval is sprake van een collectieve vordering tot schadevergoeding die is gebaseerd op een reeks van gebeurtenissen die zich zowel vóór als na 15 november 2016 hebben voorgedaan. Het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie in de Play Store strekt zich namelijk uit over een periode die (bij benadering) is aangevangen op 1 januari 2013 en die nog steeds voortduurt. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat volgens de wetgever in een dergelijk geval het recht van toepassing is zoals dat geldt op het moment dat de laatste gebeurtenis waarop de vordering betrekking heeft, heeft plaatsgevonden. Dit betekent dat de WAMCA van toepassing is op het handelen van Google gedurende de hele periode waarin zij misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie, dus ook het deel vóór 15 november 2016.
- 7.11 Een dergelijke benadering strookt ook met de wijze waarop wordt omgegaan met de verjaring van vorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht. De verjaringstermijn van een vordering tot schadevergoeding begint pas te lopen als de inbreuk is stopgezet én de benadeelde bekend is met de schade en de aansprakelijke personen. Dit geldt niet alleen voor de korte verjaringstermijn van 5 jaar, maar ook voor de absolute termijn van 20 jaar (artikel 6:193s BW). Overigens wordt in dat verband onder ‘inbreuk’ het geheel van de handelingen begrepen, en dus niet elke specifieke handeling van Google. Bij een overtreding van de mededingingsregels dient de inbreukmaker dan ook rekening te houden met een periode van aansprakelijkheid die veelal langer is dan in andere gevallen.
- 7.12 Een cesuur tussen gebeurtenissen die zich vóór 15 november 2016 hebben voorgedaan en gebeurtenissen die zich na 15 november 2016 hebben voorgedaan, zou bovendien afbreuk doen aan de efficiënte en effectieve rechtsbescherming die nu juist met een collectieve actie wordt nagestreefd. Immers, de WAMCA biedt expliciet de mogelijkheid om schade collectief te verhalen waar dat onder het oude actieregime nog niet mogelijk was. Gedupeerden zouden bijvoorbeeld schade als gevolg van Relevante Aankopen die na 15 november 2016 zijn gedaan in de onderhavige procedure rechtstreeks vergoed kunnen krijgen, terwijl voor schade als gevolg van Relevante Aankopen van vóór die datum hooguit een verklaring voor recht kan worden verkregen. De betreffende Gedupeerden (d.w.z. met schade als gevolg van Relevante Aankopen van vóór 15 november 2016) dienen - als Google niet bereid zou zijn om met hen tot een vaststellingsovereenkomst te komen – hun schade vervolgens alsnog individueel te verhalen. Dit terwijl de schade in beide gevallen voortvloeit uit de instandhouding van exact hetzelfde systeem van concurrentiebeperkende maatregelen dat in het mededingingsrecht als een (voortdurende) inbreuk wordt gezien. Een dergelijke uitkomst is naar de mening van de Stichting onwenselijk en pleit

ervoor om het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie in de Play Store volledig onder de WAMCA te beoordelen.

- 7.13 Uitsluitend voor zover uw rechtbank zou oordelen dat het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie vóór 15 november 2016 niet onder de WAMCA zou moeten worden beoordeeld, dienen de vorderingen voor zover die betrekking hebben op het machtsmisbruik van Google van vóór die datum, te worden ingesteld onder het oude artikel 3:305a BW (zoals dat van toepassing was vóór 1 januari 2020). Ten behoeve van de Gedupeerden die als gevolg van het machtsmisbruik schade hebben geleden worden verschillende verklaringen voor recht gevorderd, waarna met Google over een afwikkeling van de door deze Gedupeerden geleden schade in onderhandeling kan worden getreden. Uiteraard kunnen deze onderhandelingen worden gecombineerd met onderhandelingen over een schadevergoeding voor de Gedupeerden die vorderingen hebben op Google die wel onder de WAMCA moet worden beoordeeld. Indien uw rechtbank zou oordelen dat de WAMCA niet, althans niet geheel op alle vorderingen van toepassing is, verzoekt de Stichting haar in de gelegenheid te stellen haar stellingen en vorderingen daar waar nodig aan te passen. In het vervolg van deze dagvaarding gaat de Stichting uit van de toepasselijkheid van de WAMCA op alle vorderingen die de Stichting namens de Gedupeerden instelt.

C. De personen tot bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt

- 7.14 De groep van personen die in deze collectieve actie door de Stichting worden vertegenwoordigd (de "**Nauw Omschreven Groep**"), kan als volgt worden gedefinieerd: (a) alle personen of rechtspersonen die GSM Apparaten gebruiken, en (b) die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store, (c) waarvoor een vergoeding is betaald aan Google in de vorm van de Commissie.
- 7.15 Deze definitie van Nauw Omschreven Groep bestaat uit een aantal elementen:
- a. alle personen of rechtspersonen die GSM Apparaten gebruiken*
- 7.16 De Stichting komt op voor alle particuliere en zakelijke gebruikers van GSM Apparaten, dus zowel consumenten als ondernemingen, ongeacht de rechtsvorm. Onder GSM Apparaten wordt in dit verband verstaan: een smartphone of tablet of een ander apparaat dat op het Google Android besturingssysteem draait. Gebruikers van deze apparaten hebben als gevolg van het onrechtmatige en mededingingsbeperkende gedrag van Google schade geleden, ongeacht in welke hoedanigheid zij de Relevante Aankopen in de Nederlandse versie van de Play Store hebben gedaan. Zowel

particuliere als zakelijke gebruikers hebben meer Commissie betaald voor Relevante Aankopen dan zij zouden hebben gedaan onder omstandigheden van normale en daadwerkelijke mededinging.

b. die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlandse versie van de Play Store

7.17 Daarbij moet het gaan om gebruikers van GSM Apparaten die één of meer aankopen hebben gedaan in de Nederlandse versie van de Play Store, dat wil zeggen de versie van de Play Store waarbij Nederland is ingesteld als het Google Play-land. Onder Relevante Aankopen worden in dit verband verstaan:

- iv. elke aankoop van een Android App in de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor een Gebruiker van een GSM Apparaat een vergoeding betaalt om deze te downloaden; of
- v. elke eenmalige aankoop door een gebruiker van een GSM Apparaat binnen een Android App die is gedownload uit de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor de Gebruiker van het GSM Apparaat een vergoeding betaalt; of
- vi. elke terugkerende aankoop door een Gebruiker van een GSM Apparaat binnen een Android App die is gedownload van de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor de Gebruiker van het GSM Apparaat een vergoeding betaalt,

onder voorbehoud van de volgende uitsluitingen:

- (viii) in-app betalingen die in de eerste plaats dienen voor de aankoop of huur van fysieke goederen of diensten die buiten de Android App zullen worden verbruikt;
- (ix) in-app betalingen die hoofdzakelijk overmakingen zijn van kredietkaartrekeningen of rekeningen van nutsbedrijven;
- (x) in-app betalingen voor peer-to-peer diensten;
- (xi) in-app betalingen voor online veilingen;
- (xii) in-app betalingen voor belastingvrije schenkingen;

- (xiii) in-app-betalingen voor inhoud of diensten die onlinegokken vergemakkelijken; en
- (xiv) in-app betalingen met betrekking tot een productcategorie die onaanvaardbaar wordt geacht volgens het inhoudsbeleid van Google's Payments Center.

c. *waarvoor een vergoeding is betaald aan Google in de vorm van de Commissie*

7.18 De gebruiker dient voor de betreffende aankoop of aankopen een vergoeding te hebben betaald aan Google in de vorm van de Commissie.

7.19 Tot deze Nauw Omschreven Groep behoren bijvoorbeeld niet:

- o Gebruikers van GSM Apparaten die alleen gratis Android Apps via de Nederlandse Play Store hebben gedownload, en ook geen nadere Relevante Aankopen hebben gedaan (bijvoorbeeld voor in-app producten).
- o Gebruikers van GSM Apparaten die geen Android Apps of in-app producten via de Nederlandse Play Store hebben gekocht, maar alleen via een buitenlandse Play Store zoals de UK Play Store.

7.20 De Nauw Omschreven Groep strekt zich ook niet uit tot ontwikkelaars van Android Apps. Zoals toegelicht in hoofdstuk 6, doet de Stichting in deze procedure een beroep op het wettelijke bewijsvermoeden van artikel 6:193q BW ter zake van doorberkening. Op grond van dit artikel wordt een indirecte afnemer vermoed het bewijs van doorberekening te hebben geleverd indien hij aantoon dat:

- d. de inbreukpleger een inbreuk op het mededingingsrecht heeft gepleegd,
- e. de inbreuk heeft geleid tot meerkosten voor de directe afnemer van de inbreukpleger, en
- f. de indirecte afnemer de goederen of diensten heeft verworven die het voorwerp waren van de inbreuk, of goederen of diensten waarin deze zijn verwerkt of die daarvan zijn afgeleid.

7.21 Een beroep op het (weerlegbare) bewijsvermoeden van artikel 6:193q BW is in het belang van de indirecte afnemers (hier de Gebruikers van GSM Apparaten), maar in strijd met de belangen van de Android App ontwikkelaars. Naar de stellige overtuiging van de Stichting is sprake van een tegenstrijdig belang indien de Stichting zou pretenderen om in deze procedure voor de belangen van beide groepen op te komen.

D. Efficiëntie en effectiviteit van deze collectieve actieprocedure (artikel 1018c lid 1 onder c en lid 5 Rv jo artikel 3:305a lid 1 BW)

- 7.22 Ingevolge artikel 1018c, lid 5, Rv gaat de rechtbank pas over tot de inhoudelijke behandeling van een collectieve vordering, wanneer eiser voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat het voeren van deze collectieve vordering efficiënter en effectiever is dan het instellen van een individuele vordering, doordat:
- a. de te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen in voldoende mate gemeenschappelijk zijn;
  - b. het aantal personen tot bescherming van wier belangen de vordering strekt voldoende is; en
  - c. indien de vordering strekt tot schadevergoeding: dat zij alleen dan wel gezamenlijk een voldoende groot financieel belang hebben.
- 7.23 De collectieve vordering van de Stichting jegens Gedaagden is op elk van bovengenoemde drie punten efficiënter en effectiever, dan het instellen van individuele procedures. Dat de te beantwoorden feitelijke en rechtsvragen in voldoende mate gemeenschappelijk zijn en zich zodoende voor bundeling lenen, heeft de Stichting reeds toegelicht in randnummer 2.13 van deze dagvaarding en zal hierna ook nog aan de orde komen.
- 7.24 Voor wat betreft punt b. wijst de Stichting de rechtbank mede op hetgeen naar voren is gebracht in hoofdstuk 4 van deze dagvaarding. De Stichting komt in deze collectieve procedure op voor de belangen van miljoenen Gebruikers van GSM Apparaten.
- 7.25 Wat betreft punt c. is evident dat de Gedupeerden gezamenlijk een groot financieel belang hebben. Volgens een voorlopige schatting van AlixPartners, bedragen de totale verliezen die de benadeelde GSM Gebruikers hebben geleden – zoals hiervoor reeds aangegeven, waren er naar schatting in 2021 alleen al in het Nederland ongeveer 8.6 miljoen Android smartphone gebruikers en 4.8 miljoen Android tablet gebruikers – tussen EUR 106 miljoen en 305 miljoen (inclusief wettelijke rente). Deze financiële belangen van de individuele gebruikers zijn evenwel niet zo groot dat zij in staat kunnen worden geacht om hun belangen door middel van individuele rechtsvorderingen te beschermen. De kosten voor (i) het doen van economisch onderzoek naar het misbruik van machtspositie door Google en (ii) het voeren een afzonderlijke gerechtelijke procedure tegen Google zouden vele malen hoger zijn dan de schade die individueel is geleden door de betreffende gebruikers van GSM Apparaten. Deze gebruikers zijn derhalve niet in staat om op vergelijkbare efficiënte wijze als door middel van de onderhavige collectieve actieprocedure genoegdoening te verkrijgen.

E. Ontvankelijkheid Stichting app stores claims

(i) *Gelijksoortige belangen, statuten en waarborg belangenbehartiging (art. 3:305a, lid 1, BW)*

- 7.26 De bevoegdheid van belangenorganisaties om rechtsvorderingen in te stellen op grond van artikel 3:305a BW, is beperkt tot de bescherming van gelijksoortige belangen. Uit vaste rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat het vereiste van gelijksoortigheid is voldaan *“inden de belangen ter bescherming waarvan de rechtsvordering strekt, zich lenen voor bundeling, zodat een efficiënte en effectieve rechtsbescherming ten behoeve van de belanghebbenden kan worden bevorderd.”* De vorderingen lenen zich voor bundeling als daarover in één procedure geoordeeld kan worden, *“zonder dat daarbij de bijzondere omstandigheden aan de zijde van de individuele belanghebbenden betrokken behoeven te worden”*.²⁶¹
- 7.27 De belangen van de Gedupeerden zijn gelijksoortig aangezien zij allemaal: (i) gebruikers zijn van GSM Apparaten, die (ii) één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store, waardoor zij schade hebben geleden en (iii) de schade is veroorzaakt door het onrechtmatige en mededingingsbeperkende gedrag van Google. De belangen waar de vorderingen op zien laten zich voldoende veralgemeniseren om te kunnen worden gerekend tot de gelijksoortige belangen waarop artikel 3:305a BW ziet. Alle leden van de Nauw Omschreven Groep hebben met elkaar gemeen getroffen te zijn door de machtspositie die Google heeft gecreëerd met de oprichting van de Play Store in oktober 2008 en het misbruik dat Google vervolgens van die machtspositie heeft gemaakt. Voor alle Relevante Aankopen die door GSM Apparaat gebruikers zijn verricht is dezelfde Commissie in rekening gebracht en zij hebben in ieder geval na 1 januari 2013 meer Commissie betaald dan zij zouden hebben gedaan onder omstandigheden van normale en daadwerkelijke mededinging.
- 7.28 De vorderingen die door de Stichting namens de Gedupeerden worden ingesteld kunnen op basis van een abstracte toets worden beoordeeld, zonder dat hiervoor bijkomende individuele omstandigheden van de Gedupeerden behoeven te worden beoordeeld. De belangen van de Gedupeerden die hierdoor zijn geschaad komen aldus met elkaar overeen en zijn bundelbaar. De vorderingen lenen zich dan ook voor beoordeling in een collectieve actie.
- 7.29 Uit het voorgaande volgt dat aan het vereiste van gelijksoortigheid is voldaan. De belangen van de Gedupeerden die zijn geschaad komen met elkaar overeen en zijn bundelbaar, zodat een efficiënte en effectieve rechtsbescherming ten behoeve van de

---

²⁶¹ Zie HR 26 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5756 (Stichting Baas in Eigen Huis/Plazacasa), rov. 4.2.

belanghebbenden kan worden bevorderd. De vorderingen lenen zich dan ook voor beoordeling in een collectieve actie.

7.30 De behartiging van de belangen van de Gedupeerden in deze procedure valt verder binnen de statutaire doelomschrijving van de Stichting.

7.31 De Stichting komt op grond van artikel 3, lid 1, van haar Statuten op voor de belangen van:

“a. (...) de desbetreffende Gebruikers die schade lijden, schade dreigen te lijden en/of schade hebben geleden tengevolge van het handelen of nalaten van een of meer Apple Entiteiten, Google Entiteiten en/of andere (derde) partijen die aanleiding geven tot een Claim;”

7.32 De term “Gebruikers” wordt in artikel 1 lid 1 de Statuten gedefinieerd als:

“de persoon of rechtspersoon, al dan niet handelend in de uitoefening van een beroep of bedrijf, aan wie een bedrag in rekening is gebracht bij de aankoop via een App Store van betaalde apps en/of in-app aankopen, dan wel bij de afname via een App Store van andere goederen of diensten.”

7.33 Artikel 3 lid 2 van de statuten somt de activiteiten van de Stichting op:

“De Stichting tracht dit doel te bereiken door onder meer:

a. het doen van onderzoek en het vergaren van informatie over dreigende en aanhangige procedures - ongeacht de jurisdictie - jegens een of meer Apple Entiteiten, Google Entiteiten en/of andere (derde) partijen ten aanzien van een potentiële Claim;

b. het verstrekken van adequate informatie en voorlichting aan Gebruikers voor wie zij krachtens artikel 3.1 opkomt, alsmede alle andere activiteiten die verband houden met belangenbehartiging;

c. het bieden van de mogelijkheid aan Gebruikers om zich als Deelnemer bij de Stichting aan te sluiten;

d. het ten behoeve van de Deelnemers en andere Gebruikers, althans ten behoeve van een deel daarvan, initiëren van gerechtelijke procedures als bedoeld in artikel 305a van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 240 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek, alsmede het initiëren van andere juridische procedures (zoals het vorderen van verklaringen voor recht);

e. het ten behoeve van de Deelnemers en andere Gebruikers, althans ten behoeve van een deel daarvan, voeren van onderhandelingen met een of meer Apple Entiteiten, Google Entiteiten en/of andere (derde) partijen;

f. het innen van vorderingen krachtens last, volmacht en/of zaakwaarneming van Deelnemers en andere Gebruikers;

g. het voeren en onderhouden van mediacontacten uit eigen naam alsmede namens Deelnemers en andere Gebruikers over een (potentiële) Claim;

h. het (mede-)indienen van een verzoek op grond van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (Wamca) en/of de Wet Collectieve - Afwikkeling Massaschade (WCAM) bij het Gerechtshof om een of meer Vaststellingsovereenkomsten verbindend te verklaren, en het doen van alles wat in haar macht ligt om een of meer Vaststellingsovereenkomsten verbindend te laten verklaren, inclusief het reageren op ingediende verweerschriften gedurende de procedure bij het Gerechtshof, alsmede het (zodanig) instellen van andere rechtsvorderingen;

i. het aangaan van zulke overeenkomsten als noodzakelijk en/of nuttig is voor de uitvoering van een of meer Vaststellingsovereenkomsten en/of een uitspraak die een of meer Vaststellingsovereenkomsten verbindend verklaart;

j. het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daaraan dienstig kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.”

- 7.34 De Stichting heeft zich ook feitelijk met de behartiging van de belangen van de Gedupeerden bezig gehouden. Zij heeft onder meer de volgende activiteiten ondernomen om de belangen van de Gedupeerden te behartigen:
- De Stichting heeft uitgebreid economisch onderzoek laten doen door AlixPartners naar het misbruik van machtspositie door Apple en Google;
  - De Stichting voert doorlopend campagne om het misbruik van machtspositie dat Apple en Google maken onder de aandacht te brengen;
  - De Stichting heeft een website die specifiek is ontwikkeld voor de collectieve actie in Nederland (www.bigtechfairplay.nl). Hier vinden Gedupeerden uitgebreide informatie over de Stichting, haar werkwijze en activiteiten en biedt de Stichting de mogelijkheid tot het stellen van vragen.
- 7.35 Artikel 3:305a, lid 1, BW bepaalt tot slot dat de belangen van degenen waarvoor de belangenorganisatie opkomt voldoende dienen te zijn gewaarborgd. Artikel 3:305a, lid 2, BW preciseert en versterkt deze eisen nader. De belangen zijn volgens deze bepaling voldoende gewaarborgd wanneer: (i) de belangenorganisatie voldoende representatief is, gelet op de achterban en de omvang van de vorderingen en (ii) de belangenorganisatie voldoet aan een aantal eisen uit de Claimcode 2019 die gecodificeerd zijn in dit lid. De Stichting zal deze vereisten hierna bespreken en toelichten dat zij daaraan voldoet. Daarbij merkt de Stichting op dat de toetsing aan deze vereisten moet plaatsvinden op het moment waarop de ontvankelijkheid van de Stichting door de rechtbank zal worden beoordeeld (derhalve *ex nunc*).

(ii) *De Stichting is voldoende representatief (art. 3:305a lid 2 aanhef BW)*

- 7.36 Het gaat hierbij om de mate waarin een belangenorganisatie als representatief voor de groep Gedupeerden kan worden gezien. Representativiteit is van belang om te voorkomen dat een belangenorganisatie een rechtsvordering kan instellen zonder de vereiste ondersteuning van een achterban.
- 7.37 Of een belangenorganisatie voldoende representatief is, kan uit verschillende gegevens worden afgeleid. Een vastomlijnde invulling van dit begrip is niet gegeven, omdat dit tekort zou doen aan andere gegevens die er ook op kunnen wijzen dat een belangenorganisatie representatief is.
- 7.38 Zo kan gekeken worden naar de vraag in hoeverre de Gedupeerden de organisatie zelf als representatief ervaren, expertise en ervaring van de organisatie, de overige werkzaamheden die de organisatie verricht heeft, het aantal aangesloten gedupeerden, de omvang van hun vorderingen ten opzichte van het totaal aantal gedupeerden van een massagebeurtenis en de door hen gevorderde schadevergoeding.²⁶²
- 7.39 Op voorhand moet duidelijk zijn dat de belangenorganisatie kwantitatief gezien voor een voldoende groot deel van de groep getroffen gedupeerden opkomt. Wat genoeg is, verschilt per geval en kan alleen bepaald worden in relatie tot het totaal aantal gedupeerden. Dit kan bijvoorbeeld worden getoetst door middel van het aantal gedupeerden dat zich actief voor de vordering heeft aangemeld.²⁶³
- 7.40 De Stichting is medio februari 2022 een mediacampagne gestart om de Stichting en de belangen waarvoor zij opkomt bij een groot publiek onder de aandacht te brengen. Dat de Stichting in deze opzet is geslaagd, blijkt uit de vele krantenartikelen, televisie- en radioprogramma's die hier aandacht aan hebben besteed.
- 7.41 De media-aandacht heeft ertoe geleid dat in korte tijd veel Gedupeerden zich bij de Stichting als Deelnemer hebben ingeschreven. Ten tijde van het uitbrengen van deze dagvaarding hadden ruim 7.100 Gedupeerden zich als deelnemer bij de Stichting aangemeld. Het gaat hier specifiek om gebruikers van GMS Apparaten die een Relevante Aankoop hebben gedaan. Daarnaast heeft zich ook een grote groep iOS gebruikers aangemeld – inmiddels ruim 12.600 – die aankopen hebben gedaan in de Apple App Store. Deze groep maakt echter geen deel uit van de onderhavige procedure tegen Google en is dan ook uiteraard niet meegenomen in het hiervoor genoemde aantal van 7.100 aanmeldingen. Deelnemers dienen voor inschrijving hun voor- en achternaam en e-mailadres in te vullen. Verder dienen de deelnemers aan te geven of zij beschikken/beschikten over een iOS of iPadOS apparaat en/of een Android apparaat. Tot slot dienen Deelnemers te bevestigen dat zij akkoord gaan met de privacy voorwaarden en de deelnemersovereenkomst. De Stichting heeft derhalve

²⁶² Kamerstukken II 2003/04, 29414, 3, p. 15.

²⁶³ Kamerstukken II 2016/17, 34608, 3, p. 19.

gecontroleerd dat haar achterban uit Gedupeerden bestaat en de Stichting kan met deze groep communiceren.

- 7.42 De Stichting is van mening dat een achterban van ruim 7.100 deelnemers, in combinatie met de expertise en ervaring waarover de Stichting beschikt, maakt dat de Stichting als voldoende representatief voor de groep Gedupeerden moet worden gezien.

(iii) De Stichting heeft een toezichthoudend orgaan (art. 3:305a, lid 2, sub a, BW)

- 7.43 De Stichting heeft een Raad van Toezicht die bestaat uit drie personen²⁶⁴ en voldoet hiermee aan artikel 3:305a, lid 2, sub a, BW. Bij de bespreking van Principe VII van de Claimcode zal de Stichting in meer detail ingaan op de Raad van Toezicht. Verwezen wordt naar randnummer 7.94 e.v. van deze dagvaarding.

(iv) Passende mechanismen voor deelname van de Gedupeerden (art. 3:305a, lid 2, sub b, BW)

- 7.44 Artikel 3:305a, lid 2, sub b, BW verplicht een belangenorganisatie die een collectieve actie instelt over doeltreffende en passende mechanismen te beschikken voor de deelname aan of vertegenwoordiging bij de besluitvorming van de personen voor wie de rechtsvordering is ingesteld. Belangenorganisaties zijn vrij om te bepalen op welke manier zij hieraan invulling geven. Wanneer een belangenorganisatie is ingericht overeenkomstig de Claimcode, kan worden aangenomen dat is voldaan aan dit vereiste.²⁶⁵

- 7.45 De Stichting zal hierna toelichten dat zij is ingericht overeenkomstig de Claimcode. Voorts bepalen de statuten van de Stichting dat het bestuur het draagvlak onder de deelnemers onderzoekt, in ieder geval bij het aangaan van een vaststellingsovereenkomst met Google (artikel 6.4 Statuten). De Stichting beschikt over het e-mailadres van iedere deelnemer die zich bij de Stichting heeft ingeschreven, zodat die groep in voorkomend geval per e-mail kan worden geraadpleegd. Andere gedupeerden kunnen via openbare kanalen worden benaderd met de uitnodiging om zich uit te spreken over een eventuele schikking. Hiermee voldoet de Stichting aan artikel 3:305a, lid 2, onderdeel b, BW.

(v) De Stichting kan de procedure financieren (art. 3:305a, lid 2, sub c, BW)

- 7.46 Artikel 3:305a, lid 2, sub c, BW geeft de rechter de mogelijkheid om marginaal te toetsen of de rechtspersoon die een collectieve vordering instelt, beschikt over voldoende middelen om de procedure te kunnen voeren, en waarbij bovendien de zeggenschap over de vordering in voldoende mate bij de belangenorganisatie (in

²⁶⁴ Zie ook: uittreksel Handelsregister Kamer van Koophandel betreffende de Stichting app stores claims, 29 maart 2022 (**Productie 29**).

²⁶⁵ Kamerstukken II 2016/17, 34608, 3, p. 20.

overleg met de achterban) moet liggen. Voldoende is dat een rechtspersoon kan aangeven dat hij, op het moment van toetsing, over voldoende middelen beschikt of kan beschikken om de procedure te kunnen voeren.

- 7.47 De Stichting heeft een financieringsovereenkomst (de “**Financieringsovereenkomst**”) gesloten met CF Tipan Van LF Ltd, een entiteit die eigendom is van fondsen en beheerde rekeningen die uiteindelijk worden beheerd door ondernemingen verbonden aan Fortress Investment Group LLC (de “**Financier**”). De Financier heeft via aan haar gelieerde (project)vennootschappen ruime ervaring met het financieren van class actions en massaschadezaken. Van die ervaring kan de Stichting gebruik maken.
- 7.48 In de Financieringsovereenkomst wordt door de Stichting en de Financier onderkend dat de Gedupeerden in deze zaak zekerheid dienen te hebben over de financiering van de onderhavige procedure. De Financier heeft dan ook ruimschoots voldoende middelen aan de Stichting ter beschikking gesteld om de procedure in eerste aanleg te kunnen voeren. Hiermee wordt dan ook voldaan aan het vereiste van artikel 3:305a lid 2, onderdeel c, BW.
- 7.49 De Stichting zal bij de bespreking van Principe III van de Claimcode de externe financiering in meer detail toelichten.
- 7.50 Gezien het vertrouwelijke karakter daarvan, legt de Stichting de Financieringsovereenkomst niet als productie bij deze dagvaarding niet over. Uit de parlementaire behandeling blijkt dat de Stichting hiertoe ook niet gehouden is:

“Niet nodig is overigens dat ook de wederpartij in de financieringsovereenkomst krijgt”²⁶⁶. De reden hiervoor ligt voor de hand: “[i]nzage ten behoeve van een andere procespartij zou deze inzicht geven in de mogelijkheden om de procedure verder te dragen (de »oorlogskas«). Een dergelijke inzage is niet wenselijk omdat de aangesproken partij daarop zijn processtrategie kan aanpassen. Zo zou zij bijvoorbeeld kunnen proberen om financiers te benaderen om financiering te stoppen of de procedure proberen te vertragen, omdat zij weet heeft van de beperkte financiële middelen van de verwerende partij.”²⁶⁷

(vi) *De Stichting beschikt over een algemeen toegankelijke internetpagina (art. 3:305a, lid 2, sub d, BW)*

- 7.51 De Stichting onderhoudt een website, <https://www.bigtechfairplay.nl>, waarop de informatie genoemd in artikel 3:305a, lid 2, sub d, BW te vinden is en zal zijn, met name: (1) de statuten van de Stichting, (2) de bestuursstructuur van de Stichting, (3) de laatst vastgestelde jaarlijkse verantwoording op hoofdlijnen van het toezichthoudend orgaan over het door haar uitgevoerde toezicht, (4) het laatst

²⁶⁶ Kamerstukken II 2016-2017, 34 608, nr. 3 (MvT), p. 2

²⁶⁷ Kamerstukken II 2017-2018, 34 608, nr. 6 (NV II), p. 11-12

vastgestelde bestuursverslag, (5) de bezoldiging van bestuurders en de leden van de Raad van Toezicht, (6) de doelstellingen en werkwijzen van de Stichting, (7) zodra relevant een overzicht van de stand van zaken in lopende procedures en (9) een overzicht van de wijze waarop personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt zich kunnen aansluiten bij de rechtspersoon en de wijze waarop zij deze aansluiting kunnen beëindigen.

- 7.52 Onderdeel 8 (eigen bijdrage) is niet van toepassing omdat er van de Gedupeerden als gevolg van het besluit van de Stichting om externe financiering aan te trekken geen eigen bijdrage wordt gevraagd.

(vii) De Stichting beschikt over voldoende ervaring en deskundigheid (art. 3:305a, lid 2, sub e, BW)

- 7.53 De Stichting beschikt over de ervaring en deskundigheid die noodzakelijk is voor het instellen van deze collectieve actie. Zij heeft deze expertise in de eerste plaats binnenshuis, doordat haar bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht over de vereiste expertise en deskundigheid beschikken, zoals hierna nader zal worden toegelicht. Zij hebben ruime ervaring op het gebied van collectieve acties, juridische ervaring op het gebied van het mededingingsrecht en expertise op het gebied van *Big Tech*, kennis en kunde van digitale commercie en de benodigde financiële expertise en ervaring.
- 7.54 De Stichting laat zich in daarnaast bijstaan door het advocatenkantoor Hausfeld Advocaten en economisch onderzoeksbureau AlixPartners. Hausfeld Advocaten is onder andere gespecialiseerd in het aansprakelijkheidsrecht, verhaal van kartelschade en collectieve acties. Bovendien is Hausfeld betrokken bij een vergelijkbare procedure die in het Verenigd Koninkrijk tegen Google wordt gevoerd en die ziet op – kort samengevat – het door Google gepleegde misbruik van machtspositie in het Verenigd Koninkrijk. De algemene kennis en ervaring die in die procedure wordt opgedaan kan tevens worden aangewend voor de onderhavige procedure. Ook economisch onderzoeksbureau AlixPartners is bij de betreffende procedure in het Verenigd Koninkrijk betrokken. De heer Derek Holt van bureau AlixPartners heeft een uitgebreide economische analyse opgesteld van het gedrag van Google met betrekking tot de Play Store en het in dat verband gepleegde misbruik van machtspositie. Het rapport van AlixPartners is als productie 1 bij deze dagvaarding overgelegd. Derek Holt is een econoom met meer dan 25 jaar ervaring in het optreden als deskundige en economisch adviseur op het gebied van mededingingsgeschillen en economische regelgeving. Hij is een deskundige in de economische analyse van netwerkindustrieën, waaronder financiële diensten, nutsbedrijven en vervoer, en is opgetreden in mededingingszaken met betrekking tot een breed scala van industriële en consumentensectoren. Hij treedt vaak op als deskundige in rechtszaken met betrekking tot misbruik van machtspositie, concurrentiebeperkende overeenkomsten (horizontaal en verticaal), vervolgschade en collectieve procedures. Verwezen wordt

verder naar het *curriculum vitae* dat als bijlage A1 bij het rapport van AlixPartners is opgenomen.

(viii) Geen winstoogmerk (art. 3:305a, lid 3, sub a, BW)

- 7.55 Artikel 3:305a lid 3, onderdeel a, BW bepaalt dat bestuurders betrokken bij de oprichting van een belangenorganisatie en hun opvolgers, geen rechtstreeks of middellijk winstoogmerk mogen hebben, dat via de belangenorganisatie wordt verwezenlijkt.
- 7.56 De Stichting heeft geen winstoogmerk (artikel 3, lid 3, van de Statuten). Ook haar bestuurders hebben geen winstoogmerk. Bij de bespreking van Principe II van de Claimcode zal de Stichting toelichten dat haar bestuursleden, leden van de Raad van Toezicht en de Financier niet kunnen beschikken over gelden van de Stichting, anders dan ter uitvoering van het budget van de Stichting (artikel 3, lid 4, van de Statuten).
- 7.57 In artikel 27, lid 5, van de Statuten is bepaald wat er met een batig liquidatiesaldo moet gebeuren. Een eventueel overschot dient ten goede te komen aan een bestemming die zoveel mogelijk in overeenstemming is met het doel van de stichting en bovendien ten aan een algemeen nut beogende instelling.

(ix) Voldoende nauwe band met de Nederlandse rechtssfeer (art. 3:305a, lid 3, sub b, BW)

- 7.58 Ingevolge artikel 3:305a, lid 3, sub b, BW dient de collectieve vordering een voldoende nauwe band met de Nederlandse rechtssfeer te hebben. De Stichting dient genoegzaam aannemelijk te maken dat:
- a. het merendeel van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvorderingen strekken, hun gewone verblijfplaats in Nederland hebben; of
  - b. degene tegen wie de rechtsvordering zich richt, woonplaats in Nederland heeft en bijkomende omstandigheden wijzen op voldoende verbondenheid met de Nederlandse rechtssfeer; of
  - c. de gebeurtenis of de gebeurtenissen waarop de rechtsvordering betrekking heeft, in Nederland heeft of hebben plaatsgevonden.
- 7.59 Zoals hiervoor is uiteengezet, komt de Stichting in deze procedure op voor alle particuliere en zakelijke gebruikers van GMS Apparaten die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store. Het merendeel van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvorderingen strekken zal dan ook hun gewone verblijfplaats in Nederland hebben.
- 7.60 Bovendien beperken de vorderingen zich tot het machtsmisbruik op de Nederlandse markt c.q. de Nederlandse versie van de Play Store. De rechtsvordering ziet daarmee op gebeurtenissen die in Nederland hebben plaatsgevonden.

- 7.61 Uit het voorgaande volgt dan ook dat de collectieve vorderingen in de onderhavige procedure een voldoende nauwe band hebben met de Nederlandse rechtssfeer. Het feit dat de gedaagden niet hun woonplaats in Nederland hebben doet daar niet aan af.
- (x) De Stichting heeft voldoende getracht minnelijk overleg te voeren (art. 3:305a, lid 3, sub c, BW)*
- 7.62 De Stichting heeft Google bij aangetekende brief van 15 februari 2022 (**Productie 30**) aansprakelijk gesteld voor de door de Gedupeerden geleden schade als gevolg van het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie. De Stichting heeft Google daarbij uitgenodigd om in overleg te treden met de Stichting over het treffen van een minnelijke regeling.
- 7.63 Google heeft bij brief van 14 maart 2022 gereageerd op de brief van de Stichting. In deze brief heeft Google zich op het standpunt gesteld – zakelijk weergegeven – dat zij te weinig informatie heeft om inhoudelijk te kunnen reageren op de vordering van de Stichting, maar van mening is dat zij volledig voldoet aan het Nederlandse en Europese mededingingsrecht en dientengevolge elke aansprakelijkheid afwijst. Voorts heeft Google aangegeven slechts bereid te zijn om in overleg te treden met de Stichting, indien en nadat de Stichting de volgende stukken heeft verstrekt: (i) de analyse van AlixPartners, (ii) de concept dagvaarding, (iii) informatie over de activiteiten en de achterban van de Stichting, met inbegrip van informatie over het aantal deelnemers dat zich bij de Stichting heeft aangesloten, en (iv) de financieringsovereenkomst die de Stichting is aangegaan.
- 7.64 De Stichting heeft bij brief van 13 april 2021 gereageerd en daarin o.a. uitgelegd dat en waarom zij niet in staat of bereid is aan de voorwaarden van Google te voldoen. Wel heeft de Stichting nogmaals de bereidheid uitgesproken om met Google in overleg te treden over het treffen van een minnelijke regeling. De vordering van de Stichting zou in een dergelijk overleg (vanzelfsprekend) nader kunnen worden toegelicht. Google heeft in haar reactie van 29 april 2022 echter onverkort vastgehouden aan de door haar gestelde voorwaarden. Een overleg tussen de Stichting en Google is daardoor uitgebleven.
- 7.65 Opgemerkt wordt dat de door Google gestelde voorwaarden niet zijn opgenomen in of voortvloeien uit artikel 3:305a, lid 3, sub c, BW. Indien Google dergelijk voorwaarden stelt en daarmee een overleg feitelijk uit de weg gaat, dan dient dat voor haar rekening te blijven.
- 7.66 De Stichting heeft met het voorgaande in ieder geval voldaan aan het vereiste van artikel 3:305a, lid 3, sub c, BW.

(xi) *Conclusie ten aanzien van de (wettelijke) ontvankelijkheidsvereisten*

- 7.67 Uit het voorgaande blijkt dat de Stichting voldoet aan de wettelijke ontvankelijkheidsvereisten die in artikel 3:305a BW worden gesteld. Zij verzoekt uw rechtbank dan ook haar ontvankelijk te verklaren in haar collectieve vorderingen.

F. Verdere (vrijwillig) conformering aan de Claimcode

- 7.68 Hiervoor is reeds uiteengezet dat de Stichting voldoet aan de wettelijke ontvankelijkheidseisen. De Stichting heeft er daarnaast voor gekozen vrijwillig aan de Claimcode te voldoen (voor zover op haar van toepassing). Deze code is opgesteld door de Commissie Claimcode en is van toepassing op onder meer stichtingen die optreden overeenkomstig artikel 3:305a BW of artikel 7:907 BW en waarvan doel en werkzaamheid (mede) bestaan uit het aangaan van een of meer vaststellingsovereenkomsten, het optreden met het oog op het aangaan en de verbindendverklaring van een vaststellingsovereenkomst of het instellen van (andere) rechtsvorderingen die strekken tot de bescherming van gelijksoortige belangen van een groep (rechts)personen, zoals omschreven in hun statutaire doelomschrijving.
- 7.69 De Claimcode bestaat uit een zevental principes (de “**Principes**” en elk een “**Principe**”) die steeds nader worden uitgewerkt (een “**Uitwerking**”). De Principes worden beschouwd als algemeen aanvaarde algemene richtlijnen en opvattingen over de wijze waarop deze stichtingen en verenigingen collectieve belangen dienen te behartigen. De Claimcode gaat uit van het beginsel *comply or explain*. De Stichting zet hierna aan de hand van de indeling van de Claimcode uiteen op welke wijze zij aan de principes van de Claimcode voldoet.

(i) *Principe I – Naleving en handhaving van de Code*

- 7.70 Het bestuur en de raad van toezicht van de Stichting zijn verantwoordelijk voor de naleving van de Claimcode en de governancestructuur. In artikel 7.1 van de Statuten van de Stichting is bepaald dat het bestuur zorgdraagt voor de naleving van de Claimcode. Een besluit van het bestuur tot afwijking van de Claimcode, behoeft voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de raad van toezicht (Principe I, uitwerking 3).
- 7.71 De hoofdlijnen van de governancestructuur van de Stichting worden elk jaar, mede aan de hand van de principes uit de Claimcode, op een voor het publiek toegankelijk deel van de website van de Stichting (www.bigtechfairplay.nl) uiteengezet. Het bestuur stelt jaarlijks – na goedkeuring door de raad van toezicht – een *governance* document vast als bedoeld in de uitwerking bij Principe I, uitwerking 1. Op de website is een document met de titel “*Claimcode Compliance document Stichting app stores claims 2022*” gepubliceerd (**productie 31**) waarin wordt toegelicht in hoeverre de Stichting de in de Claimcode opgenomen principes opvolgt en zo niet, waarom en in hoeverre zij daarvan afwijkt. Deze informatie blijft op de website staan zolang de Stichting actief is

(Principe I, Uitwerking 2). Daarmee wordt voldaan aan de vereisten van de artikelen 7.2 en 7.3 van de Statuten en Uitwerking 1 bij Principe I van de Claimcode.

(ii) Principe II – Behartiging van de collectieve belangen zonder winstoogmerk

- 7.72 De Stichting heeft geen winstoogmerk en handelt in het collectieve belang van de betrokken Gebruikers (zoals gedefinieerd artikel 1.1 van de Statuten) die schade lijden, schade dreigen te lijden en/of schade hebben geleden als gevolg van het handelen of nalaten van een of meer Apple Entiteiten, Google Entiteiten en/of andere (derde) partijen die een Claim hebben veroorzaakt ongeacht of zij in Nederland of in het buitenland woonachtig of woonachtig zijn, en die personen zijn wier belangen de Stichting behartigt krachtens haar doelstelling, alle begrippen ruim gedefinieerd. De statuten van de Stichting verbieden in artikel 3.4 dat een natuurlijk persoon of rechtspersoon geheel of gedeeltelijk over het vermogen en de inkomsten van de Stichting kan beschikken (Principe II, Uitwerking 1).
- 7.73 Verder bepalen de Statuten (in artikel 15.1.) dat de Stichting wordt vertegenwoordigd door het bestuur of door twee gezamenlijk handelende bestuurders (artikel 15.2). Aldus geldt een tweehandtekeningenstelsel en wordt voldaan aan Principe II, Uitwerking 1 (slot).
- 7.74 De Stichting heeft ervoor gekozen om de onderhavige procedure te laten financieren door een externe procesfinancier. Deze streeft wél winst na op zijn investering. Een gevolg daarvan is dat de Stichting binnen zekere grenzen rekening zal moeten houden met de belangen van de financier. Daar staat dan weer het voordeel voor de Gedupeerden tegenover dat zij de procedure niet hoeven te voorfinancieren en geen proceskostenrisico dragen en dat gebruik kan worden gemaakt van de expertise van de financier. Een redelijke vergoeding voor vreemd vermogen is op grond van Uitwerking 2 bij Principe II géén verboden winstoogmerk van de Stichting en derhalve in overeenstemming met de Claimcode.
- 7.75 Ingevolge artikel 27.5 van de Statuten stelt het Bestuur bij een besluit tot ontbinding van de Stichting het overschot na vereffening vast. De bestemming van een eventueel batig liquidatiesaldo moet zoveel mogelijk in overeenstemming zijn met het doel van de Stichting en moet ten goede komen aan een algemeen nut beogende instelling.²⁶⁸ De Statuten voldoen daarmee aan Uitwerking 3 bij Principe II van de Claimcode.

(iii) Principe III – Externe financiering

- 7.76 De Stichting kan ten behoeve van de financiering van haar statutaire werkzaamheden een overeenkomst aangaan met een solide externe procesfinancier. De Stichting is ten behoeve van de financiering van de collectieve vorderingen jegens Google een

---

²⁶⁸ Bedoeld wordt een ANBI-instelling, ingesteld op grond van art. 6.33 lid 1 onderdeel b van de Wet Inkomstenbelasting 2001, daaronder begrepen een goedgekeurd instelling die buiten Nederland is gevestigd in een bij ministeriële regeling aangewezen land

financieringsovereenkomst aangaan met een entiteit die eigendom is van fondsen en beheerde rekeningen die uiteindelijk worden beheerd door ondernemingen verbonden aan Fortress Investment Group LLC. Het bestuur van de Stichting heeft onderzoek gedaan naar de Financier en de bredere Fortress groep, haar kapitalisatie, reputatie en trackrecord (deskundigheid en ervaring) en geoordeeld dat financiering middels de betreffende financieringsovereenkomsten passend is (Principe III, Uitwerking 1).

- 7.77 De financieringsovereenkomst is schriftelijk vastgelegd en kent voor geschillenbeslechting een rechtskeuze voor Nederlands recht en een forumkeuze voor een in Nederland gevestigd arbitrage instituut (Principe III, Uitwerking 2). De overeenkomst bevat ook een woonplaatskeuze van de Financier in Nederland. In de overeenkomst is verder vastgelegd dat de zeggenschap over de proces- en schikkingsstrategie uitsluitend bij de Stichting berust (Principe III, Uitwerking 3)
- 7.78 In de financieringsovereenkomst is daarnaast een budget overeengekomen voor het voeren van procedures bij de rechtbank in eerste aanleg op grond van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie met de Stichting als exclusieve belangenbehartiger. Het voor publiek toegankelijke deel van de website van de Stichting vermeldt o.a. dat sprake is van externe financiering en de systematiek op hoofdlijnen van de met de externe financier overeengekomen vergoeding(en) en overeengekomen diensten (Principe III, Uitwerking 7). Alleen als de procedures resulteren in een collectieve schikking of schadeafwikkeling is een vergoeding (voor de geleverde diensten en de risico's en kosten gedragen door de externe financier) verschuldigd van maximaal 25% van een eventuele financiële schadevergoeding die via een collectieve schikking of rechtszaak wordt verkregen. Conform Principe III, Uitwerking 7, wordt dit percentage ook op de website van de Stichting vermeld.
- 7.79 Uit de governance van de Stichting en de financieringsovereenkomst blijkt dat de Stichting onafhankelijk en autonoom ten opzichte van de Financier zal optreden. De zeggenschap over de proces- en schikkingsstrategie berust uitsluitend bij de Stichting, waarbij de Stichting de belangen van de Financier (uiteraard) zal hebben mee te wegen. De raadsman van de Stichting treedt met betrekking tot de collectieve vorderingen jegens Google alleen op voor de Stichting en haar statutaire achterban en niet voor de Financier (Principe III, Uitwerking 4).
- 7.80 De financieringsovereenkomst waarborgt verder de vertrouwelijkheid van de aan de Stichting toebehorende informatie en voorziet in voorwaardelijke uitwisseling van informatie, voor zover relevant voor partijen met het oog op de redelijke belangen, rechten en verplichtingen uit hoofde van de financieringsovereenkomst (Principe III, Uitwerking 6).
- 7.81 De Stichting overlegt de financieringsovereenkomst, zijnde vertrouwelijke en geprivilegieerde informatie, in beginsel niet. De Stichting heeft met de Financier afgesproken dat zij bevoegd is nadere informatie aan de rechtbank te verstrekken op

basis van een daartoe strekkend bevel. In zoverre de rechtbank hiertoe aanleiding ziet, vraagt de Stichting de rechtbank uitdrukkelijk om inzage te nemen op een wijze waarbij de Verweerders geen inzage in deze informatie krijgen, een belang dat de wetgever uitdrukkelijk heeft onderkend.²⁶⁹

(iv) Principe IV – Onafhankelijkheid en vermijding van belangentegenstelling

- 7.82 Conform de Claimcode dient elk tegenstrijdig belang tussen de door de Stichting ingeschakelde adviseurs, de raad van toezicht en het bestuur van de stichting te worden vermeden. Het bestuur heeft zich ervan vergewist dat individuele bestuurders en leden van de raad van toezicht, alsmede de door de Stichting ingeschakelde advocaten of andere dienstverleners zelfstandig en onafhankelijk zijn van de Financier en de aan deze rechtstreeks of middellijk verbonden (rechts)personen, alsmede dat de Financier en de aan deze rechtstreeks of middellijk verbonden (rechts)personen onafhankelijk zijn van de wederpartijen in de collectieve actie.
- 7.83 Mocht op enig moment sprake zijn van eventuele belangen van leden van het bestuur of van de raad van toezicht die aanleiding kunnen geven tot twijfel over hun onafhankelijk of kritisch opereren, dan wordt dat op de website van de Stichting gepubliceerd (Principe IV, Uitwerking 2).
- 7.84 Artikel 13.1 van de Statuten schrijft bovendien voor dat een bestuurder niet deelneemt aan de beraadslaging en zich onthoudt van stemming over een bestuursbesluit indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de Stichting. Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, wordt het besluit volgens artikel 31.2 van de Statuten genomen door de raad van toezicht.
- 7.85 Binnen het bestuur en de raad van toezicht en tussen bestuursleden en de leden van de raad van toezicht bestaan geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties. Hetzelfde geldt voor de relaties van bestuurders en toezichthouders met personen die zijn verbonden aan een externe financier. Verder zijn er naar het oordeel van bestuur en raad van toezicht geen hoofd- of nevenfuncties van bestuursleden en leden van de raad van toezicht die afbreuk doen aan hun onafhankelijkheid (Principe IV, Uitwerking 1).
- 7.86 Tot slot zijn er geen overeenkomsten afgesloten tussen de Stichting en een (rechts)persoon of een andere entiteit waarbij een bestuurder of lid van de raad van toezicht – al dan niet via nauwe verwanten– in de hoedanigheid van bestuurder, oprichter, aandeelhouder, toezichthouder, maat, partner, vennoot of werknemer is betrokken. Het bestuur en raad van toezicht zien erop toe dat dat ook in de toekomst niet het geval zal zijn. Aldus voldoet de Stichting aan de Uitwerking bij Principe IV van de Claimcode (Principe IV, Uitwerking 3).

²⁶⁹ Kamerstukken II 2017/18, 34608, 6 Nota naar aanleiding van het Verslag, p. 11-12.

(v) Principe V – de samenstelling, taak en werkwijze van het bestuur

- 7.87 Het bestuur van de Stichting bestaat uit drie personen met de benodigde juridische en financiële deskundigheid en ervaring (Principe III, Uitwerkingen 1 t/m 4):
- [Voorzitter Stichting] is [beroep voorzitter]. Hij is oprichter van [ ]. Ook richtte hij [ ] op, dat gratis universitaire hoorcolleges ter beschikking stelt op YouTube. [Voorzitter Stichting] maakt wekelijks [podcasts].
  - [Secretaris Stichting] beschikt als [beroep secretaris] over de specifieke ervaring en juridische expertise die noodzakelijk is voor een adequate behartiging van de in de statutaire doelstelling van de belangenorganisatie.
  - [Penningmeester Stichting] beschikt als [beroep penningmeester] over de specifieke ervaring en financiële expertise die noodzakelijk is voor een adequate behartiging van de in de statutaire doelstelling van de belangenorganisatie omschreven belangen.
- 7.88 Zoals reeds toegelicht in randnummer 7.71, bepalen de statuten (in artikel 15.1 en artikel 15.2) dat de Stichting wordt vertegenwoordigd door het bestuur of door twee gezamenlijk handelende bestuurders (Principe V, Uitwerking 5)).
- 7.89 Het bestuur legt de voor de Stichting en haar belanghebbende (mogelijk) ingrijpende besluiten ter goedkeuring voor aan de raad van toezicht (Principe V, uitwerking 7). Ingevolge de artikelen 6.3 jo. 6.2 behoeft het bestuur van de Stichting de voorgaande goedkeuring van de raad van toezicht voor belangrijke besluiten zoals, waaronder:
- a. het instellen van een gerechtelijke procedure;
  - b. het aangaan van een vaststellingsovereenkomst;
  - c. het voeren en/of afbreken van onderhandelingen in het kader van het statutaire doel; d. het wijzigen van de statuten;
  - e. het ontbinden van de Stichting.
- 7.90 Het bestuur onderzoekt daarnaast het draagvlak onder de deelnemers in ieder geval bij het aangaan van een Vaststellingsovereenkomst (artikel 6.4 Statuten)
- 7.91 Verder heeft de Stichting een voor het publiek toegankelijke website: www.bigtechfairplay.nl. Op deze website hebben belanghebbenden toegang tot alle relevante informatie, waaronder - maar niet beperkt tot - de informatie als bedoeld in Uitwerking 8 van Principe V. De Stichting kan via de website contact onderhouden met haar deelnemers en zal regelmatig belangrijke gebeurtenissen aan de nieuwspagina toevoegen. Ook kan men vragen aan de Stichting stellen via de website.
- 7.92 Tot slot zal het bestuur van de Stichting de balans en de staat van baten en lasten en de begroting, ter goedkeuring voorleggen aan de raad van toezicht (Principe V, Uitwerking 6).

(vi) *Principe VI – Vergoedingen aan bestuurders*

- 7.93 De raad van toezicht kan aan de bestuurders van de Stichting een beloning toekennen die in redelijke verhouding staat tot de aard en intensiteit van hun werkzaamheden (Principe VI, Uitwerking 1). De bestuurders hebben bovendien recht op vergoeding van de door hen, in de uitoefening van hun functie, gemaakte redelijke kosten (artikel 6.7 van de Statuten). Alle vergoedingen welke worden betaald aan de bestuurders zullen worden gespecificeerd in de jaarrekening welke specificatie zal voorzien in een toelichting. Zij ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden voor de Stichting van enig ander dan de Stichting (Principe VI, Uitwerking 2).
- 7.94 De raad van toezicht heeft de vergoeding voor het de leden van het Bestuur voor het jaar 2022 als volgt vastgesteld en op de website van de Stichting gepubliceerd (Principe VI, Uitwerking 4):
- De voorzitter van het bestuur: EUR 50.000,- voor het eerste jaar en daarna EUR 15.000,- per jaar per jaar;
  - Overige leden van het bestuur: EUR 14.000,- per jaar.
- 7.95 Verwacht wordt dat met name de voorzitter in het eerste jaar een substantieel grotere bijdrage en tijdsinvestering zal leveren. Ervan uitgaande dat deze werkzaamheden vooral beperkt zullen zijn tot het eerste jaar, zal de vergoeding in de daaropvolgende jaren worden teruggebracht tot EUR 15.000,- per jaar. De voorzitter van het bestuur heeft zijn gehele remuneratie over het eerste jaar gedoneerd aan een maatschappelijke bestemming, namelijk het journalistieke onderzoeksplatform *Follow the money*.

(vii) *Principe VII – de Raad van Toezicht*

- 7.96 De raad van toezicht bestaat uit drie personen²⁷⁰ met de benodigde juridische en financiële expertise en ervaring voor hun taken (Principe VII, Uitwerkingen 4 en 5):
- [Voorzitter RVT] beschikt als [beroep voorzitter RVT] over de specifieke ervaring en juridische expertise die noodzakelijk is voor een adequate behartiging van, en adequaat toezicht op, de in de statutaire doelstelling van de belangenorganisatie omschreven belangen.
  - [Lid RVT] is sinds 2008 betrokken bij verschillende collectieve juridische acties en compensatieregelingen en is als financier of bestuurder verbonden aan diverse fintech en legal tech initiatieven. Tevens treedt hij op als adviseur van stichtingsbesturen, procesfinanciers en advocaten. Hij beschikt derhalve over de specifieke ervaring en financiële expertise die noodzakelijk is voor een adequate

²⁷⁰ Zie ook: Stichting app stores claims, uittreksel Handelsregister Kamer van Koophandel, 29 maart 2022 (Productie 29).

behartiging van, en adequaat toezicht op, de in de statutaire doelstelling van de belangenorganisatie omschreven belangen.

- [Lid RVT] is [beroep lid] en heeft gedurende zijn loopbaan o.a. ervaring opgedaan als bestuurder bij zowel beursgenoteerde bedrijven, een partnership, en bij (semi)overheidsinstellingen en als [ ].
- 7.97 De raad van toezicht is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar en het bestuur en ten aanzien van de door de Stichting behartigde belangen, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren (Principe VII, Uitwerking 2).
- 7.98 De raad van toezicht vergadert tenminste eenmaal per jaar. Daarnaast vergaderen de raad van toezicht en het bestuur tenminste eenmaal per jaar in een gemeenschappelijke vergadering om de algemene lijnen van het gevoerde beleid en het in de toekomst te voeren beleid te bespreken (Principe VII, Uitwerking 1).
- 7.99 Ingeval sprake is van financiering door een derde partij kan een lid van de raad van toezicht, niet zijnde de voorzitter, op voordracht van die partij worden benoemd. Een dergelijke benoeming wordt gepubliceerd op de website van Stichting. Van deze mogelijkheid is bij de Stichting vooralsnog geen gebruik gemaakt (Principe VII, Uitwerking 3).
- 7.100 Ingevolge artikel 18.1 van de Statuten verschaft het bestuur de raad van toezicht tijdig de voor de uitoefening van diens taken en bevoegdheden noodzakelijke gegevens en voorts aan ieder lid van de raad van toezicht alle inlichtingen betreffende aangelegenheden van de stichting die deze mocht verlangen. De raad van toezicht is bevoegd inzage te nemen en te doen nemen van alle boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de Stichting (Principe VII, Uitwerking 6).
- 7.101 De raad van toezicht zal, voordat zij goedkeuring verleent aan de staat van baten en lasten zoals opgesteld door het bestuur, het bestuur opdragen de staat van baten en lasten te laten onderzoeken door een accountant administratieconsulent in de zin van artikel 2:393 BW. Deze deskundige brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van toezicht en geeft de uitslag van zijn onderzoek weer in een verklaring omtrent de getrouwheid van de staat van de staat van baten en lasten. Hij brengt zijn verslag ter kennis aan het bestuur (Principe VII, Uitwerking 7).
- 7.102 De raad van toezicht stelt jaarlijks een document op waarin het op hoofdlijnen verantwoording aflegt over het uitgevoerde toezicht. Dit document zal te zijner tijd op een voor het algemeen publiek toegankelijk deel van de website van de Stichting worden gepubliceerd (Principe VII, Uitwerking 8).
- 7.103 Leden van de raad van toezicht kunnen voor de door hen voor de Stichting verrichte werkzaamheden een redelijke beloning ontvangen, welke door de gemeenschappelijke vergadering van het bestuur en de raad van toezicht wordt vastgesteld. De vergoeding voor de leden van de raad van toezicht voor het jaar 2022

is als volgt vastgesteld en op de website van de Stichting gepubliceerd (Principe VII, Uitwerking 9):

- De voorzitter van de raad van toezicht: EUR 5.000,- per jaar;
- Overige leden van de raad van toezicht: EUR 4.000,- per jaar.

G. Verzoek om aanwijzing als Exclusieve Belangenbehartiger

(i) Inleidende opmerkingen

- 7.104 De eerste vordering die op grond van deze dagvaarding wordt ingesteld betreft het verzoek van de Stichting om te worden aangewezen als de exclusieve belangenbehartiger in de zin van artikel 1018e lid 1 Rv (de “Exclusieve Belangenbehartiger”). Volgens dit artikel is daartoe allereerst van belang dat de Stichting voldoet aan de ontvankelijkheidseisen van artikel 3:305a lid 1 t/m 3 BW. Dat de Stichting aan de desbetreffende eisen voldoet is hiervoor toegelicht.
- 7.105 Bij de aanwijzing van de exclusieve belangenbehartiger dienen verder alle omstandigheden van het geval in aanmerking te worden genomen, waaronder in ieder geval:²⁷¹
- a. de omvang van de groep personen voor wie de eiser opkomt;
  - b. de grootte van het door deze groep vertegenwoordigde financiële belang;
  - c. andere werkzaamheden die de eiser verricht voor de personen voor wie hij opkomt in of buiten rechte;
  - d. eerdere door de eiser verrichte werkzaamheden of ingestelde collectieve vorderingen.
- 7.106 De Stichting meent dat zij op basis van elk van deze omstandigheden geschikt is om als exclusieve belangenbehartiger te worden aangewezen.

(ii) De omvang van de groep personen voor wie de eiser opkomt (artikel 1018e, lid 1, sub a, Rv)

- 7.107 De eerste omstandigheid betreft de omvang van de groep personen voor wie de eiser opkomt.
- 7.108 Zoals gezegd, komt de Stichting in deze procedure op voor alle particuliere en zakelijke gebruikers van GMS Apparaten die een Relevante Aankoop in de Play Store hebben gedaan. Deze groep Gedupeerden omvat iedereen binnen de definitie van Nauw Omschreven Groep zoals voorgesteld door de Stichting.
- 7.109 De Stichting is medio februari 2022 een uitgebreide mediacampagne gestart om de Stichting en de belangen waarvoor zij opkomt bij een groot publiek onder de aandacht

---

²⁷¹ Artikel 1018e lid 1, sub a t/m b, Rv.

te brengen. De media-aandacht voor deze campagne heeft ertoe geleid dat in korte tijd veel Gedupeerden zich bij de Stichting als Deelnemer hebben ingeschreven. Ten tijde van het uitbrengen van deze dagvaarding hadden ruim 7.000 Gedupeerden zich als deelnemer bij de Stichting ingeschreven.

(iii) De grootte van het vertegenwoordigd financiële belang (artikel 1018e, lid 1, sub b, Rv)

- 7.110 De tweede omstandigheid betreft de grootte van het door deze groep vertegenwoordigde financiële belang.
- 7.111 De grootte van het door de Gedupeerden vertegenwoordigde financiële belang loopt in de honderden miljoenen euro's.
- 7.112 De Stichting heeft een economisch rapport laten opstellen door gerenommeerd economisch onderzoeksbureau AlixPartners (**productie 1**) waarin de schade die is geleden door de GMS Apparaat gebruikers is begroot.

(iv) Andere werkzaamheden die de eiser verricht voor wie hij opkomt (artikel 1018e, lid 1, sub c, Rv)

- 7.113 De derde omstandigheid betreft andere werkzaamheden die de eiser verricht voor de personen voor wie zij opkomt in of buiten rechte. Volgens de wetgever kunnen die andere werkzaamheden bijvoorbeeld zien op het optreden als spreekbuis voor benadeelden of andere activiteiten op basis waarvan juist deze belangenbehartiger in beeld komt om voor de hele groep personen op te treden.²⁷²
- 7.114 De Stichting heeft de afgelopen maanden onder andere de volgende werkzaamheden in en buiten rechte verricht ten behoeve van haar achterban:
- De Stichting heeft zich ingespannen om een geschikte procesfinancier te vinden voor haar initiatief en voor de door haar in Nederland gevoerde collectieve procedures en is daarin geslaagd.
  - De Stichting heeft onder het initiatief Big Tech. Fair Play. het publieke debat aangezwengeld over de machtspositie die Big Tech bedrijven, en in het bijzonder Apple en Google, in onze maatschappij hebben verworven en het misbruik dat door deze partijen van die machtspositie wordt gemaakt.
  - De Stichting heeft door het gerenommeerde economische onderzoeksbureau AlixPartners onderzoek laten doen naar de handelwijze van Apple en Google.
  - De Stichting heeft zich gericht op het informeren en voorlichten van getroffen app gebruikers, onder meer via de website www.bigtechfairplay.nl.

- 7.115 De Stichting is medio februari 2022 een uitgebreide mediacampagne gestart om de Stichting en de belangen waarvoor zij opkomt bij een groot publiek onder de aandacht

---

²⁷² Kamerstukken II 2016-2017, 34 608, nr. 3, p. 43.

te brengen. De campagne heeft geleid tot veel artikelen in kranten en online media²⁷³ en diverse optredens van de voorzitter van de Stichting, [voorzitter], in televisie- en radioprogramma's.²⁷⁴

7.116 [Voorzitter Stichting] heeft zich daarbij als spreekbuis voor de benadeelden opgeworpen en de media-aandacht heeft ertoe geleid dat in korte tijd veel Gedupeerden zich bij de Stichting als Deelnemer hebben ingeschreven. Ten tijde van het uitbrengen van deze dagvaarding hadden ruim 7.000 Gedupeerden zich als deelnemer bij de Stichting ingeschreven.

(v) *Eerdere door de Stichting verrichte werkzaamheden of ingestelde collectieve vorderingen (artikel 1018e, lid 1, sub d, Rv)*

7.117 De vierde omstandigheid die wordt genoemd in het eerste lid van artikel 1018e Rv, betreft de eerder door de eiser verrichte werkzaamheden of ingestelde collectieve vorderingen. Deze eerdere werkzaamheden kunnen er volgens de wetgever op wijzen of de benodigde deskundigheid en ervaring voor het voeren van een collectieve vordering en het optreden daarin als exclusieve belangenbehartiger.²⁷⁵

7.118 De Stichting laat zich voor de collectieve actie tegen Google bijstaan door partijen met een ruime deskundigheid en ervaring op het gebied van collectieve acties, te weten: het advocatenkantoor Hausfeld, economisch adviesbureau AlixPartners en procesfinancier Fortress. Deze partijen zijn tevens betrokken bij een vergelijkbare procedure tegen Google in het Verenigd Koninkrijk voor het Competition Appeal Tribunal.²⁷⁶ De ontwikkelingen in die procedure kunnen tevens relevant zijn voor de onderhavige procedure. Ook zijn de voornoemde partijen betrokken bij de reeds aanhangige procedure tegen Apple over misbruik van machtspositie in de App Store.

7.119 De Stichting is daarnaast bezig met de voorbereiding van een collectieve actie tegen Google die op vergelijkbare gronden zal worden gevoerd en de Stichting zal zich daarnaast ook andere wijzen inzetten voor de belangen van app gebruikers. In zoverre is de Stichting dan ook niet aan te merken als een *ad hoc* belangenbehartiger.

²⁷³ Waaronder: *Nederlandse stichting bereidt claim tegen Apple en Google voor*, Trouw, 14 februari 2022; *[Voorzitter Stichting] wil miljard van Apple en Google om dure appstores*, RTL nieuws, 14 februari 2022; *Vijf vragen aan [Voorzitter Stichting] over de claim tegen Google en Apple*, Nu.nl, 14 februari 2022; *Nederlandse stichting wil rechtzaak tegen Google en Apple om tarief appstores*, Tweakers, 14 februari 2022; *Waarom [Voorzitter Stichting] zich nu opwerpt als boegbeeld tegen Big Tech*, NRC 14 februari 2022.

²⁷⁴ Waaronder: *Eenvandaag*, 14 februari 2022, Hoogleraar denkt dat Nederlandse claim tegen Apple en Google van miljard euro kans van slagen heeft; *RTL XL-Beau*, 14 februari 2022, [Voorzitter Stichting] eist 1 miljard euro van Apple en Google; *RTL Z*, 14 februari 2022, Nieuwsuitzending.

²⁷⁵ Kamerstukken II 2016-2017, 34 608, nr. 3, p. 43

²⁷⁶ Case No. 1403/7/7/21, Dr. Rachael Kent v Apple Inc. and Apple Distribution International Ltd. Zie: <https://www.catribunal.org.uk/cases/14037721-dr-rachael-kent>

(vi) Conclusie

- 7.120 Weging van de bovenstaande factoren, leidt tot de slotsom dat de Stichting voldoet aan de vereisten om door uw rechtbank als exclusieve belangenbehartiger te worden aangewezen.

H. Aantekening van de onderhavige dagvaarding in het Centraal register voor collectieve vorderingen en vermelding van de gevolgen van die aantekening (ex art. 1018c, lid 1, sub f, Rv)

- 7.121 De Stichting zal niet alleen de dagvaarding ter griffie indienen, maar daarvan gelijktijdig aantekening laten maken in het centraal register voor collectieve acties.

8. BEKENDE VERWEREN

- 8.1 Google heeft weliswaar gereageerd op de brief die de Stichting op 15 februari 2022 aan Google heeft gestuurd,²⁷⁷ maar zich daarbij op het (blote) standpunt gesteld dat zij te weinig informatie heeft om inhoudelijk te kunnen reageren op de vordering van de Stichting. Zie hierover ook randnummers 7.62 – 7.66 van deze dagvaarding. Google heeft in de genoemde brief tevens aangegeven dat zij van mening is dat zij volledig voldoet aan het Nederlandse en Europese mededingingsrecht en dientengevolge elke aansprakelijkheid afwijst. Deze mening is echter op geen enkele wijze onderbouwd. De Stichting is dan ook niet bekend met enige verweren van de zijde van Google.

9. BEWIJS

- 9.1 Ter onderbouwing van haar stellingen verwijst de Stichting naar de in deze dagvaarding genoemde **Producties 1 tot en met 30** die bij het aanbrengen van de dagvaarding (bij akte) zullen worden overgelegd. De Stichting verwijst daarbij in het bijzonder naar het rapport dat is opgesteld door economisch onderzoeksbureau AlixPartners (Productie 1).
- 9.2 Zonder overigens onverplicht enige bewijslast op zich te nemen, biedt de Stichting daarnaast aan haar stellingen verder te bewijzen door alle middelen rechtens, waaronder door het horen van getuigen dan wel deskundigen die betrokken waren bij, of anderszins kunnen verklaren over, het misbruik maken van een machtspositie door Google.

10. RECHTSMACHT EN TOEPASSELIJK RECHT

- 10.1 De rechtbank Amsterdam heeft rechtsmacht met betrekking tot het voorliggende geschil.

---

²⁷⁷ Brief Stichting app stores claims aan Google van 15 februari 2022 (**Productie 30**)

- 10.2 Voor de gedaagden buiten Nederland zijn gevestigd, dient de internationale bevoegdheid van uw rechtbank te worden bepaald aan de hand van de commune bevoegdheidsregels ten aanzien van Alphabet Inc. en Google en aan de hand van de (herschikte) EEX Verordening (“**EEX-Vo**”) ten aanzien van Google Ireland, Google Commerce en Google Payment Ireland.²⁷⁸ De Stichting zal hierna uiteenzetten dat uw rechtbank bevoegd is van haar vorderingen kennis te nemen.
- 10.3 Het toepasselijke recht dient aan hand van de Rome II Verordening²⁷⁹ bepaald te worden, aangezien de gevolgen van de inbreuk op het mededingingsrecht door Google aan hand van nationaal (civiel) recht moeten worden beoordeeld. Op grond van artikel 6, lid 3, sub a, Rome II Verordening is Nederlands recht van toepassing.

A. Rechtsmacht van de rechtbank Amsterdam

- 10.4 Volgens de hoofdregel is bevoegd het gerecht van de (lid)staat waar de gedaagde zijn woonplaats heeft (artikel 2 Rv artikel 4 lid 1 EEX-Vo), maar daarnaast kunnen ook andere gerechten bevoegd zijn op grond van bijzondere bevoegdheidsregels (artikel 6 Rv en artikel 5 lid 1 EEX-Vo).
- 10.5 Google Netherlands en Google Netherlands Holdings zijn statutair gevestigd in Amsterdam. Daarmee is de Nederlandse rechter krachtens artikel 4 van de (herschikte) EEX Verordening (“**EEX-Vo**”) bevoegd.
- 10.6 De internationale rechtsmacht ten aanzien van de buitenlandse Google vennootschappen kan op verschillende gronden worden aangenomen op grond van bijzondere bevoegdheidsregels (artikel 6 Rv en artikel 5 lid 1 EEX-Vo).
- (i) *Rechtsmacht op basis een nauwe band*
- 10.7 Zoals hiervoor uiteengezet vormen Gedaagden partijen een en dezelfde onderneming waardoor zij hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de inbreuk op het mededingingsrecht.
- 10.8 Krachtens artikel 8 lid 1 Herschikte Brussel I-verordening (met betrekking tot Google Ireland Limited, Google Commerce Limited en Google Payment Ireland Limited) en artikel 7 Rechtsvordering (met betrekking tot Alphabet, Google LLC en Google Payment Limited) heeft uw rechtbank daarmee tevens eveneens internationale rechtsmacht om kennis te nemen van de vorderingen tegen de overige Gedaagden.
- 10.9 Tussen de vorderingen tegen deze Gedaagden en die tegen Google Netherlands en Google Netherlands Holdings bestaat een zo nauwe band dat een goede rechtsbedeling vraagt om en gelijktijdige behandeling en berechting, teneinde te

²⁷⁸ Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

²⁷⁹ Verordening (EG) nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen.

vermijden dat bij afzonderlijke berechting van de zaken onverenigbare beslissingen worden gegeven.

(ii) *Rechtsmacht op basis van onrechtmatige daad*

- 10.10 Ingevolge artikel 6, sub 2, Rv en artikel 7 lid 2 EEX-VO kan een rechtsvordering ook worden ingesteld bij het gerecht van de plaats “*waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen*”. Volgens vast rechtspraak van het HvJ EU doelt deze zinsnede zowel op de plaats waar de schade is ingetreden (het *Erfolgsort*) als op de plaats van de gebeurtenis die met de schade in een oorzakelijk verband staat (het *Handlungsort*), zodat de gedaagde naar keuze van de eiser voor het gerecht van de ene dan wel van de andere plaats kan worden opgeroepen.²⁸⁰
- 10.11 Ten aanzien van schade als gevolg van inbreuken op artikel 102 VWEU heeft het Hof van Justitie bepaald dat de schadeveroorzakende gebeurtenis de uitvoering van het misbruik betreft. Dat zijn de handelingen die de onderneming met een machtspositie verricht om het misbruik in de praktijk te brengen.²⁸¹
- 10.12 Zoals reeds besproken, heeft Google misbruik gemaakt van haar machtspositie in (a) de markt voor licentieerbare besturingssystemen, (b) de markt voor de distributie van Android Apps, en (c) de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store, onder andere door (i) beperkende voorwaarden op te leggen die ontwikkelaars verplichten om Android Apps uitsluitend via de Play Store te distribueren, en vereisen dat alle Relevante Aankopen via de PSPPS worden gedaan; en (ii) buitensporige en oneerlijke prijzen in rekening te brengen in de vorm van de Commissie.
- 10.13 Dit misbruik van machtspositie jegens Nederlandse gebruikers van GSM Apparaten heeft plaatsgevonden in de Nederlandse versie van de Play Store. Hoewel het misbruik van machtspositie door Google veel breder is (en waarschijnlijk wereldwijd heeft plaatsgevonden), wordt de onderhavige collectieve actie ingesteld ten behoeve van gebruikers van GSM Apparaat die Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlandse versie van de Play Store.
- 10.14 Tegen deze achtergrond moet worden aangenomen dat de schadetoebrengende handelingen van Google in Nederland hebben plaatsgevonden.
- 10.15 Ook de plaats waar de schade is ingetreden (de *Erfolgsort*) is in Nederland gelegen. Voor de plaats waar de schade als gevolg van de mededingingsinbreuken is geleden heeft het Hof van Justitie EU de volgende regel geformuleerd:

"wanneer de markt die wordt beïnvloed door de mededingingsbeperkende gedraging zich bevindt in de lidstaat op het grondgebied waarvan de gestelde

²⁸⁰ HvJ 30 november 1976, C-21/76, ECLI:EU:C:1976:166 (Kalimijnen). Zie ook HvJ 16 mei 2013, C-228/11, ECLI:EU:C:2013:305 (Melzer).

²⁸¹ HvJ 5 juli 2018, C-27/17, ECLI:EU:C:2018:533 (flyLAL II), r.o. 52.

schade zich zou hebben voorgedaan, moet de plaats waar de schade is ingetreden worden geacht zich in die lidstaat te bevinden."

10.16 Met andere woorden: de plaats waar de schade is geleden is gelijk aan de plaats van de markt die door de mededingingsgedraging is beïnvloed en waarop de benadeelde stelt die schade te hebben geleden.²⁸²

10.17 De plaats van het intreden van de schade voor Relevante Aankopen door Nederlandse gebruikers van GSM Apparaten is daarom in Nederland gelegen. De betreffende gebruikers van GSM Apparaten wonen in Nederland, hebben hier via de Nederlandse Play Store de Relevante Aankopen gedaan en hebben hiervoor via de Nederlandse bankrekeningen aan Google (als commissionair) betaald. Tot slot was deze *Erfolgsort* voor Google ook te voorzien nu zij haar diverse 'store fronts' op specifieke landen richt, waaronder Nederland.

(iii) Rechtsmacht op basis van door consumenten gesloten overeenkomsten

10.18 Consumenten kunnen een rechtsvordering tegen een contractuele wederpartij altijd instellen bij het gerecht van hun eigen woonplaats (artikel 18 lid 1 EEX-Vo), mits aan de voorwaarden van artikel 17 EEX-Vo is voldaan. Het dient, kort gezegd, te gaan om (i) een overeenkomst met een consument (ii) gesloten met een professionele wederpartij die haar commerciële activiteiten ontplooit in de woonplaats van de consument dan wel haar activiteiten richt op die woonplaats (artikel 17, lid 1, onder c, EEX-Vo). De Stichting zal toelichten dat aan deze voorwaarden is voldaan.

10.19 Zoals hiervoor uiteengezet, is Google Commerce de commissionair voor Gebruikers van GSM Apparaten die zich in het Nederland bevinden. Via de Nederlandse Play Store worden door Nederlandse Gebruikers van GSM Apparaten met Google Commerce (als "commissionair" van de Android App ontwikkelaars) overeenkomsten gesloten voor Relevante Aankopen. De Gebruikers van GSM Apparaten waarvoor de Stichting opkomt kwalificeren als consumenten voor zover zij deze overeenkomsten sluiten voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd. Zelf als sommige GSM Apparaat gebruikers aankopen wel bedrijfsmatig doen, zal dit vaak via een zgn. Enterprise oplossing (lees: in een specifieke omgeving voor bedrijven) worden aangeboden of zullen de Android Apps en In-App Producten mede voor privédoeleinden worden gebruikt.

(iv) Rechtbank Amsterdam

10.20 Tot slot merkt de Stichting op dat een deel van haar achterban woonachtig is in Amsterdam en dat – (mede) op basis van de Brussel I bis-Vo414 – de rechtbank Amsterdam daarmee ook (relatieve) bevoegdheid heeft.

²⁸² Zie ook HvJ 29 juli 2019, C-451/18, ECLI:EU:C:2019:635 (Tibor-Trans), r.o. 33.

B. Toepasselijk recht

- 10.21 In artikel 6, lid 1, Rome II Verordening wordt bepaald dat de niet-contractuele verbintenis die uit een beperking van de mededinging voortvloeit, wordt beheerst door het recht van het land waarvan de markt beïnvloed wordt of waarschijnlijk beïnvloed wordt.
- 10.22 Zoals hiervoor reeds uiteengezet, zijn de vorderingen van de Stichting gebaseerd op het misbruik dat Google heeft gemaakt van haar machtspositie in (a) de markt voor licentieerbare besturingssystemen, (b) de markt voor de distributie van Android-Apps, en (c) de markt voor betalingsverwerkingsdiensten voor Relevante Aankopen in de Play Store. Concreet gaat het daarbij kort gezegd om mededingingsbeperkende maatregelen die Google heeft genomen met betrekking tot de distributie van Android Apps en In-App Producten en het systeem dat het downloaden en het daaropvolgende gebruik van Android Apps op GSM Apparaten omringt. De Stichting stelt deze collectieve vordering in namens alle particuliere en zakelijke gebruikers van GSM Apparaten die één of meer Relevante Aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store.
- 10.23 Aangezien het misbruik van machtspositie jegens Nederlandse Gebruikers van GSM Apparaten heeft plaatsgevonden in de Nederlandse versie van de Play Store, heeft de beperking van de mededinging de Nederlandse markt beïnvloedt. De vorderingen van de Stichting worden diensgevolge beheerst door Nederlands recht.
- 10.24 Voor zover de vordering van de Stichting is gebaseerd op ongerechtvaardigde verrijking is eveneens Nederlands recht van toepassing. Krachtens artikel 10 lid 1 Rome II Verordening wordt de niet-contractuele verbintenis die voortvloeit uit ongerechtvaardigde verrijking die tevens verband houdt met een bestaande, nauw met die ongerechtvaardigde verrijking samenhangende betrekking tussen de partijen, zoals een onrechtmatige daad, beheerst door het recht dat op die betrekking van toepassing is.
- 10.25 Aangezien op de onrechtmatige daad wegens het onrechtmatige mededingingsbeperkende gedrag van Google door misbruik te maken van haar machtspositie, Nederlands recht van toepassing is, wordt de vordering uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking in verband met dit inbreukmakende gedrag tevens beheerst door Nederlands recht.

11. PETITUM

REDENEN WAAROM de Stichting de rechtbank verzoekt te oordelen als volgt, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:

Primair, voor zover de rechtbank oordeelt dat op de vorderingen de Wet Afwikkeling Massaschade in een Collectieve Actie van toepassing is, zoals die op 1 januari 2020 in werking is getreden:

Exclusieve belangenbehartiger (artikel 1018e lid 1 Rv)

I. de Stichting aan te wijzen als Exclusieve Belangenbehartiger;

Definitie Nauw Omschreven Groep (artikel 1018e lid 2 Rv)

II. te bepalen dat onderhavige collectieve actie op de navolgende groepen van personen en juridische entiteiten betrekking heeft in de zin van artikel 1018d Rv: (gezamenlijk: de **Nauw Omschreven Groep**):

alle personen of rechtspersonen die

- a. GMS Apparaten gebruiken, en
- b. één of meer aankopen hebben gedaan in de Nederlands versie van de Play Store, namelijk:
  - (i) elke aankoop van een Android App in de Nederlandse versie van de Play Store, waarvoor een gebruiker van een GMS Apparaat een vergoeding betaalt om deze te downloaden; of
  - (ii) elke eenmalige aankoop door een Gebruiker van een GMS Apparaat binnen een Android App, waarvoor de Gebruiker van het GMS Apparaat een vergoeding betaalt; of
  - (iii) elke terugkerende aankoop door een Gebruiker van een GMS Apparaat binnen een Android App, waarvoor de gebruiker van het GMS Apparaat een vergoeding betaalt,

onder voorbehoud van de volgende uitsluitingen:

- (iv) in-app betalingen die in de eerste plaats dienen voor de aankoop of huur van fysieke goederen of diensten die buiten de Android App zullen worden verbruikt;

- (v) in-app betalingen die hoofdzakelijk overmakingen zijn van kredietkaartrekeningen of rekeningen van nutsbedrijven;
- (vi) in-app betalingen voor peer-to-peer diensten;
- (vii) in-app betalingen voor online veilingen;
- (viii) in-app betalingen voor belastingvrije schenkingen;
- (ix) in-app-betalingen voor inhoud of diensten die online gokken vergemakkelijken; en
- (x) in-app betalingen met betrekking tot een productcategorie die onaanvaardbaar wordt geacht volgens het inhoudsbeleid van Google's Payments Center.

c. waarvoor een vergoeding is betaald aan Google in de vorm van de Commissie.

Opt-out (art. 1018f lid 1 Rv) en buitenlandse Gedupeerden (art. 1018f lid 5 slotzin Rv)

III. te bepalen dat:

- a. iedere persoon met woonplaats of verblijf in Nederland die behoort tot de Nauw Omschreven Groep, gedurende een periode van drie maanden na de aankondiging van de uitspraak waarbij de Stichting als Exclusieve Belangenbehartiger wordt aangewezen, de griffie van de rechtbank schriftelijk kan laten weten zich van de behartiging van zijn/haar belangen in deze collectieve vordering te willen bevrijden (opt-out);
- b. iedere persoon zonder woonplaats of verblijf in Nederland die behoort tot de Nauw Omschreven Groep, gedurende een periode van drie maanden na de aankondiging van de uitspraak waarbij de Stichting als Exclusieve Belangenbehartiger wordt aangewezen, de griffie van de rechtbank schriftelijk kan laten weten zich van de behartiging van zijn/haar belangen in deze collectieve vordering te willen bevrijden (opt-out).

Verklaringen voor recht (primair)

IV. voor recht te verklaren dat:

- a. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited Google Payment Limited, Google Netherlands

B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. misbruik van hun machtspositie hebben gemaakt door (i) beperkende voorwaarden op te leggen die ontwikkelaars verplichten om Android Apps uitsluitend via de Play Store te distribueren, en vereisen dat alle Relevante Aankopen via de PSPPS worden gedaan; en (ii) buitensporige en oneerlijke prijzen in rekening te brengen in de vorm van de Commissie, zoals nader uiteengezet in deze dagvaarding;

- b. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. daarmee onrechtmatig hebben gehandeld jegens de Nauw Omschreven Groep.

Veroordeling tot vergoeding van schade

- V. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. hoofdelijk te veroordelen tot betaling aan de Stichting van de door de Gebruikers van GSM Apparaten geleden en nog te lijden schade als gevolg van:

- a. de excessieve en onbillijke Commissie; en
- b. de overige concurrentiebeperkende handelingen van Google;

waarvan de omvang in deze procedure nader zal worden vastgesteld, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum waarop de Gedupeerden de Commissie hebben voldaan, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;

Wijze van afwikkeling collectieve schade (art. 1018i Rv)

- VI. de collectieve schadeafwikkeling zodanig vorm te geven als Uw rechtbank geraden zal achten op basis van de door de Stichting en Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. op grond van artikel 1018i Rv over te leggen voorstellen voor een collectieve schadeafwikkeling.

Subsidiar, voor zover de rechtbank van oordeel is dat op de vorderingen van de Stichting de Wet Afwikkeling Massaschade in een Collectieve Actie niet van toepassing is:

Verklaringen voor recht (subsidiar)

VII. voor recht te verklaren dat:

- a. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. misbruik van hun machtspositie hebben gemaakt door (i) beperkende voorwaarden op te leggen die ontwikkelaars verplichten om Android Apps uitsluitend via de Play Store te distribueren, en vereisen dat alle Relevante Aankopen via de PSPPS worden gedaan; en (ii) buitensporige en oneerlijke prijzen in rekening te brengen in de vorm van de Commissie, zoals nader uiteengezet in deze dagvaarding;
- b. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. daarmee onrechtmatig jegens gebruikers van GMS Apparaten hebben gehandeld.

Primair en subsidiar:

Buitengerechtelijke kosten en proceskosten (art. 6:96 BW en art. 1018I lid 2 Rv)

- VIII. Alphabet Inc., Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Payment Ireland Limited, Google Payment Limited, Google Netherlands B.V. en Google Netherlands Holdings B.V. hoofdelijk te veroordelen tot vergoeding aan de Stichting van:
- a. de volledige door de Stichting gemaakte buitengerechtelijke kosten, een en ander te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de dag van de uitspraak, tot aan de dag van de algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;
  - b. de volledige proceskosten van de Stichting, de nakosten daaronder begrepen, een en ander te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de dag van de uitspraak, tot aan de dag van de algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;
  - c. de volledige door de Stichting aan de Financier te betalen overeengekomen vergoeding, zoals nader te begroten op basis van door de Stichting over te leggen informatie en een en ander te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de dag van de uitspraak, tot aan de dag van de algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet; en

- d. de volledige kosten van de Stichting die zij zal maken in het kader van de schadeafwikkeling vanaf de dag van de uitspraak, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de dag dat zij gemaakt worden, tot aan de dag van de algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet.

De kosten van dit exploit zijn voor mij, deurwaarder:

akte € 125,03 + [lokale autoriteit P.M.] + [UPS koeriers P.M.] = totaal € 98,52 + P.M.

Ik verklaar dat de bijkomende kosten noodzakelijk zijn om deze ambtshandeling op een goede manier uit te voeren en dat de gerechtsdeurwaarder geen rechtstreeks of indirect belang heeft in de onderneming of derde die deze kosten in rekening bracht.

Gerechtsdeurwaarder

Deze zaak wordt behandeld door mr. R. Meijer en mr. S. Timmerman Hausfeld advocaten, Sarphatikade 14 (1017 WV) Amsterdam, telefoon: 020 520 7525 / 020 520 7517, rmeijer@hausfeld.com / stimmerman@hausfeld.com

PRODUCTIELIJST:

- Productie 1** Economic analysis of Google's conduct relating to the Play Store, Expert Report by Derek James Holt, Prepared for Stichting app stores claims, 9 October 2022 ("**Rapport AlixPartners**")
- Productie 2** Investigation of competition in Digital Markets, Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of the Committee on the Judiciary, October 2020 ("**US Committee Report**")
- Productie 3** Statuten Stichting apps stores claims
- Productie 4** Klacht ingediend door 37 Amerikaanse procureurs-generaal tegen Google LLC, Google Ireland Limited, Google Commerce Limited, Google Asia Pacific Pte. Limited, Google Payment Corp., en Alphabet Inc. op 7 juli 2021, Case 3:21-cv-05227 ("**US AG Complaint**")
- Productie 5** Distributieovereenkomst voor Google Play voor ontwikkelaars, (versie 17 november 2020)
- Productie 6** Servicevoorwaarden van Google Play (versie 4 augustus 2020)
- Productie 7** Privacyverklaring voor Google Payments (versie 28 maart 2022)
- Productie 8** Betalingen via Google accepteren: Servicevoorwaarden voor Verkopers (versie 4 april 2019)
- Productie 9** Jaarrekening van Google Payment Limited, opgemaakt tot 31 december 2019
- Productie 10** Beschikking van de Europese Commissie in Case AT.40099 - Google Android C(2018) 4761 final ("**Google Android beschikking**")
- Productie 11** MOBILE APPLICATION DISTRIBUTION AGREEMENT (ANDROID) tussen Google Inc. en Samsung Electronics Co. Ltd 1 januari 2011
- Productie 12** MOBILE APPLICATION DISTRIBUTION AGREEMENT (ANDROID) tussen Google Inc. en HTC Corporation 1 januari 2011
- Productie 13** The Netherlands Authority for Consumers & Markets, Market study into mobile app stores, 11 April 2019 ("**ACM Rapport**")
- Productie 14** Programmabeleid voor ontwikkelaars (versie 3 oktober 2022)
- Productie 15** Aanvullende servicevoorwaarden van Google Pay/Google Payments

- Productie 16** CMA Mobile ecosystems – Market study final report, 10 June 2022
- Productie 17** Yuta Ishii, Takuya Watanabe, Fumihiro Kanei, Yuta Takata, Eitaro Shioji, Mitsuaki Akiyama, Takeshi Yagi, Bo Sun, en Tatsuya Mori. 2017, Understanding the Security Management of Global Third-Party Android Marketplaces. In Proceedings of 2nd International Workshop on App Market Analytics, Paderborn, Germany, 5 September 2017 (WAMA'17),
- Productie 18** Aptoide wins court battle against Google in landmark case, Reuters, 22 October 2018,
- Productie 19** *Epic Games, Inc. v Google LLC and others*, 3:20-cv-05671. 13 August 2020 (“**Epic Complaint**”)
- Productie 20** Google Play Console Help - Het Betalingsbeleid van Google Play
- Productie 21** Competition and Markets Authority, *A new pro-competition regime for digital markets, Advice of the Digital Markets Taskforce*, December 2020
- Productie 22** Competition and Markets Authority v Flynn Pharma Ltd, [2020] EWCA Civ 339; [2020]
- Productie 23** *Pure Sweat Basketball, Inc. v Google LLC e.a.*, Case 3:20-cv-05792, 17 August 2020
- Productie 24** ACM-studie: Big Techs in het betalingsverkeer, 16 november 2020
- Productie 25** Epic Games' Australian court appeal in Apple dispute could see regulator's appearance at hearing, MLEX, 10 May 2021
- Productie 26** Digital platform services inquiry - Interim report No. 2 – App marketplaces, March 2021
- Productie 27** App marketplace study underway in South Korea as part of in-app payment antitrust probe
- Productie 28** Apple, Google under probe in South Korea for allegedly forcing specific in-app payment systems, MLEX, 9 August 2022
- Productie 29** Stichting app stores claims, uittreksel Handelsregister Kamer van Koophandel, 29 maart 2022
- Productie 30** Brief Stichting app stores claims aan Google d.d. 15 februari 2022
- Productie 31** Claimcode Compliance document Stichting app stores claims 2022